

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΕΙ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

«ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ»

**Διπλωματική Εργασία για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης**

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2009

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

«ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ»

**Διπλωματική Εργασία για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης**

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2009

PAPADOPOULOU KONSTANTINA

“IMMIGRATION AND SOCIAL RIGHTS”

Postgraduate Degree Dissertation

PIREUS, 2009

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

«ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ»

Επόπτης :

Λέκτορας Παντείου Οικονόμου Χαράλαμπος

**Διπλωματική Εργασία για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης**

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2009

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά:

Την κα. Ανεζίνη Φλουρή Προϊσταμένη Γραμματείας της Διεύθυνσης Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Ανατολικής Αττικής για την προθυμία της, τον χρόνο που μου αφιέρωσε και την πολύτιμη βοήθειά της.

Την Διευθύντρια κα. Ελένη Πέππα και όλους τους συναδέλφους και φίλους της Δ/σης Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Ανατολικής Αττικής που χωρίς την συμβολή τους, τη συνεργασία τους και τις πληροφορίες που μου παρείχαν, η διπλωματική αυτή εργασία δεν θα είχε πραγματοποιηθεί.

Τους καθηγητές μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών και ιδιαίτερα τον κ. Οικονόμου Χαράλαμπο –υπεύθυνο για την Διπλωματική μου Εργασία- για την πολύτιμη συμβολή και συνεισφορά του στη συγγραφή της εργασίας και την καθοδήγηση που μου προσέφερε.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία «Μετανάστευση και Κοινωνικά Δικαιώματα» έγινε μέσα στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού «Διοίκηση στην Υγεία» του Πανεπιστημίου Πειραιά και του ΤΕΙ Πειραιά.

Στόχοι της διπλωματικής αυτής εργασίας είναι η καταγραφή και αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης όσον αφορά τον αριθμό, τη νομιμότητα, τη δραστηριότητα και την ασφάλιση των αλλοδαπών και κυρίως των οικονομικών μεταναστών.

Επιπλέον, παρουσιάζεται το γενικό προφίλ των μεταναστών και η διερεύνηση των δεδομένων εκείνων που σχετίζονται άμεσα και έμμεσα με τις διαδικασίες νομιμοποίησης των μεταναστών, με έμφαση στους οικονομικούς μετανάστες υπηκόους τρίτων χωρών, τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν, οι πολιτικές, η νομοθεσία και οι διαδικασίες που πραγματοποιήθηκαν από το 1991 που η Ελλάδα ξεκίνησε να διαμορφώνει πιο οργανωμένα τη μεταναστευτική της πολιτική, έως σήμερα.

Τα ευρήματα της παρούσας εργασίας προκύπτουν αρχικά από τη συλλογή πληροφοριών από βιβλία, δημοσιευμένες μελέτες Πανεπιστημίων και άλλων αρμόδιων με τη μετανάστευση φορέων. Επιπλέον, σημαντικά στοιχεία ανέδειξε η έρευνα της υπάρχουσας νομοθεσίας, καθώς και διάφορες διαδικτυακές πηγές.

Η επαγγελματική μου ενασχόληση μου τα τελευταία πέντε χρόνια στο χώρο της μετανάστευσης συντέλεσε σημαντικά στην κατανόηση του σημαντικού προβλήματος των μεταναστών, το οποίο λόγω της ανομοιογένειας του εξεταζόμενου πληθυσμού καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολο στην επίλυσή του.

Λέξεις κλειδιά: μετανάστευση, αλλοδαποί, υπήκοοι τρίτων χωρών, ιθαγένεια, μεταναστευτική πολιτική.

SUMMARY

This study entitled “Immigration and Social Rights” has been conducted into the framework of the M.A. in “Health Management” of the University of Piraeus and the TEI of Piraeus.

The goal of this study is to document the existing situation concerning the numbers, the legal status, the working status and activities and the social security of the immigrants.

Furthermore, the general profile of the immigrants is presented along with research data concerning both directly and indirectly the procedures of becoming legal of the immigrants, emphasizing on economic immigrants of the Third World Countries, problems which have been caused, government policies, laws and procedures that have taken place since 1991 when Greece started to organize its immigration policy until today.

The finding of this research are the outcome of information collected primarily from books, published researches of several Universities and other Public Institutes related to immigration. Furthermore, the research of the existing laws and several electronic sources revealed important data helpful to this study.

My personal working experience during the past 5 years in the field of immigration was a crucial factor that helped my understanding of the important problem of immigrants which due to the variety of the population under scrutiny is extremely difficult to solve.

Keywords: immigration, immigrants, foreigners, citizens of Third World Countries, citizenship, immigration policies

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η έννοια του μετανάστη-ορισμοί	3
1.1.Μετανάστης.....	4
1.2.Αλλοδαπός.....	5
1.3.Υπήκοος τρίτης χώρας.....	5
1.4.Πρόσφυγας.....	6
1.5.Άδεια διαμονής.....	6
1.6.Οικογενειακή συνένωση.....	6
1.7. Συντηρών.....	7
1.8. Επί μακρών διαμένων.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έως σήμερα	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η κατάσταση στην Ελλάδα από τη δεκαετία του '90 και μετα-στατιστικά δεδομένα και προβληματισμοί	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Βασικοί νόμοι-νομιμοποίηση και κριτική	34
4.1. Ο Ν.1975/1991 και τα Προεδρικά Διατάγματα 358 και 359 του 1997.....	34
4.2. Ο Νόμος 2910/2001.....	39
4.3. Μεταναστευτικοί Νόμοι από το 2002 έως το 2004.....	43
4.4. Ο Νόμος 3386/2005.....	46
4.5. Ο Νόμος 3536/2007.....	53
4.6. Ο Νόμος 3731/2008.....	56
4.7. Ζητήματα Ιθαγένειας	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Μετανάστες: Υγεία και κοινωνική ασφάλιση	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συμπερασματικές διαπιστώσεις	72
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	82

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΣΧΗΜΑ 1: Ελλάδα μία εκατονταετία έντονων μεταναστεύσεων (1888-1977).....	11
ΣΧΗΜΑ 2: Αριθμός αλλοδαπών στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2001.....	13
ΣΧΗΜΑ 3: Κυριότερες εθνικότητες.....	14
ΣΧΗΜΑ 4: Κυριότερες εθνικότητες, Απογραφή 2001.....	18
ΣΧΗΜΑ 5: Αναλογία των 2 φύλων στις ομάδες μεταναστών, Απογραφή 2001.....	19
ΣΧΗΜΑ 6: Κατανομή υπηκοοτήτων των οικονομικών μεταναστών.....	20
ΣΧΗΜΑ 7: Κυριότερες εθνικότητες των κατόχων αδειών παραμονής στην Ελλάδα, 2003-2004.....	21
ΣΧΗΜΑ 8: Καταγωγή των κατόχων αδειών παραμονής στην Ελλάδα , 2003-2004.....	22
ΣΧΗΜΑ 9: Αλλοδαπό εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα, Απογραφή 2001, κυριότερες εθνικότητες, ανά φύλο και διάρκεια παραμονής.....	23
ΣΧΗΜΑ 10: Λόγοι για την έκδοση αδειών παραμονής στην Ελλάδα, 2003-2004.....	26
ΣΧΗΜΑ 11: Κλάδος απασχόλησης μεταναστών.....	27
ΣΧΗΜΑ 12: Εκπαιδευτικό επίπεδο αλλοδαπών.....	32
ΣΧΗΜΑ 13: Έλληνες και αλλοδαποί ασφαλισμένοι στο Ι. Κ. Α ανά οικονομική δραστηριότητα, 2003.....	66
ΣΧΗΜΑ 14: Ασφαλισμένοι στο Ι. Κ. Α για κοινές επιχειρήσεις 2002 και 2003, ανά εθνικότητα και φύλο.....	68
ΣΧΗΜΑ 15: Αλλοδαποί άνδρες ασφαλισμένοι στο Ι. Κ. Α ανά οικονομική δραστηριότητα, 2003.....	69
ΣΧΗΜΑ 16: Αλλοδαπές γυναίκες ασφαλισμένες στο Ι. Κ. Α ανά οικονομική δραστηριότητα, 2003.....	70
ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Αριθμός συλληφθέντων στα θαλάσσια σύνορα από το 1997-2006.....	16
ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Αναγνώριση προσφυγικού και ανθρωπιστικού καθεστώτος σε αιτούντες άσυλο για την περίοδο 1997-2006.....	16
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Αριθμός ασιατικών κοινοτήτων 1981-2006.....	17
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. Λόγοι έκδοσης αδειών παραμονής στην Ελλάδα και αριθμός ανά κατηγορία, 2003-2004.....	25
ΠΙΝΑΚΑΣ 5. Πλήθος μεταναστών ανά Νομό.....	28
ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Καταγεγραμμένοι μετανάστες στην Ελλάδα κατά περιοχές προέλευσης, 1990-2006.....	30

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Χώρες προέλευσης αλλοδαπών στην απογραφή 2001 και στην καταγραφή των αδειών διαμονής Οκτώβριος 2007.....	31
ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Έρευνες και στοιχεία σχετικά με την ψυχική υγεία των μεταναστών, παλιννοστούντων και προσφύγων στην Ελλάδα.....	63
ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Ετήσια στοιχεία απασχόλησης (Έλληνες και αλλοδαποί), κοινές επιχειρήσεις και οικοδομοτεχνικά έργα, έτος 2005.....	67
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Ασφαλισμένοι αλλοδαποί στο Τ. Ε. Β. Ε. και τον Ο. Γ. Α. για το 2004.....	71

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σήμερα, περισσότερο παρά ποτέ, υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης των μετακινήσεων των πληθυσμών παγκοσμίως. Υπολογίζεται ότι το 2% του παγκόσμιου πληθυσμού μεταναστεύει, με το ¼ εξ αυτών έχοντας προορισμό τις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες. Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που έχει απασχολήσει όλο και περισσότερο και την ελληνική κοινωνία τις τελευταίες δεκαετίες. Οι οικονομικοί μετανάστες ξεπερνούν πλέον σήμερα το εκατομμύριο στη χώρα και αποτελούν μία πρόκληση για την πολιτεία που αφενός καλείται να διαφυλάξει τη συνοχή της και αφετέρου να θεσπίσει μία αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική σύμφωνα με τα νέα δεδομένα που δημιουργεί η μαζική εισροή αλλοδαπών καθώς και τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η εργασία αυτή αποτελείται από έξι κεφάλαια στα οποία παρουσιάζεται η εξέλιξη της μετανάστευσης στη χώρα τα τελευταία χρόνια, τα νέα δεδομένα που δημιουργήθηκαν, τα στατιστικά και η παρούσα κατάσταση των αλλοδαπών που διαβιούν στην Ελλάδα, καθώς και οι μεταναστευτικές πολιτικές που πραγματοποιήθηκαν από την Ελληνική πολιτεία από την δεκαετία του '90 έως σήμερα.

Αναλυτικά, το πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζει τους βασικότερους ορισμούς και την ορολογία που χρησιμοποιήθηκε στην διπλωματική αυτή εργασία, προκειμένου να γίνουν κατανοητές έννοιες όπως τι είναι μετανάστευση, ποια είναι η διαφορά μεταξύ μετανάστη και πρόσφυγα, κτλ. Επιπλέον γίνεται αναφορά στην προέλευση της έννοιας και το περιεχόμενο της λέξης μετανάστης και τι αυτή σημαίνει για κάθε χώρα και κυρίως για την Ελλάδα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή της διαδικασίας μετανάστευσης των Ελλήνων από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έως σήμερα. Αναφέρονται οι κύριοι προορισμοί στις χώρες του εξωτερικού και ποιοι ήταν οι βασικοί λόγοι που ώθησαν τους ανθρώπους να προβούν σε αυτή τη διαδικασία.

Η στροφή της Ελλάδας από χώρα εξαγωγής σε χώρα υποδοχής μεταναστών παρουσιάζεται στο τρίτο κεφάλαιο όπου αναφέρονται τα δεδομένα, το γενικό προφίλ των μεταναστών, καθώς και τα στατιστικά που προέκυψαν κυρίως από την απογραφή του 2001 και τη νομιμοποίηση των αλλοδαπών καθ' όλη τη διάρκεια των ετών από το 1998 έως σήμερα..

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την εξέλιξη και τις προσπάθειες για οργανωμένη μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα καθώς και τη νομοθεσία που εφαρμόστηκε από τις πρώτες διαδικασίες νομιμοποίησης των μεταναστών στις αρχές της δεκαετίας του '90 έως το 2008, οι αιτίες δημιουργίας των πολιτικών αυτών και τα αποτελέσματα τους.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μία αναφορά στην μετανάστευση και την υγεία και πρόνοια. Παρουσιάζεται η εικόνα της υγείας των αλλοδαπών και τα βασικά νοσήματα, η επίδραση του αριθμού των οικονομικών μεταναστών αναφορικά με την κοινωνική ασφάλιση, η σύγκρισή τους με τον αριθμό των Ελλήνων ασφαλισμένων στην οικονομική δραστηριότητα και η κατανομή τους στους ασφαλιστικούς φορείς.

Τέλος στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα για τις συνθήκες διαβίωσης, την απασχόληση, τον αριθμό, την εκπαίδευση και τις μεταναστευτικές πολιτικές στην Ελλάδα και την Ε. Ε. , των μεταναστών που διαβούν στη χώρα καθώς και κάποιες προτάσεις για την εξομάλυνση των διαδικασιών εκδόσεων αδειών διαμονής των αλλοδαπών στην χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ-ΟΡΙΣΜΟΙ

Η μετανάστευση αποτελεί μία συνεχή ροή προσώπων από και προς μία περιοχή και είναι μία από τις τρεις βασικές δημογραφικές διαδικασίες. Οι έννοιες όμως του μετανάστη, του αλλοδαπού, του «ξένου», μεταβάλλονται μέσα στο χρόνο και διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα. Σήμερα βιώνουμε ένα είδος «σύγχρονης μετανάστευσης», μίας μετακίνησης δηλαδή πληθυσμού που ξεκίνησε από τα τέλη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και την ανάπτυξη της βιομηχανικής περιόδου. Αποτελείται από μετακίνηση πληθυσμών που σαν κύριο στόχο έχει την εγκατάσταση σε χώρες της Ευρώπης, σε αντίθεση με την «παραδοσιακή μετανάστευση» που αναφέρεται σε υπερπόντια μετανάστευση της περιόδου από το τέλος του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου}. [1]

Η σχέση κάθε χώρας με τους μετανάστες της διαφοροποιείται μέσα στον χρόνο και η ιδιαιτερότητα της έγκειται στο ότι *δεν μπορούμε να προσεγγίσουμε την μετανάστευση παρά μόνο εάν έχει συντελεστεί*. Σύμφωνα με την Green N. αναφορικά με την μετανάστευση *ξεκινάμε ανάποδα από το σημείο άφιξης προς το σημείο αναχώρησης του μετανάστη, από τη χώρα καταγωγής, προς τη χώρα επιλογής προκειμένου να ερμηνεύσουμε τις επιλογές του και τις αντιξοότητες του μεταναστευτικού μονοπατιού*. Για τις Ευρωπαϊκές χώρες αρχικά οι μετανάστες αντιμετωπίζονταν ως άτομα περιθωριακά για την κοινωνία και την οικονομία τους, εφόσον αποτελούσαν προσωρινούς εργάτες, με δεδομένη την αναχώρησή τους μόλις αποκτήσουν το επιθυμητό κεφάλαιο για το οποίο ξενιτεύτηκαν και δεν είναι χρήσιμοι πια στις εργασίες στις οποίες απασχολούνταν. [2]

Στην Ελλάδα η εικόνα του μετανάστη, του «ξένου», έχει απασχολήσει έντονα την κοινωνία και την πολιτεία τα τελευταία χρόνια. Η αλλαγή που συντελέστηκε έγκειται στο ότι η Ελλάδα από κατεξοχήν χώρα αποστολής μεταναστών έως τα μέσα της δεκαετίας του '70, μετετράπη σε χώρα εισαγωγής μεταναστών κυρίως από τη δεκαετία του '90 έως σήμερα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η έννοια και το περιεχόμενο της λέξης «μετανάστης» να διαφοροποιηθεί εντελώς στην συνείδηση της ελληνικής κοινωνίας. Έτσι στο παρελθόν ο μετανάστης π. χ. της δεκαετίας του '60 είναι ο Έλληνας που πηγαίνει στο εξωτερικό προκειμένου να μαζέψει ένα κεφάλαιο για να βελτιώσει την οικονομική του κατάσταση, να ενισχύσει οικονομικά την οικογένειά του και να επιστρέψει αργότερα στην χώρα. Από τη δεκαετία του '90 και ύστερα μετανάστης είναι ο ξένος, ο αλλοδαπός που θα έλθει στην Ελλάδα για μία

καλύτερη ζωή και που οι Έλληνες θα τον δεχτούν και θα πρέπει να μάθουν να συμβιώνουν μαζί του. Άρα η έννοια του μετανάστη αντεστράφη και από τον Έλληνα ξενιτεμένο γίνεται ο αλλοδαπός που έρχεται για να μείνει στη χώρα. [3]

Σήμερα οι περισσότεροι μετανάστες αποτελούνται από άτομα τα οποία εγκαταλείπουν εκούσια τη χώρα τους προκειμένου να εγκατασταθούν σε μία άλλη χώρα, είτε μόνιμα, είτε προσωρινά, με σκοπό την αναζήτηση εργασίας, είναι δηλαδή οικονομικοί μετανάστες. Αντίθετα με τον όρο πρόσφυγα νοούνται τα άτομα εκείνα που λόγω των διαφορετικών πολιτικών ή θρησκευτικών τους πεποιθήσεων αναγκάζονται να εγκαταλείψουν ακούσια τη χώρα τους, προσφεύγοντας σε άλλες χώρες όπου δεν θα αντιμετωπίζουν τα συγκεκριμένα προβλήματα.[4] Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά κάποιοι βασικοί ορισμοί, όπως έχουν θεσπισθεί από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο. Η. Ε. , τις συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ελληνική νομοθεσία.

1.1 Μετανάστης

Ο μετανάστης είναι το πρόσωπο εκείνο το οποίο μετακινείται σε δεδομένο χρόνο, από ένα συγκεκριμένο μέρος της γης σε ένα άλλο, κατά κανόνα όχι κάτω από ιδανικές συνθήκες. Βασικές κατηγορίες μεταναστών είναι οι οικονομικοί μετανάστες και οι εργαζόμενοι μετανάστες. Σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 1 της Σύμβασης 97 ΔΟΕ ο όρος «εργαζόμενος μετανάστης» αφορά σε άτομο που μετακινείται από μία χώρα σε μία άλλη με σκοπό να εργαστεί σε καθεστώς εξαρτημένης εργασίας και περιλαμβάνει κάθε πρόσωπο που γίνεται νόμιμα δεκτό σε κάποια χώρα ως εργαζόμενος μετανάστης. Η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται στους λεγόμενους «συνοριακούς εργάτες», σε περιπτώσεις βραχυπρόθεσμης εισόδου ελεύθερων επαγγελματιών και καλλιτεχνών, σε ναυτικούς, σε άτομα που εισέρχονται ειδικά με το σκοπό της εκπαίδευσης ή σπουδών και σε εργαζόμενους οργανισμών ή εταιρειών που έχουν εισέλθει σε χώρα υποδοχής προσωρινά, κατόπιν αιτήματος του εκάστοτε εργοδότη για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου.[5]

Εξωτερική Μετανάστευση: ονομάζεται το φαινόμενο της εγκατάστασης του μετανάστη έξω από τα κρατικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης του.

Εσωτερική Μετανάστευση: ονομάζεται το φαινόμενο της εγκατάστασης του μετανάστη μέσα στα εθνικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασής του.

Προσωρινή Μετανάστευση: ορίζεται όταν ο μετανάστης πρόκειται να παραμείνει λιγότερο από ένα έτος στον τόπο της νέας εγκατάστασης.

Μόνιμη Μετανάστευση: ορίζεται όταν ο μετανάστης πρόκειται να παραμείνει περισσότερο από ένα έτος στον τόπο της νέας εγκατάστασης.[6]

1.2 Αλλοδαπός

Αλλοδαπός είναι κάθε φυσικό πρόσωπο που δεν έχει Ελληνική ιθαγένεια ή που δεν έχει ιθαγένεια όπως ορίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 1 στοιχ. Α του Ν.2910/2001. Ιθαγένεια είναι ο δεσμός ενός προσώπου προς συγκεκριμένο κράτος. Ανιθαγενής είναι το φυσικό πρόσωπο που πληροί τις προϋποθέσεις της Σύμβασης στην Ν. Υόρκης του 1954 περί του καθεστώτος των ανιθαγενών, η οποία έχει κυρωθεί με τον Ν139/1975 (ΦΕΚ 176Α) και χαρακτηρίζει το πρόσωπο που στερείται ιθαγένειας, δηλαδή το πρόσωπο που δεν θεωρείται πολίτης οποιασδήποτε πολιτείας σύμφωνα με το δίκαιό της. Ενώ η ιθαγένεια αποτελεί τη βάση διάκρισης μεταξύ ημεδαπού και αλλοδαπού φυσικού προσώπου, η εθνικότητα, δηλαδή ο πραγματικός δεσμός μεταξύ ενός φυσικού προσώπου και ενός έθνους, αποτελεί τη βάση διάκρισης μεταξύ ομογενούς και αλλογενούς. Έτσι ημεδαπός μπορεί να είναι κάποιος αλλογενής. Από το 1991 η νομοθεσία επιφύλαξε ευνοϊκότερη μεταχείριση των ομογενών αναφορικά με τους λοιπούς αλλοδαπούς, διαχωρίζοντας τους αλλοδαπούς σε αλλογενείς και ομογενείς (άρθρο 17 του Ν.1975/1991). [7]

1.3 Υπήκοος τρίτης χώρας

Είναι το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την Ελληνική ιθαγένεια, ούτε την ιθαγένεια άλλου κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 17 παρ. 14 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

1.4 Πρόσφυγας

Είναι ο αλλοδαπός, ο οποίος δηλώνει προφορικά ή εγγράφως ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αρχής, στα σημεία εισόδου στην Ελληνική επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητεί άσυλο στη χώρα ή ο αλλοδαπός ο οποίος με οποιονδήποτε τρόπο ζητεί να μην απελαθεί σε κάποια χώρα εξ' αιτίας φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, ενώ θεωρείται ως αιτών άσυλο σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης του 1951 και μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματός του και δεν επιτρέπεται η καθ' οποιονδήποτε τρόπο απομάκρυνσή του από τη χώρα (άρθρο 1 του Π.Δ. 61/1999). Επιπλέον ως αιτών άσυλο θεωρείται και ο αλλοδαπός ο οποίος εισέρχεται σε ελληνικό έδαφος κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου της 15-06-1990 που κυρώθηκε με τον Ν.1996/1991.[8]

1.5 Άδεια διαμονής

Είναι κάθε είδος πιστοποίηση που παρέχεται από τις ελληνικές αρχές και με βάση την οποία επιτρέπεται σε υπήκοο τρίτης χώρας να διαμένει νόμιμα στην Ελληνική Επικράτεια, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 2 περιπτ. α' του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1030/2002 του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2002 «Για την καθιέρωση αδειών διαμονής ενιαίου τύπου για τους υπηκόους τρίτων χωρών (EEL 157/15-06-2002).

1.6 Οικογενειακή επανένωση

Αποτελεί την είσοδο και διαμονή στη χώρα των μελών της οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα, προκειμένου να διατηρηθεί η ενότητα της οικογένειας του, ασχέτως εάν οι οικογενειακοί δεσμοί δημιουργήθηκαν πριν ή μετά την είσοδό του στη Χώρα.[9]

1.7 Συντηρών

Είναι ο υπήκοος τρίτης χώρα που διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα και υποβάλλει αίτηση οικογενειακής επανένωσης, προκειμένου να επιτραπεί η διαμονή στα μέλη της οικογενείας του στην Ελλάδα. [10]

1.8 Επί μακρόν διαμένων

Είναι ο υπήκοος τρίτης χώρας που αποκτά την ανωτέρω ιδιότητα σύμφωνα με το άρθρο 67 του Ν.3386/2005. Ως επί μακρόν διαμένων στην επικράτεια κράτους – μέλους της Ε.Ε. θεωρείται όποιος έχει συμπληρώσει συγκεκριμένη διάρκεια διαμονής στην επικράτεια κράτους – μέλους κατά τρόπο νόμιμο ή αδιάλειπτο, ώστε να διαφαίνεται ή να εικάζεται η βούλησή του να εγκατασταθεί ή να παραμείνει στη χώρα για μεγάλο χρονικό διάστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΩΣ

ΣΗΜΕΡΑ.

Οι μετακινήσεις και οι μεταναστεύσεις των ανθρώπων από το ένα μέρος στο άλλο είναι ασταμάτητες από τη μακρινή προϊστορία έως τη σημερινή εποχή. Η διαμόρφωση του κόσμου όπως τον γνωρίζουμε σήμερα είναι αποτέλεσμα περιπλανήσεων των νομάδων, εχθρικών εισβολών, αποικισμών, εμπορικών αποστολών και ιεραποστολών. Από τότε που οι πρώτοι ανθρωπίδες εγκατέλειψαν την Αφρική, το ανθρώπινο είδος δεν έχει σταματήσει να μεταναστεύει. Το κίνητρό του; Να βρει έναν τόπο σε ευημερία που θα του προσφέρει μία καλύτερη ζωή.

Η μετανάστευση για τον 20^ο αιώνα είχε ιδιαίτερη σημασία εφόσον διατάραξε τις μέχρι τότε ισορροπίες που επικρατούσαν βασισμένες στο πρότυπο ενός ομοιογενούς κράτους. Στη Δυτική Ευρώπη οι ανεπτυγμένες χώρες διακρίνονταν μέχρι τότε από μία σχετική ομοιογένεια, την οποία μετέβαλλαν τα συνεχή μεταναστευτικά ρεύματα απαιτώντας τη δημιουργία νέων πολιτικών αναφορικά με τη παγκοσμιοποίηση των σχέσεων και των διακρατικών συμφωνιών. [11]

Ύστερα από το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου ένας μεγάλος αριθμός Γερμανών στράφηκε σε άλλες χώρες ενώ εξαιτίας του κομμουνιστικού καθεστώτος πολλοί Ανατολικοευρωπαίοι εγκατέλειψαν τις χώρες τους. Τις δεκαετίες του '50 έως '70 μετανάστες από τα Βαλκάνια και τη Νότια Ευρώπη συνέρεαν στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης ενώ για τις δεκαετίες του '70 και του '80 παρατηρήθηκε αύξηση των ασιατών και αφρικανών προσφύγων στην Ευρώπη εξαιτίας κυρίως των εμφυλίων που επικρατούσαν σε πολλές εξ' αυτών χώρες.

Στον 21^ο αιώνα οι νόμοι για τη μετανάστευση γίνονται πιο αυστηροί. Το 1965 σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη ζούσαν και εργάζονταν μακριά από τη πατρίδα τους ως μετανάστες 75 εκατομμύρια άνθρωποι, για να φτάσουν το 2000 τα 175 εκατομμύρια νόμιμων και έναν άγνωστο αριθμό παράνομων μεταναστών.

Σε κάθε περίοδο της Ελληνικής ιστορίας έχουμε το φαινόμενο της μετανάστευσης. Για τον 20^ο αιώνα η Ελλάδα αποτελούσε χώρα αποστολής μεταναστών. Η φτώχεια, οι περιορισμένες οικονομικές, επαγγελματικές και

μορφωτικές δυνατότητες, οι ελλείψεις στην υγεία και οι δύσκολες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν στον Ελλαδικό χώρο την περίοδο εκείνη έστρεψαν τους Έλληνες (στην πλειοψηφία τους κυρίως άτομα έως 40 ετών) σε άλλες χώρες, με κυριότερες την Αμερική, την Αυστραλία, τον Καναδά, την Νοτιοαφρικάνικη Ένωση, την Αγγλία, τη Γαλλία και την Αίγυπτο.[12]

Οι περιοχές της Ελλάδας που είχαν τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών μεταπολεμικά ήταν η Βόρεια Ελλάδα και κυρίως η Μακεδονία, η Θράκη και η Ήπειρος. Οι περισσότεροι από αυτούς στράφηκαν στη μετανάστευση προκειμένου να βοηθήσουν τις οικογένειες τους και να τις ενισχύσουν οικονομικά, έχοντας την πεποίθηση ότι η μετανάστευση αυτή θα είναι προσωρινή. Έτσι οι περισσότεροι εντάχθηκαν στο εργατικό δυναμικό της κάθε χώρας εργαζόμενοι σε εργοστάσια, ορυχεία, βιομηχανίες και επιχειρήσεις. Σταδιακά ένα μικρό ποσοστό εξ' αυτών άνοιξαν τις δικές τους επιχειρήσεις, κυρίως εστιατόρια, καφεενεία, μπακάλικα κτλ. Έτσι με το χρόνο δημιουργήθηκε η ανάγκη να εργάζονται περισσότερα μέλη μίας οικογένειας προκειμένου να αποκτηθεί το απαιτούμενο κεφάλαιο για να επιστρέψουν στην πατρίδα τους και έτσι ολόκληρες οικογένειες μετακινήθηκαν στο εξωτερικό.

Το 72% της συνολικής εξωτερικής μετανάστευσης πραγματοποιήθηκε μεταπολεμικά και αποτέλεσε τη μαζικότερη ροή προς το εξωτερικό που είχε πραγματοποιηθεί έως τότε από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους. Η Ευρώπη είχε τη μεγαλύτερη μετακίνηση (61%) των Ελλήνων μεταναστών, κυρίως στις χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης με ανερχόμενη βιοτεχνική και βιομηχανική ανάπτυξη, με κυριότερη τη Γερμανία, ενώ 160.000 περίπου μετανάστευσαν στην Αυστραλία, 130.000 στις Η.Π.Α. και 100.000 στον Καναδά, συνολικά για τη χρονική διάρκεια από τη δεκαετία του '40 έως σήμερα, ενώ υπολογίζεται ότι το 40% όλων των Ελλήνων που στράφηκαν στη μετανάστευση έχει επιστρέψει σήμερα στην Ελλάδα.[13]

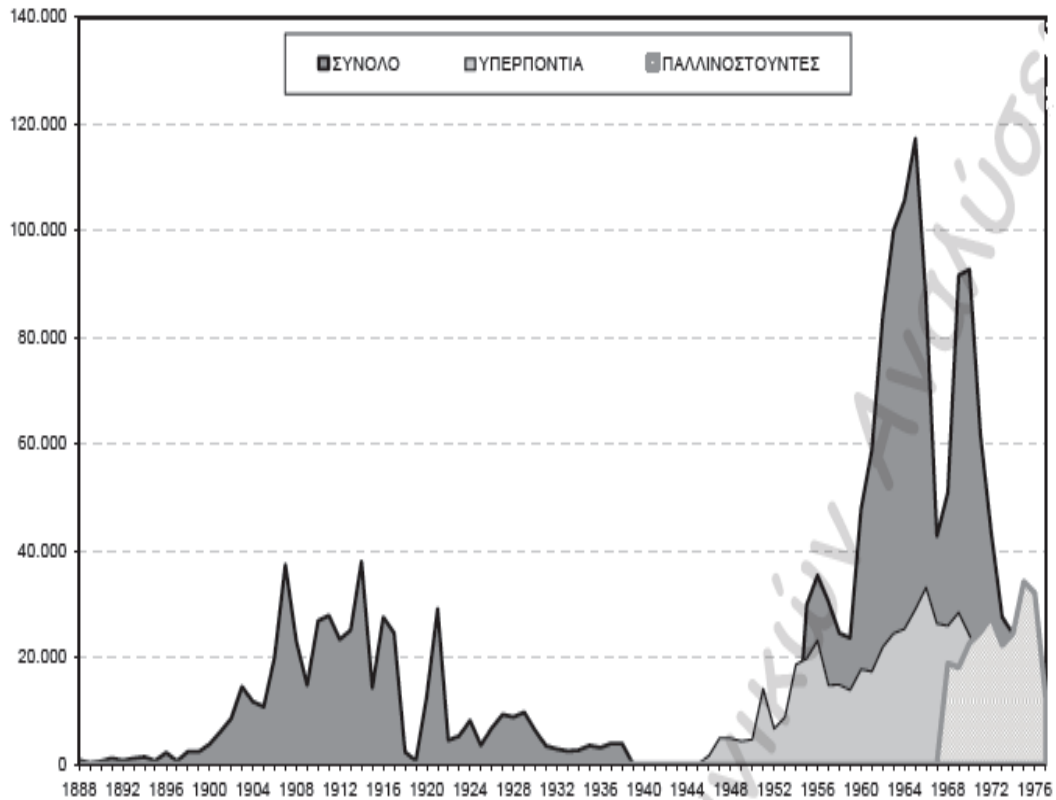
Αναφορικά με την Αμερική από τη δεκαετία του 1920 οι Έλληνες μετανάστες στη Νέα Υόρκη ξεπερνούν τις 21.000, για να φτάσουν τις 27.000 τη δεκαετία του '30, τις 29.000 τη δεκαετία του '40 και πάνω από 30.000 τη δεκαετία του '50. Ο αριθμός των Ελλήνων μεταναστών προς την Αμερική αρχίζει να μειώνεται σταδιακά προς το τέλος της δεκαετίας του '80 και κυρίως του '90 όπου οι μετανάστες στην Νέα Υόρκη μειώθηκαν σε 10.000 λιγότερους από την προηγούμενη δεκαετία. Σήμερα πια υπολογίζεται ότι οι Έλληνες που στρέφονται προς την Αμερική δεν ξεπερνούν τα 500 άτομα το χρόνο, δεδομένου ότι τα κριτήρια που ίσχυαν τις προηγούμενες δεκαετίες

και έκαναν τους προορισμούς εκείνους ελκυστικούς για τους Έλληνες μετανάστες (όπως η οικονομική ευημερία και οι προσιτές και ευκολότερες συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης και επιτυχίας στην Αμερική), μπορούσαν πια να εξασφαλιστούν και να πραγματοποιηθούν και στην Ελλάδα.[14]

Εκτός από την Αμερική αγαπημένος προορισμός των ελλήνων μεταναστών για τις δεκαετίες του '50 και του '60 κυρίως, ήταν η Αυστραλία και ο Καναδάς, όπως και η Γερμανία. Στις δεκαετίες αυτές υπολογίζεται ότι περίπου το 12% του πληθυσμού της Ελλάδας στράφηκε προς τη μετανάστευση, ως αποτέλεσμα μετακίνησης πληθυσμού από μία χώρα με κυρίαρχη αγροτική οικονομία προς χώρες όπου ο δευτερογενής τομέας και η τεχνολογική ανάπτυξη αποτελούσαν τα κυρίαρχα στοιχεία των οικονομιών τους.

Από το 1970 και ύστερα ένα μεγάλο μέρος του Ελληνικού πληθυσμού που είχε στραφεί στη μετανάστευση άρχισε να επιστρέφει πίσω στη πατρίδα. Έτσι για τα έτη από το 1970 έως το 1980 επαναπατρίστηκαν περίπου 330.000 απόδημοι, με τους 30.000 με 40.000 εξ' αυτών να προέρχονται από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες. Επιπλέον έως το τέλος της δεκαετίας του '90 υπολογίζεται ότι επέστρεψαν στην Ελλάδα περίπου 34.000 άτομα, τα οποία είχαν εκδιωχθεί από τη χώρα εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου και είχαν καταφύγει στο εξωτερικό ως πολιτικοί πρόσφυγες. Παράλληλα την ίδια δεκαετία και εξαιτίας της κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων και της Σοβιετικής Ένωσης, δημιουργήθηκε ένας μεγάλος αριθμός επαναπατριζόμενων Ελλήνων που έφτασε τους 150.000 ομογενείς έως το έτος 2000, αποτελούμενοι κυρίως από Ελληνοπόντιους από την πρώην Σοβιετική Ένωση και Βορειοηπειρώτες από την Αλβανία. [15]

ΣΧΗΜΑ 1: Ελλάδα μία εκατονταετία έντονων μεταναστεύσεων (1888-1977)

Πηγή: B. Kotzamanis (1987)

Βασικό χαρακτηριστικό της Ελλάδας είναι ότι, ενώ στα τέλη της δεκαετίας του '80 συγκαταλέγονταν στις παραδοσιακές χώρες αποστολής μεταναστών ή λειτουργούσε απλώς ως κράτος διευκόλυνσης μετεγκατάστασης μεταναστών και προσφύγων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες υποδοχής, μεταβλήθηκε σε μικρό χρονικό διάστημα σε χώρα υποδοχής. Η μεταβολή αυτή απαίτησε τη δημιουργία μίας οργανωμένης μεταναστευτικής πολιτικής με βραχυχρόνιους και μακροχρόνιους στόχους προκειμένου να αντιμετωπιστεί κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά το ζήτημα της μαζικής εισροής μεταναστών στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '90 ΚΑΙ ΜΕΤΑ-ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Η διεθνής μετανάστευση αποτελεί ένα μόνιμο κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο είναι πολυδιάστατο και συνυφασμένο με τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο. Σήμερα η βασικότερη αιτία της μετανάστευσης πρέπει να αναζητηθεί στη διαφορά οικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής ανάπτυξης ανάμεσα στις ευημερούσες και δημοκρατικές χώρες του δυτικού κόσμου και στις αναπτυσσόμενες χώρες, σε ένα διεθνές περιβάλλον που ευνοεί την πληροφόρηση, τη μετακίνηση και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό.

Η αύξηση του πληθυσμού της Ελλάδας κατά τη δεκαετία του '90 οφείλεται κυρίως στην εισροή του πληθυσμού από το εξωτερικό, σε αντίθεση με τις δεκαετίες του '70 και του '80 που οφείλονταν περισσότερο στη φυσική αύξηση. Έτσι τη δεκαετία του '90, η αύξηση του πληθυσμού ήταν 704.120 ενώ από το σύνολο του πληθυσμού τα 685.584 άτομα ήταν εισροή πληθυσμού από το εξωτερικό, οι 567.564 αλλοδαποί και οι 11.820 παλινγοστούντες Έλληνες.

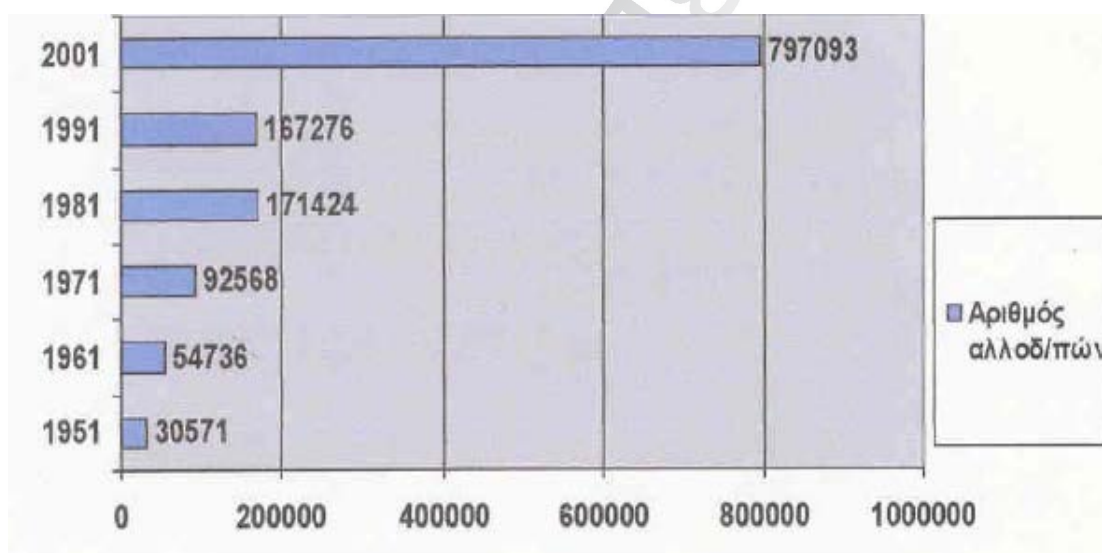
Παρόλα τα αυστηρά μέτρα περιορισμού της μετανάστευσης που είχαν ήδη ξεκινήσει να εφαρμόζονται σε πολλά κράτη από το 1970, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης υπολογίζει ότι υπήρχαν περίπου 11 εκατομμύρια μετανάστες στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τη δεκαετία του '90 με τον αριθμό αυτό να αυξάνεται συνεχώς τις τελευταίες δεκαετίες. Έτσι το κάθε κράτος μεμονωμένα έπρεπε να αντιμετωπίσει σε εθνικό επίπεδο, με την θέσπιση κατάλληλης νομοθεσίας, τα μεταναστευτικά ρεύματα που εισέρχονταν μαζικά τα τελευταία 30 χρόνια προσπαθώντας να αφομοιώσει όλα εκείνα τα ποίκιλα χαρακτηριστικά των μεταναστών, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης για αυτούς, ενώ διατηρούσε βέβαια και την ισορροπία στο οικονομικό και κοινωνικό κυρίως καθεστώς που ίσχυε σε αυτήν, τηρώντας παράλληλα τα κοινά μέτρα μεταναστευτικής πολιτικής και τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.[16]

Το 1998 η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ υπολόγιζε τους μετανάστες που είναι σε ηλικία προς εργασία, σε 223.148 άτομα. Οι πληροφορίες για τον αριθμό των μεταναστών στην Ελλάδα και τις δραστηριότητές τους κατά τη

δεκαετία του '90 είναι λιγιστές και η στατιστική απεικόνισή τους είναι ελλιπής και προβληματική, δεδομένου ότι ένα μεγάλο μέρος των μεταναστών εισέρχονταν και διέμεναν παράνομα στη χώρα ενώ παράλληλα δεν υπήρχε η απαραίτητη υποδομή από την πλευρά της ΕΣΥΕ για τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών και δεδομένων των μεταναστών που διαβιούν στην Ελλάδα τη δεκαετία του '90. Έτσι η πρώτη συστηματική προσπάθεια καταγραφής των μεταναστών πραγματοποιήθηκε με τα Προεδρικά Διατάγματα 358 και 359 του 1997. [17]

Το παρακάτω σχήμα της ΕΣΥΕ, (σχήμα 2) αναφορικά με τον αριθμό των αλλοδαπών από το 1951 έως το 2001 δείχνει την ραγδαία αύξηση του πληθυσμού στην Ελλάδα.

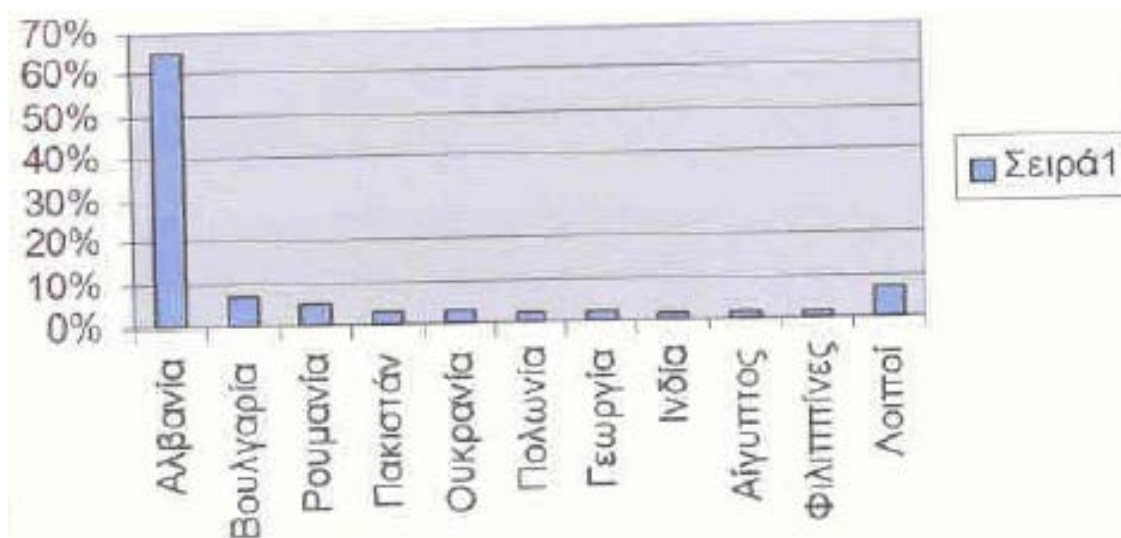
ΣΧΗΜΑ 2: Αριθμός αλλοδαπών στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού-κατοικιών

Σύμφωνα με τα στατιστικά της περιόδου εκείνης ο αριθμός των χωρών που φιλοξενείται στη χώρα μας έφτανε τις 120 χώρες, εκ των οποίων το 65% προέρχεται από την Αλβανία, το 6,7% από τη Βουλγαρία, το 4,5% από τη Ρουμανία, το 2,9% από το Πακιστάν, το 2,7% από την Ουκρανία, το 2,3% από την Πολωνία, το 2,0% από τη Γεωργία, το 1,7% από την Ινδία, το 1,7% από την Αίγυπτο, το 1,5% από τις Φιλιππίνες και το 1,2% από τη Μολδαβία.

ΣΧΗΜΑ 3: Κυριότερες εθνικότητες

Το σχήμα 3 παρουσιάζει τις κυριότερες εθνικότητες που διαβίωναν στην Ελλάδα για τη δεκαετία του '90. Είναι φανερό από το ανωτέρω σχήμα ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών είναι οι εξ' Αλβανίας μετανάστες, λόγω τόσο της γεωγραφικής τους θέσης όσο και των πολιτικών συνθηκών που επικρατούσαν στην Αλβανία και την Ελλάδα τη δεκαετία του '90. Έτσι το 1990 το άνοιγμα των συνόρων και η κατάρρευση του Αλβανικού πολιτικοοικονομικού συστήματος ευνόησαν τη μαζική είσοδο των Αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα που ξεκίνησε αρχικά από Βορειοηπειρώτες και αργότερα από οικονομικούς μετανάστες.

Βεβαία οι αριθμοί που παρουσιάζονται στα ανωτέρω σχήματα είναι εν μέρει ενδεικτικοί και πιθανόν να μην απεικονίζουν τον πραγματικό αριθμό των μεταναστών που ζούσαν στην Ελλάδα, δεδομένου ότι το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης εξακολουθούσε να υφίσταται. Έτσι στα ανωτέρω ποσοστά δεν περιλαμβάνονται οι αλλοδαποί εκείνοι που εισέρχονταν στη χώρα προσωρινά είτε για εποχική εργασία, είτε προκειμένου να μετακινηθούν σε άλλη χώρα-προορισμό. Επιπλέον ένας μεγάλος αριθμός προστατευόμενων μελών – οικογενειών που ο το κύριο μέλος είχε άδεια παραμονής από τον ΟΑΕΔ δεν καταγράφηκε ενώ πολλοί μετανάστες δεν κατέθεσαν καν για τη χορήγηση άδειων παραμονής του ΟΑΕΔ λόγω ελλείψεων ενημέρωσης, φόβο δίωξης και ελλιπή αριθμό ενσήμων, αυξάνοντας τον αρχικό δείκτη και προσθέτοντας περίπου 329 χιλιάδες επιπλέον αλλοδαπούς. [18]

Τις δεκαετίες του '80 και κυρίως του '90 παρατηρείται και μία αύξηση του πληθυσμού των μεταναστών που εισρέουν στην Ελλάδα προερχόμενοι κυρίως από Ασιατικές χώρες. Με πληθυσμό που ανέρχεται σε περίπου 3,9 δισεκατομμύρια και με έξι από τις δέκα μεγαλύτερες χώρες του κόσμου να βρίσκονται σε αυτήν, η Ασία αποτελεί μία «τεράστια δεξαμενή μεταναστών». Κύριοι στόχοι των περισσότερων εξ' αυτών είναι η Ελλάδα να αποτελέσει έναν ενδιάμεσο σταθμό προκειμένου να μεταβούν στις Βόρειες και Δυτικές Ευρωπαϊκές χώρες. Έτσι η Ελλάδα εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης καθώς και της έλλειψης οργανωμένης φύλαξης συνόρων αποτέλεσε κύριο στόχο έλευσης λαθρομεταναστών με κύρια σημεία εισόδου το Αιγαίο Πέλαγος (μεσώ των νησιών και κυρίως της Σάμου, Χίου, Ρόδου κτλ), τα χερσαία σύνορα με την Τουρκία κυρίως στον Έβρο, τη Βουλγαρία και την Αλβανία, το Λυβικό Πέλαγος από την Κρήτη και το Ιόνιο κυρίως από την Πελοπόννησο. Άρα παρατηρείται στον Ελλαδικό χώρο μία ανάπτυξη των ασιατικών κοινοτήτων με αρχικές τις προερχόμενες από Φιλιππίνες και Πακιστάν, για να ακολουθήσουν μετανάστες από χώρες όπως η Ινδία, η Κίνα, το Μπανγκλαντές, κτλ., ο αριθμός των οποίων αυξήθηκε ραγδαία κυρίως μετά το 2000.

Επιπλέον στη δεκαετία του '70 εξαιτίας και της διακρατικής συμφωνίας μεταξύ Πακιστάν-Ελλάδας, ένας μεγάλος αριθμός πακιστανών εισρέουν στην Ελλάδα ως οικονομικοί μετανάστες ενώ αρκετές Φιλιππινέζες εκείνη τη περίοδο απασχολούνται ως οικιακοί βοηθοί, σε ξενοδοχεία, νοσοκομεία κτλ. Παράλληλα την περίοδο 1991-2003 αναπτύσσονται ασιατικές κοινότητες μεταναστών προερχόμενοι από την Κίνα, τη Σρι Λάνκα, το Μπανγκλαντές, και το Ιράν, ενώ αυξάνεται ο αριθμός των Ινδών, των Πακιστανών και των Αιγυπτίων. [19]

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τον αριθμό των αλλοδαπών που εισήλθαν παράνομα και συνελήφθησαν στην Ελλάδα στα θαλάσσια σύνορα για την περίοδο από το 1997 έως το 2006. Είναι φανερό ότι ο αριθμός τους κορυφώθηκε το 2001 ενώ από το 2004 και ύστερα η είσοδος των ασιατών λαθρομεταναστών αυξάνεται σταθερά.

Πίνακας 1. Αριθμός συλληφθέντων στα θαλάσσια σύνορα από το 1997-2006

Συλληφθέντες λαθρομετανάστες στα θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας, 1997-2006

Έτος	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*
Αριθμός	4.545	3.657	1.183	3.664	6.864	3.926	2.439	3.047	3.371	3.414

Πηγή: Διεύθυνση Ασφάλειας του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας.

* Εκτίμηση.

Ο πίνακας 2 παρουσιάζει την αναγνώριση προσφυγικού και ανθρωπιστικού καθεστώτος σε αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα από το 1997 έως και το 2006, κάνοντας φανερό ότι όλο και λιγότεροι αλλοδαποί αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες με την πάροδο του χρόνου. Αυτό οφείλεται κυρίως στην θέσπιση αυστηρότερων προϋποθέσεων και νομοθεσίας που έχει οριστεί από το Ελληνικό Κράτος τα τελευταία χρόνια.[20]

Πίνακας 2: Αναγνώριση προσφυγικού και ανθρωπιστικού καθεστώτος σε αιτούντες άσυλο για την περίοδο 1997-2006

Έτος	Αιτήσεις	Ποσοστό Αποδοχής
1997	4.376	9,55%
1998	2.953	11,35%
1999	1.528	32,23%
2000	3.083	20,15%
2001	5.499	22,48%
2002	5.664	1,07%
2003	8.178	0,62%
2004	4.469	0,88%
2005	9.050	1,90%
2006*	5.413	1,78%

Πηγή: Υπουργείο Δημόσιας Ταξης, Υπατη Αρχοστέια του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

* Μέχρι τον Σεπτέμβριο.

Το μέγεθος των ασιατικών κοινοτήτων στην Ελλάδα από το 1981 έως το 2006 παρουσιάζεται στον Πίνακα 3. Χώρες όπως το Πακιστάν, η Ινδία και οι Φιλιππίνες παρουσιάζουν αύξηση στον αριθμό των μεταναστών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (κυρίως το Πακιστάν), ενώ χώρες όπως η Ιαπωνία, το Ιράν και το Βιετνάμ

παρουσιάζουν σημαντική μείωση του πληθυσμού των μεταναστών που έρχονται στην Ελλάδα.

Πίνακας 3: Αριθμός ασιατικών κοινοτήτων 1981-2006

Χώρες	1981	1991	2001	2006*
Πακιστάν	713	1.911	9.945	15.478
Ινδία	754	1.720	7.583	10.697
Φιλιππίνες	764	3.605	3.451	6.863
Μπανγκλαντές	-	-	4.118	5.432
Κίνα	186	106	1.356	2.070
Ιράν	937	850	180	-
Σρι Λάνκα	-	-	522	878
Ιαπωνία	1.047	381	152	-
Βιετνάμ	195	229	6	-
Νότια Κορέα	120	174	87	-
Ινδονησία	113	63	89	-
Ταϊλάνδη	108	105	88	-
Αφγανιστάν	-	-	2	-

Πηγή: ΕΣΥΕ, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Martin Baldwin-Edwards.

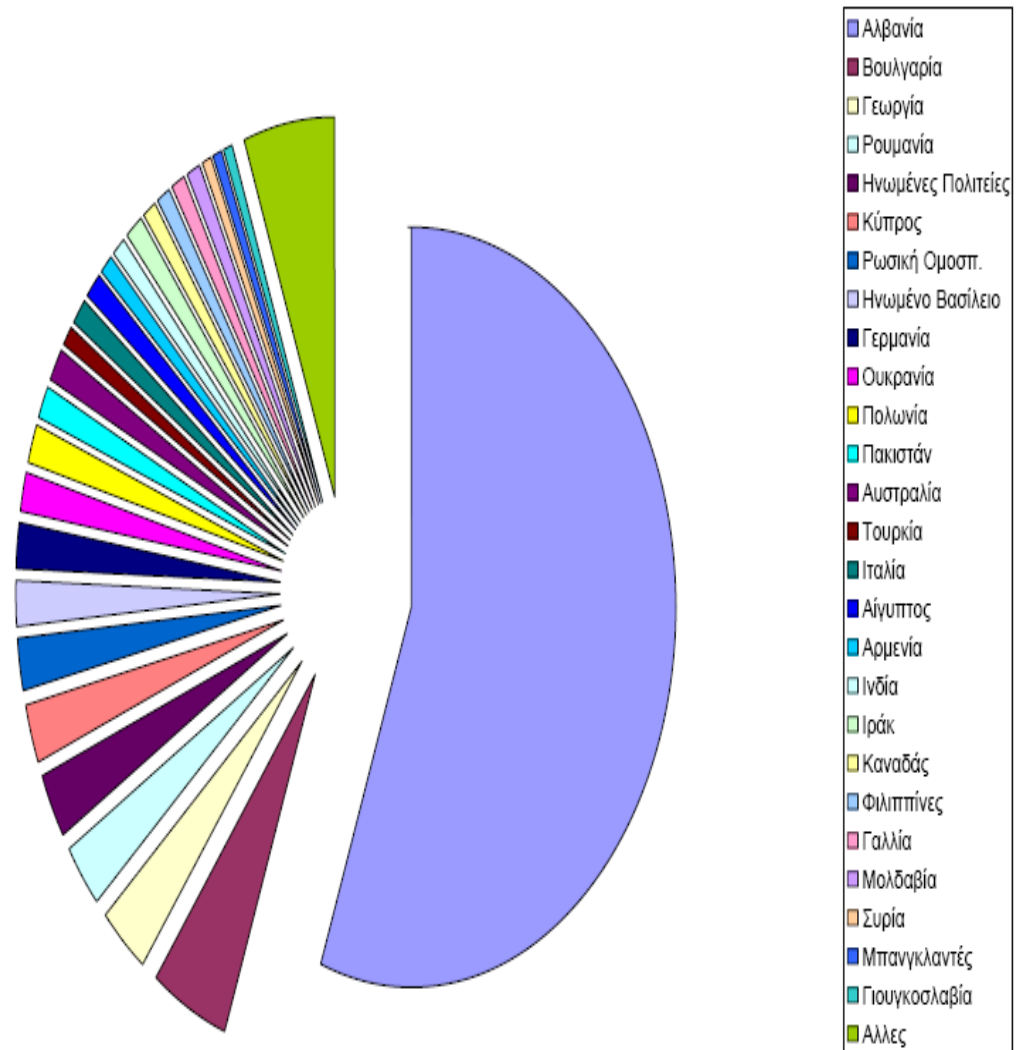
* Τα στοιχεία για το 2006 αφορούν τις εκδοθείσες άδειες διαμονής και είναι σαφέστατα ελλιπή.

Με την απογραφή του 2001 καταγράφηκαν 762.191 άτομα που έμεναν στη χώρα χωρίς ελληνική υπηκοότητα αποτελώντας το 7% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας. Ο αριθμός των ανδρών μεταναστών για το έτος αυτό ανέρχεται σε 425.552 αποτελώντας ποσοστό 7,7% στο σύνολο του πληθυσμού της Ελλάδας και 346.639 των γυναικών, με ποσοστό 6,3% στο γενικό σύνολο πληθυσμού. Από τους 762.191 αλλοδαπούς σύμφωνα με την απογραφή του 2001 οι 48.560 είναι πολίτες Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι 17.426 Κύπριοι και οι υπόλοιποι 690.000 είναι υπήκοοι τρίτων χωρών χωρίς να περιλαμβάνονται οι ομογενείς.

Το σχήμα 4 παρουσιάζει την κατανομή των αλλοδαπών ανά εθνικότητα. Είναι φανερό ότι οι μετανάστες στην Ελλάδα το 2001 προέρχονται από μεγάλο αριθμό χωρών, με κυριότερες χώρες προέλευσης των μεταναστών τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπως π.χ. Αλβανία, Γεωργία κ.τ.λ. Έτσι οι Αλβανοί αποτελούν το 56% του συνόλου των μεταναστών, με τους Βούλγαρους να ακολουθούν με ποσοστό 5%, τους Γεωργιανούς με 3% και τους Ρουμάνους με 3% επίσης. Οι Βρετανοί, οι Κύπριοι, οι Γερμανοί και οι Αμερικάνοι παρουσιάζονται ως σημαντικές κοινότητες με ποσοστό καθεμίας 2% περίπου του συνόλου του αλλοδαπού πληθυσμού. Αξιοσημείωτο είναι ότι παραπάνω από τους μισούς μετανάστες στην Ελλάδα προέρχονται από μία χώρα, την Αλβανία, με δεύτερη χώρα τη Βουλγαρία αλλά με σημαντική διαφορά σε ποσοστό από την πρώτη, αφού καταλαμβάνει το 5% περίπου. Οι υπόλοιπες χώρες

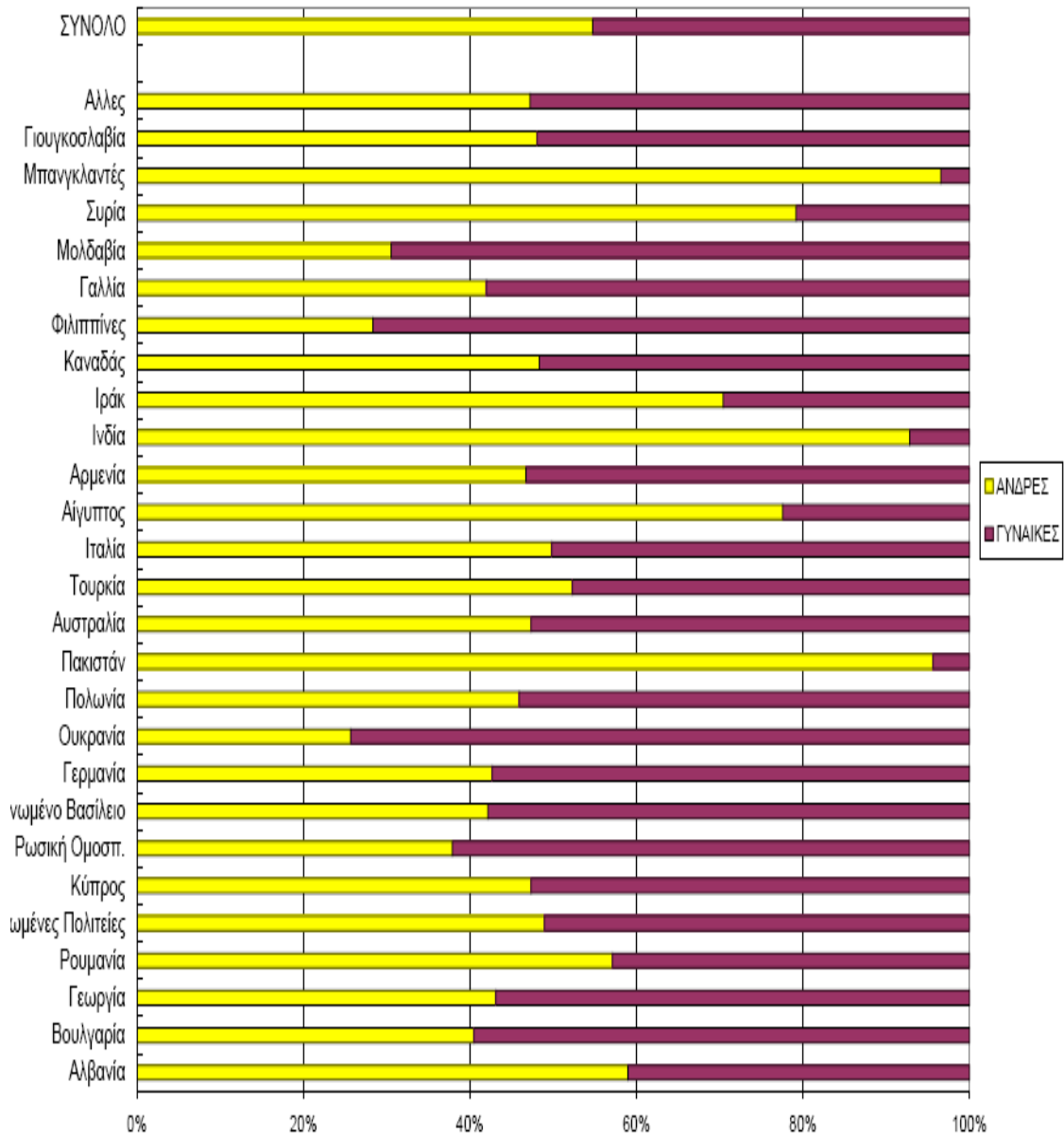
όπως η Ουκρανία, το Πακιστάν, οι Φιλιππίνες η Αίγυπτος κ.τ.λ. έχουν ποσοστό μικρότερο από 2%.

ΣΧΗΜΑ 4: Κυριότερες εθνικότητες, Απογραφή 2001

Πα

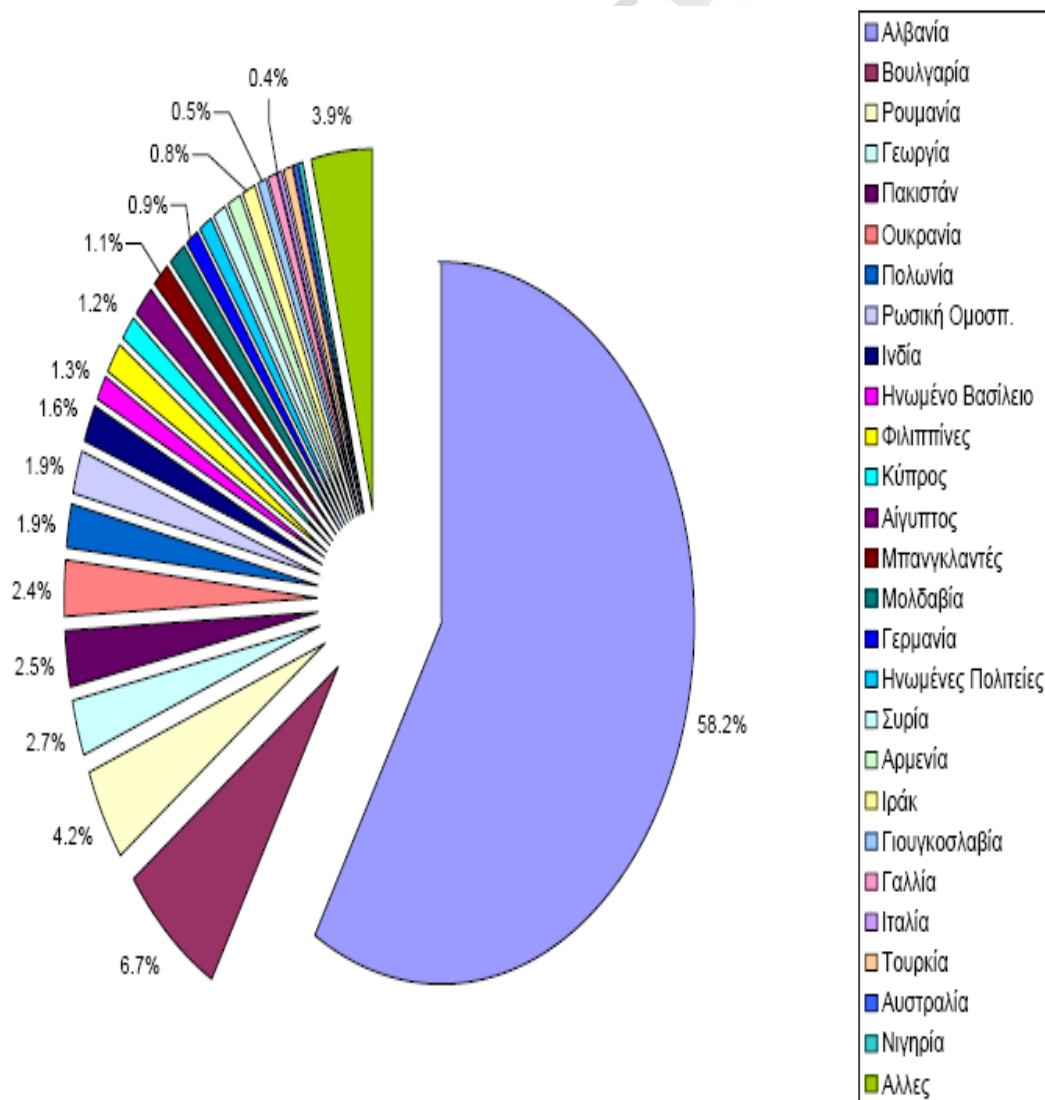
ΣΧΗΜΑ 5: Αναλογία των 2 φύλων στις ομάδες μεταναστών, Απογραφή 2001

Το σχήμα 5 δείχνει την αναλογία των δύο φύλων στις ομάδες των μεταναστών, όπως προέκυψε από την απογραφή του 2001. Χώρες όπως το Πακιστάν, η Αλβανία και η Ινδία (κυρίως οι ασιατικές χώρες) έχουν κατεξοχήν ανδρικό πληθυσμό μεταναστών, ενώ σε χώρες όπως οι Φιλιππίνες, η Ουκρανία και η Μολδαβία (κυρίως χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης) ο αριθμός των γυναικών μεταναστών υπερτερεί εκείνο των ανδρών.

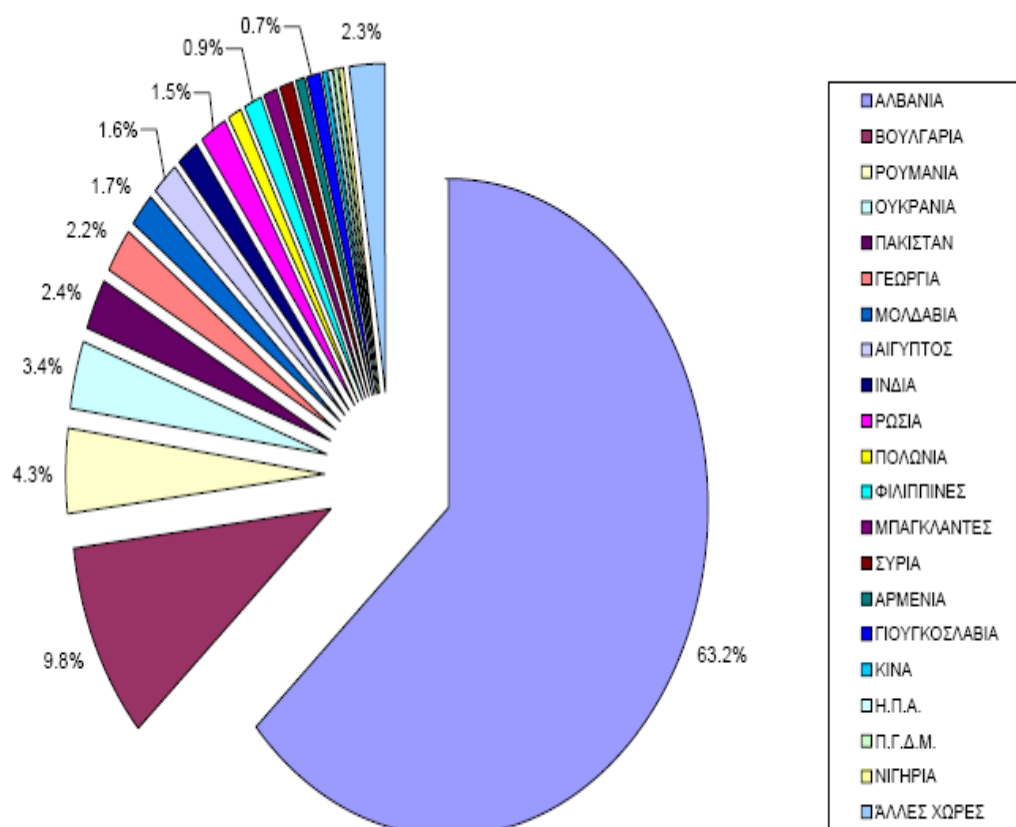
Το παραπάνω σχήμα (σχήμα 6) δείχνει την κατανομή των υπηκοοτήτων των οικονομικών μεταναστών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής 413.000 μεταναστών δήλωσαν ότι ήρθαν στην Ελλάδα για να εργαστούν. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών (εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης) έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών, με κυρίαρχες την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ουκρανία, το Πακιστάν, την Ινδία, σε αντίθεση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα λοιπόν με το σχήμα 6 οι Αλβανοί υπήκοοι αποτελούν την πλειοψηφία με ποσοστό 58% και 240.000 άτομα, με τη Βουλγαρία να ακολουθεί με ποσοστό 6,7% και 28.000 άτομα και τη Ρουμανία με ποσοστό 4,2% και 17.000 άτομα.[21]

ΣΧΗΜΑ 6: Κατανομή υπηκοοτήτων των οικονομικών μεταναστών

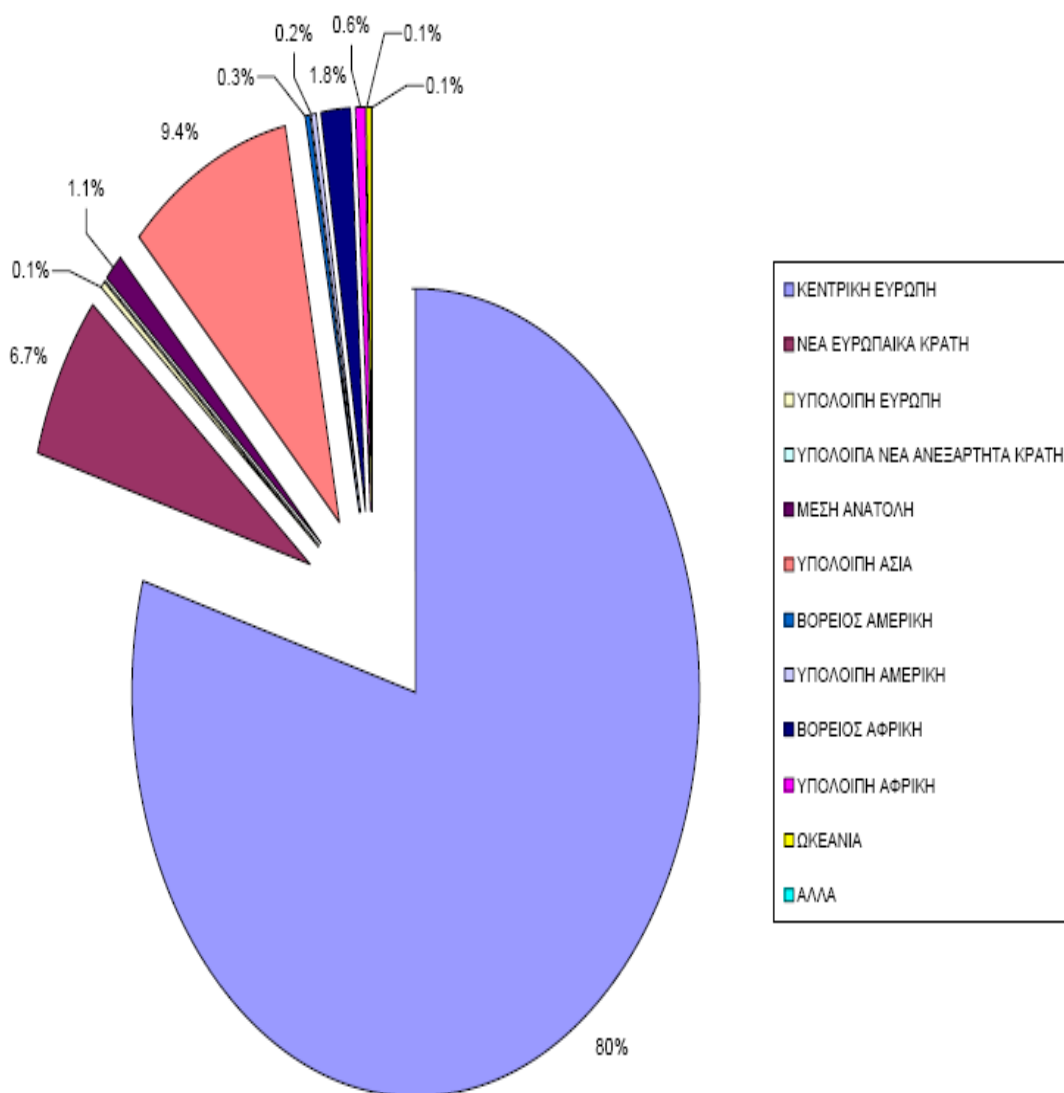
Για τη χρονική περίοδο 2003-2004 οι αναλογίες των εθνικοτήτων που ήταν κάτοχοι αδειών διαμονής στην Ελλάδα είναι οι εξής, σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα. Πρώτη εξακολουθεί να είναι η Αλβανία με ποσοστό 63,2% και ακολουθεί η Βουλγαρία με 9,8%, η Ρουμανία με 4,3% και η Ουκρανία με 3,4% επί του συνόλου. Την περίοδο εκείνη οι περισσότερες εθνικότητες αυξάνουν τον πληθυσμό τους συγκριτικά με την απογραφή του 2001 εκτός από τους Πολωνούς που μειώνονται αισθητά και του Φιλιππινέζους που δεν μεταβάλλουν σημαντικά τον αριθμό τους.[22]

ΣΧΗΜΑ 7: Κυριότερες εθνικότητες των κατόχων αδειών παραμονής στην Ελλάδα, 2003-2004

Για την ίδια περίοδο στο σχήμα 8 παρουσιάζεται η καταγωγή των κατόχων αδειών παραμονής στην Ελλάδα. Οι περισσότεροι αλλοδαποί προέρχονται από χώρες της Κεντρικής Ευρώπης με ποσοστό 80% και κυρίως την Αλβανία, ακολουθεί η Ασία (εκτός των χωρών της Μέσης Ανατολής) με ποσοστό 9,4%, με βασικές χώρες προέλευσης το Πακιστάν, τη Γεωργία, την Ινδία, τις Φιλιππίνες και την Αρμενία. Παράλληλα τα νέα Ευρωπαϊκά Ανεξάρτητα Κράτη, δηλαδή η Ουκρανία, η Μολδαβία και η Ρωσία είναι εξίσου σημαντικά με ποσοστό 6,7%

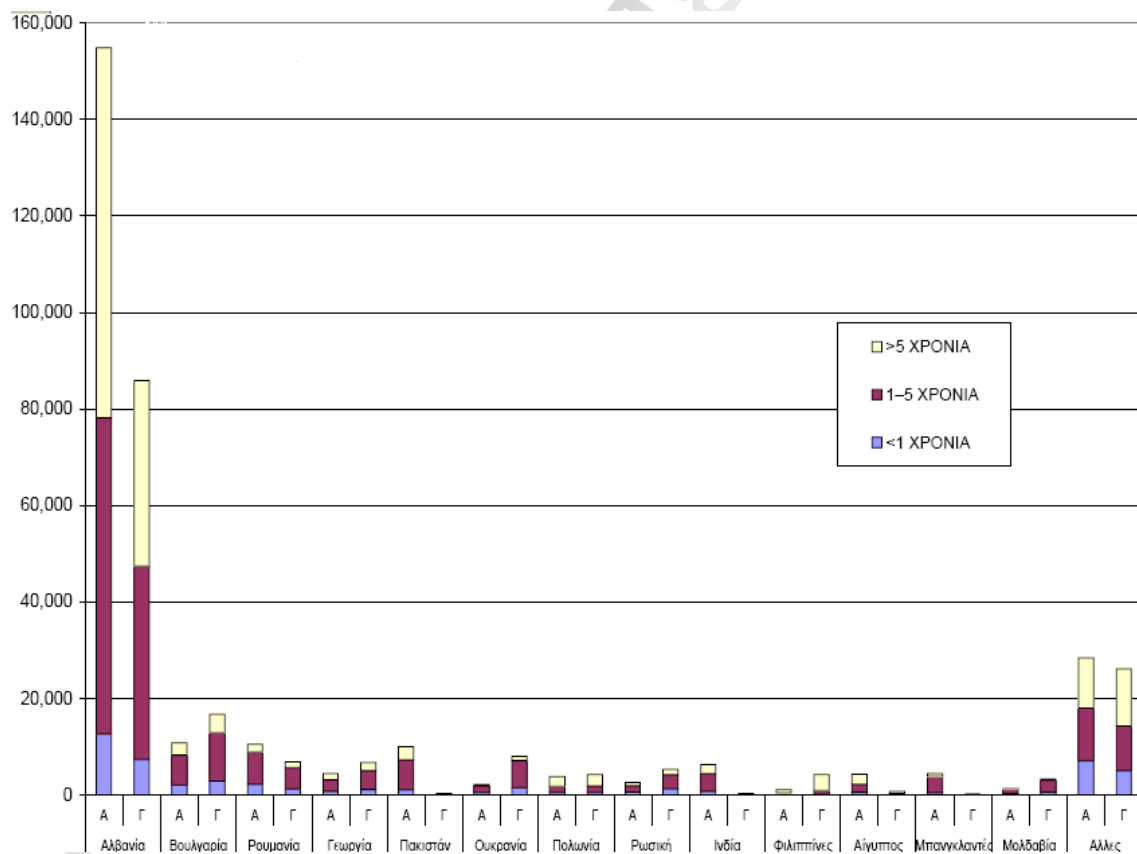
ΣΧΗΜΑ 8: Καταγωγή των κατόχων αδειών παραμονής στην Ελλάδα , 2003-2004

Το σχήμα 9 παρουσιάζει μία σύγκριση μεταξύ των μεταναστών που εξασφάλισαν άδειες παραμονής την περίοδο 2003-2004 και αυτών που έχουν καταμετρηθεί στην απογραφή του 2001, καθιστώντας φανερό ότι ο αριθμός των νόμιμων μεταναστών έχει αυξηθεί κυρίως στην Κεντρική Ευρώπη, με αύξηση 120.000 επιπλέον ατόμων, τα νέα Ευρωπαϊκά Ανεξάρτητα Κράτη, την υπόλοιπη Ασία (εκτός της Μέσης Ανατολής) και τα Βόρειο Αφρική, ενώ μείωση παρουσιάζει κυρίως η Βόρεια Αμερική, η υπόλοιπη Ευρώπη και η Ωκεανία.

ΣΧΗΜΑ 9: Αλλοδαπό εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα, Απογραφή 2001, κυριότερες εθνικότητες, ανά φύλο και διάρκεια παραμονής

Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των μεταναστών για τη περίοδο 2001-2004, το 52% εξ' αυτών είναι έγγαμοι, ενώ 42% είναι το ποσοστό των άγαμων μεταναστών. Ο μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών αποτελείται από άτομα ηλικία 25 έως 64 ετών σε ποσοστό 22%, ενώ οι ηλικίες από 35 έως 44 ετών έχουν ποσοστό 18,7%. Χαμηλότερα ποσοστά έχουν οι ηλικίες 45 έως 54 ετών με ποσοστό 12,8%, οι ηλικίες άνω των 65 ετών με ποσοστό 2,5% ενώ το 22,70% του συνόλου αποτελούνται από παιδιά.

Μία σημαντική παρατήρηση είναι ότι κατά μεγάλο ποσοστό η μετανάστευση προς στην Ελλάδα είναι οικογενειακή, αν ληφθεί υπόψη ότι ένας από τους από τους βασικότερους λόγους εγκατάστασης στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001 και ένας από τους κυριότερους παράγοντες ανανέωσης της άδειας παραμονής είναι η οικογενειακή επανένωση. Ένας επιπλέον παράγοντας που αποδεικνύει την κυριαρχία της οικογενειακής μετανάστευσης είναι και το μέγεθος των νοικοκυριών των μεταναστών. Έτσι τα περισσότερα νοικοκυριά αποτελούνται από 4 άτομα με ποσοστό 31% και ακολουθούν τα νοικοκυριά με 3 άτομα και ποσοστό 26%, τα νοικοκυριά με 2 άτομα με ποσοστό 16%, ενώ 11% είναι το ποσοστό των νοικοκυριών που αποτελούνται από 1 άτομο. Τέλος το ποσοστό 4% αντιστοιχεί σε νοικοκυριά που αποτελούνται από 6 άτομα, ενώ δεν υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες καταγραφής νοικοκυριών με πάνω από 6 άτομα.

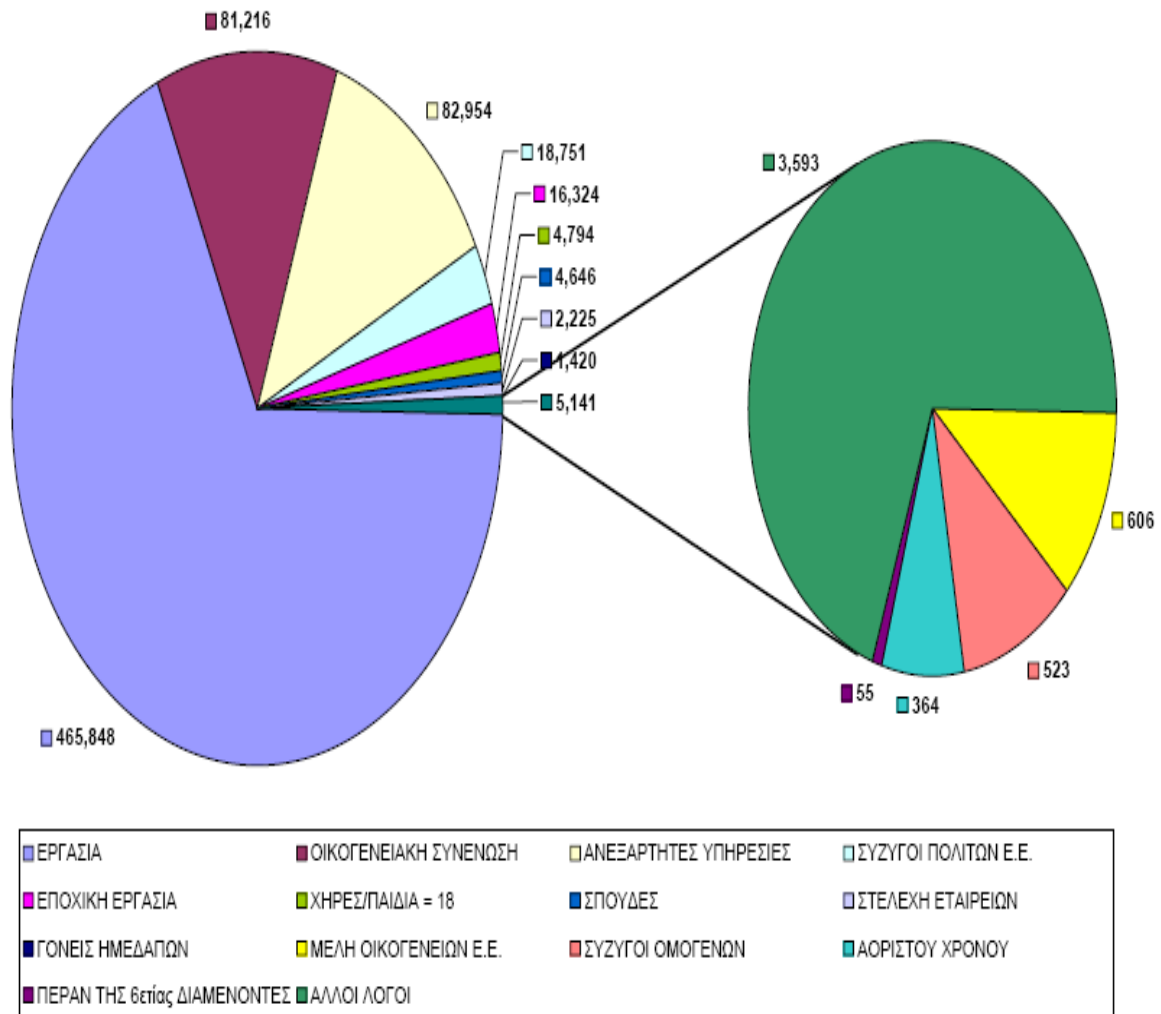
Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 4) και το σχήμα 10, ο πιο σημαντικός λόγος έκδοσης άδειας παραμονής των μεταναστών αφορά την εργασία και συγκεκριμένα τη μισθωτή- εξαρτημένη εργασία (σύμφωνα με τα στοιχεία της Βάσης Δεδομένων του ΥΠΕΣ). Έτσι κατόπιν των δεδομένων του ΕΟΠ για το 2004-2005 το ποσοστό των μισθωτών εργαζομένων ανέρχεται στο 93,7%, ενώ το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων μεταναστών (ανεξάρτητη εργασία) είναι πολύ χαμηλό και αποτελεί το 5%, με το 4% να μην απασχολεί κανέναν υπάλληλο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Λόγοι έκδοσης αδειών παραμονής στην Ελλάδα και αριθμός ανά κατηγορία, 2003-2004

Λόγοι έκδοσης άδειας παραμονής στην Ελλάδα 2003/04	Αριθμός αδειών ανά κατηγορία	Ποσοστό επί του συνόλου
<i>Εργασία</i>	465848	68.1%
Οικογενειακή συνένωση	81216	11.8%
Ανεξάρτητες υπηρεσίες	82954	12.1%
Σύζυγοι πολιτών Ε.Ε.	18751	2.7%
Εποχιακή εργασία	16324	2.3%
Χήρες / Παιδιά ως 18 ετών	4794	0.7%
Σπουδές	4646	0.6%
Στελέχη εταιρειών	2225	0.3%
Γονείς ημεδαπών	1420	0.2%
Μέλη οικογενειών Ε.Ε.	606	0.08%
Σύζυγοι ομογενών	523	0.07%
Αορίστου χρόνου	364	0.05%
Πέραν της δετίας διαμένοντες	55	0.008%
Άλλοι λόγοι	3593	0.5%

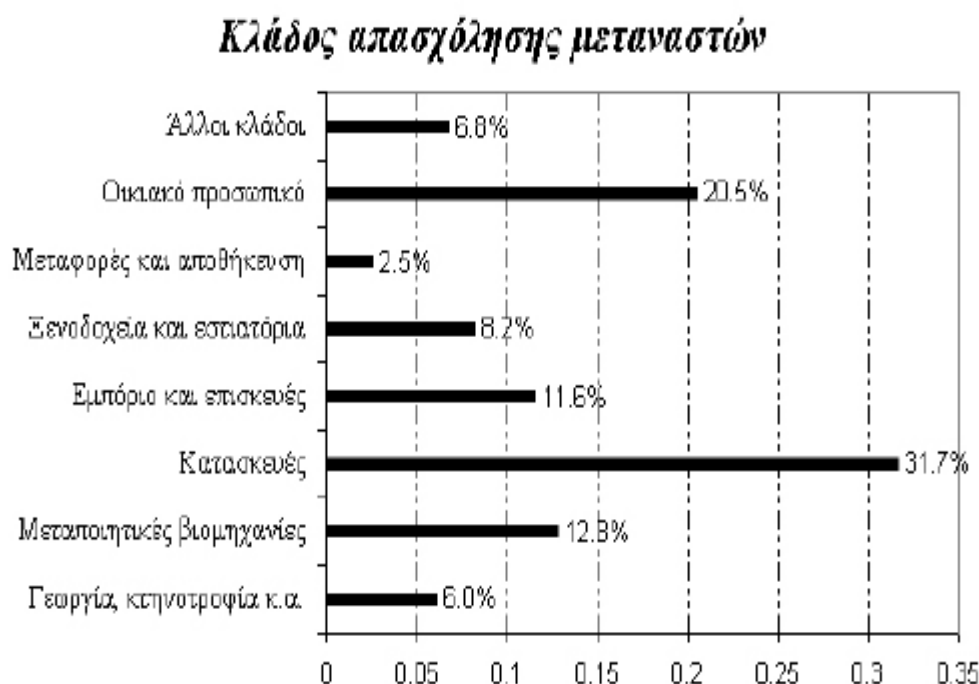
Πανεπιστήμιο

ΣΧΗΜΑ 10: Λόγοι για την έκδοση αδειών παραμονής στην Ελλάδα, 2003-2004

Το παρακάτω σχήμα (σχήμα 11) παρουσιάζει τον κλάδο απασχόλησης των μεταναστών. Συμπερασματικά οι κατασκευές είναι ο κλάδος που απασχολούνται περισσότερο οι μετανάστες με 31,7%. Ακολουθεί σε ποσοστό 20,5% το οικιακό προσωπικό, που αναφέρεται κυρίως στο γυναικείο μεταναστευτικό πληθυσμό, και έπονται οι μετανάστες που εργάζονται σε μεταποιητικές βιομηχανίες και στο εμπόριο-επισκευές, με ποσοστά 12,8% και 11,6% αντίστοιχα, ενώ οι απασχολούμενοι μετανάστες στη γεωργία καταλαμβάνουν σχετικά χαμηλό ποσοστό με 6%. Οι μετανάστες απασχολούνται κυρίως ως ανειδίκευτοι εργάτες και ειδικευμένοι τεχνίτες, με ποσοστά 37,7% και 35,4% αντίστοιχα, ενώ το 15,7% είναι εργαζόμενοι στον τομέα παροχής υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και λαϊκές αγορές.[23]

ΣΧΗΜΑ 11: Κλάδος απασχόλησης μεταναστών

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/05.

Τέλος στο μεγαλύτερο ποσοστό οι μετανάστες συγκεντρώνονται σε αστικές περιοχές σε ποσοστό 87%, ενώ χαμηλά είναι τα ποσοστά συγκέντρωσης των μεταναστών σε αγροτικές περιοχές με 7% και στις ημιαστικές με 6%. Η γεωγραφική κατανομή των μεταναστών ανά Νομό πραγματοποιείται κυρίως στην Αθήνα, όπου κατοικεί το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών σε σχέση με το συνολικό μεταναστευτικό πληθυσμό, με ποσοστό 35%. Συνολικά ο Νομός Αττικής συγκεντρώνει το 46,9% των μεταναστών και παρουσιάζει μεγάλη διαφορά από τον Νομό Θεσσαλονίκης που είναι ο επόμενος Νομός, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 5), που έχει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση των μεταναστών και κατοικεί το 8,6% των αλλοδαπών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Πλήθος μεταναστών ανά Νομό

<i><u>Νομός</u></i>	<i><u>Συνολικός πληθυσμός Νομού</u></i>	<i><u>Πληθυσμός μεταναστών Νομού</u></i>	<i><u>Ποσοστό των μεταναστών στο συνολικό πληθυσμό του Νομού</u></i>	<i><u>Ποσοστό των μεταναστών του Νομού στο συνολικό μεταναστευτικό πληθυσμό</u></i>
Αθηνών	2.664.776	279.747	10,5%	35%
Αν. Αττικής	403.918	43.741	10,8%	5,4%
Δυτ. Αττικής	151.612	12.658	8,4%	1,5%
Πειραιώς	541.504	40.586	7,5%	5%
Αιτωλοακαρνανίας	224.429	7.490	3,3%	0,9%
Βοιωτίας	131.085	13.003	9,9%	1,6%
Ευβοίας	215.136	11.642	5,4%	1,4%
Ευρυτανίας	32.053	658	2%	0,08%
Φθιώτιδος	178.696	13.302	7,4%	1,6%
Φωκίδος	48.284	3.092	6,4%	0,38%
Αργολίδος	105.770	9.733	9,2%	1,2%
Αρκαδίας	102.035	4.122	4%	0,5%
Αχαΐας	322.789	19.120	5,9%	2,3%
Ηλείας	193.133	11.983	6,2%	1,5%
Κορινθίας	154.624	14.157	9,1%	1,7%
Λακωνίας	99.637	8.516	8,5%	1,06%
Μεσσηνίας	176.876	14.048	7,9%	1,7%
Ζακύνθου	39.015	5.281	13,5%	0,6%
Κέρκυρας	111.975	9.910	8,8%	1,2%
Κεφαλληνίας	39.488	3.744	9,5%	0,4%
Λευκάδος	22.506	1.589	7%	0,2%

Άρτας	78.134	2.161	2,8%	0,27%
Θεσπρωτίας	46.091	2.764	6%	0,34%
Ιωαννίνων	170.239	8.598	5%	1,07%
Πρεβέζης	59.356	3.544	5,9%	0,44%
Καρδίτσας	129.501	2.736	2,1%	0,34%
Λάρισας	279.305	14.213	5%	1,78%
Μαγνησίας	206.995	13.448	6,5%	1,68%
Τρικάλων	138.047	3.385	2,4%	0,4%
Άγιο Όρος	2.262	434	19,1%	0,05%
Γρεβενών	37.964	1.047	2,7%	0,13%
Δράμας	103.975	2.764	2,6%	0,34%
Ημαθίας	143.618	4.962	3,4%	0,6%
Θεσσαλονίκης	1.057.825	68.871	6,5%	8,6%
Καβάλας	145.054	8.985	6,1%	1,1%
Καστοριάς	53.483	2.285	4,2%	0,28%
Κιλκίς	89.056	3.473	3,9%	0,43%
Κοζάνης	155.324	3.737	2,4%	0,46%
Πέλλας	145.723	6.743	4,6%	0,84%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001.

Ο πίνακας 6 δείχνει τους καταγεγραμμένους μετανάστες στην Ελλάδα από το 1990 έως το 2006. Η Ευρώπη είναι κυρίαρχη κατά τη διάρκεια όλων αυτών των ετών, ενώ σημαντική διαφοροποίηση παρουσιάζεται για το 2006 κυρίως μεταξύ της Ασίας και της Μέσης Ανατολής – Μεσογείου. Έτσι με εξαίρεση το 1997, ενώ οι χώρες της Μέσης Ανατολής – Μεσογείου υπερτερούσαν των χωρών της Ασίας, σύμφωνα με τις άδειες διαμονής για το 2006, ο αριθμός των ασιατικών χωρών αυξήθηκε από το 2001 ξεπερνώντας αυτόν των μεσογειακών χωρών, με αποτέλεσμα να αποτελεί τη δεύτερη σε αριθμό ήπειρο σε αριθμό μεταναστών στην Ελλάδα για το 2006.[24]

Πίνακας 6: Καταγεγραμμένοι μετανάστες στην Ελλάδα κατά περιοχές προέλευσης, 1990-2006

Περιοχή Προέλευσης	Άδειες Παραμονής 1990	Απογραφή 1991	Νομιμοποίηση 1997	Απογραφή 2001	Άδειες Διαμονής 2006*
Ευρώπη	26.483	86.525	313.109	600.736	491.616
Νότια Ευρώπη	2.829	27.185	244.403	450.271	374.798
Ανατολική Ευρώπη	12.471	27.968	68.564	108.693	116.588
Βόρεια Ευρώπη	5.696	13.803	112	18.151	208
Δυτική Ευρώπη	5.487	17.569	30	23.621	22
Μέση Ανατολή-Μεσόγειος	12.216	38.776	24.511	80.297	41.288
Βόρεια Αφρική	5.393	5.220	7.283	9.026	12.110
Δυτική Ασία	6.823	33.556	17.228	71.271	29.178
Ασία	9.189	9.144	27.706	37.282	44.801
Ανατολική Ασία	759	661	363	1.513	2.453
Νοτιοκεντρική Ασία	3.697	4.481	21.813	28.584	35.091
Νοτιοανατολική Ασία	4.733	4.002	5.530	7.185	7.257
Υποσαγάρια Αφρική	1.530	2.623	4.083	6.674	4.469
Ανατολική Αφρική	793	1.334	1.575	2.118	1.547
Κεντρική Αφρική	35	222	142	530	296
Νότια Αφρική	155	564	37	1.085	235
Δυτική Αφρική	547	503	2.329	2.941	2.391
Νότια και Βόρεια Αμερική	6.063	20.872	527	27.347	3.931
Ωκεανία	520	6.505	34	9.065	310
ΣΥΝΟΛΟ	56.001	164.445	369.970	761.401	586.415

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της ΕΣΥΕ και του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, Martin Baldwin-Edwards.

* Εκτίμηση

Η «Έκθεση σχετικά με την απλούστευση των διαδικασιών παροχής υπηρεσιών προς αλλοδαπούς από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης: Έκδοση και Ανανέωση Αδειών Διαμονής» της Κεντρικής Επιτροπής Απλούστευσης Διαδικασιών (ΚΕΑΔ) του Υπουργείου Εσωτερικών παρουσιάζει κάποιες προτάσεις για την εξομάλυνση των διαδικασιών για την έκδοση διαμονής για τους αλλοδαπούς υπηκόους τρίτων χωρών. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία και εκτιμήσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο αριθμός των αλλοδαπών που βρίσκονται στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 1.347.000 άτομα εκ των οποίων:

- 480.000 άτομα διαθέτουν άδειες διαμονής,
- 250.000 άτομα έχουν υποβάλει αιτήσεις για άδειες διαμονής οι οποίες βρίσκονται στο στάδιο επεξεργασίας,

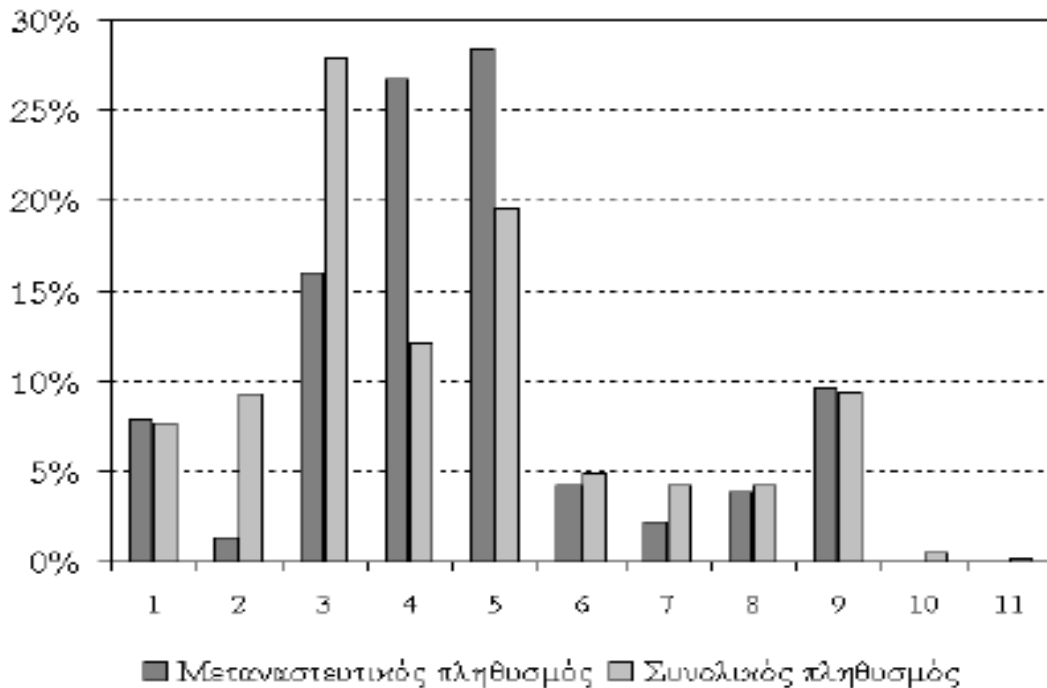
- 200.000 άτομα είναι ομογενείς από Αλβανία,
- 150.000 άτομα είναι ομογενείς από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης,
- 167.000 άτομα βρίσκονται παράνομα στη χώρα (εκτίμηση)

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Χώρες προέλευσης αλλοδαπών στην απογραφή 2001 και στην καταγραφή των αδειών διαμονής Οκτώβριος 2007

Χώρα προέλευσης	Απογραφή 2001 (περιλαμβάνεται και η παράνομη μετανάστευση)		Άδειες διαμονής σε ισχύ, Οκτώβριος 2007 (δεν περιλαμβάνονται οι ομογενείς από Αλβανία)	
	Αριθμός	%	Αριθμός	%
Αλβανία	438.036	57,49%	303.225	62,97%
Βουλγαρία*	35.104	4,60%	27.181	5,64%
Γεωργία	22.875	3,00%	12.990	2,69%
Ρουμανία*	21.994	2,88%	15.884	3,29%
ΗΠΑ	18.140	2,38%	0	0
Ρωσία	17.535	2,30%	10.704	2,22%
Κύπρος	17.426	2,28%	0	0
Ουκρανία	13.616	1,78%	19.005	3,94%
Μ. Βρετανία	13.196	1,73%	0	0
Πολωνία	12.831	1,68%	0	0
Γερμανία	11.806	1,54%	0	0
Πακιστάν	11.130	1,46%	12.126	2,51%
Αυστραλία	8.767	1,15%	0	0
Τουρκία	7.881	103%	1.005	0,20%
Αίγυπτος	7.448	0,97%	10.356	2,15%
Ινδία	7.216	0,94%	9.104	1,89%
Φιλιππίνες	6.478	0,85%	6.644	1,37%
Ιταλία	5.825	0,76%	0	0
Μολδαβία	5.718	0,75%	9.906	2,05%
Συρία	5.552	0,72%	5.907	1,22%
Μπαγκλαντές	4.854	0,63%	4.682	0,97%
Άλλες χώρες	68.385	8,97%	32.782	6,8%
Σύνολο	761.813	100.00	481.501	100.00%

* Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2007.

ΣΧΗΜΑ 12: Εκπαιδευτικό επίπεδο αλλοδαπών

1. Δεν πήγε σχολείο
2. Δεν τελείωσε το δημοτικό
3. Απολυτήριο Δημοτικού
4. Απολυτήριο Γυμνασίου
5. Απολυτήριο Λυκείου
6. Πτυχίο ΤΕΛ, ΤΕΣ, Πολυκλαδικού Λυκείου
7. Πτυχίο ΙΕΚ ή Ανώτερης Σχολής
8. Πτυχίο ΤΕΙ, ΚΑΤΕΕ
9. Πτυχίο ΑΕΙ, Ανώτατες Στρατιωτικές Σχολές
10. Μεταπτυχιακό
11. Διδακτορικό

Το κοινωνικοοικονομικό προφίλ των αλλοδαπών συνοψίζεται ως εξής, σύμφωνα και με τα δεδομένα του παραπάνω πίνακα και σχήματος (πίνακας 7 και σχήμα 12):

- Η πλειονότητα των αλλοδαπών, περισσότερα από το 50%, προέρχεται από την Αλβανία και ακολουθούν οι αλλοδαποί από την Βουλγαρία, Γεωργία και άλλες χώρες με ποσοστό κάτω του 5%

- Ως κυριότεροι λόγοι εισόδου στη χώρα προσδιορίζονται η εύρεση εργασίας, σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 50% και ακολουθούν ο επαναπατρισμός των ομογενών και η οικογενειακή επανένωση
- Μεταξύ των αλλοδαπών πλειοψηφούν οι άνδρες με ποσοστό 54% και οι παραγωγικές ηλικίες των 20-45 ετών
- Ο αριθμός των παιδιών των μεταναστών που φοιτούν σήμερα σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκτιμάται σε 97.000
- Το εκπαιδευτικό επίπεδο των αλλοδαπών συνολικά δεν υστερεί του επιπέδου του Ελληνικού πληθυσμού
- Σημαντικό ποσοστό, κυρίως οι προερχόμενοι από χώρες της Ασίας και της Αφρικής, δεν κατέχει επαρκώς την ελληνική γλώσσα
- Οι αλλοδαποί συμμετέχουν με μεγαλύτερα ποσοστά στην αγορά εργασίας σε σύγκριση με τον ελληνικό πληθυσμό και παρουσιάζουν ελαφρώς χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, αλλά απασχολούνται σε εργασίες κατώτερες των προσόντων τους
- Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (2007) υπολογίζεται ότι απασχολούνται ως ανειδίκευτοι εργάτες σε ποσοστό 40%, ως ειδικευμένοι τεχνίτες σε ποσοστό 35%, στον τομέα των υπηρεσιών σε ποσοστό 15% και μόνο σε ποσοστό 2% στον αγροτικό τομέα, έναντι 7% το 2001, ενώ ένα μικρό αλλά αυξανόμενο ποσοστό δημιουργεί τις δικές τους επιχειρήσεις
- Η συνεισφορά των αλλοδαπών στο ΑΕΠ υπολογίζεται σε ποσοστό μεταξύ 2,3% και 2,8%
- Μεταξύ των αλλοδαπών που βρίσκονται νόμιμα στη χώρα εκτιμάται ότι σε ποσοστό μεταξύ 65% και 75% διαθέτουν ασφάλιση και σχετικά σταθερή απασχόληση, ενώ σημαντικός αριθμός για το μέγεθος του οποίου οι εκτιμήσεις δίστανται, ζει και εργάζεται παράνομα-χωρίς καθόλου χαρτιά

Συνολικά μεγάλο ποσοστό των αλλοδαπών που βρίσκονται στην χώρα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα (οικονομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, διακρίσεων κτλ) και αποτελούν τη μεγαλύτερη ομάδα πληθυσμού που είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού.[25]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΒΑΣΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ - ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

4.1. Ο Ν.1975/1991 και τα Προεδρικά Διατάγματα 358 και 359 του 1997

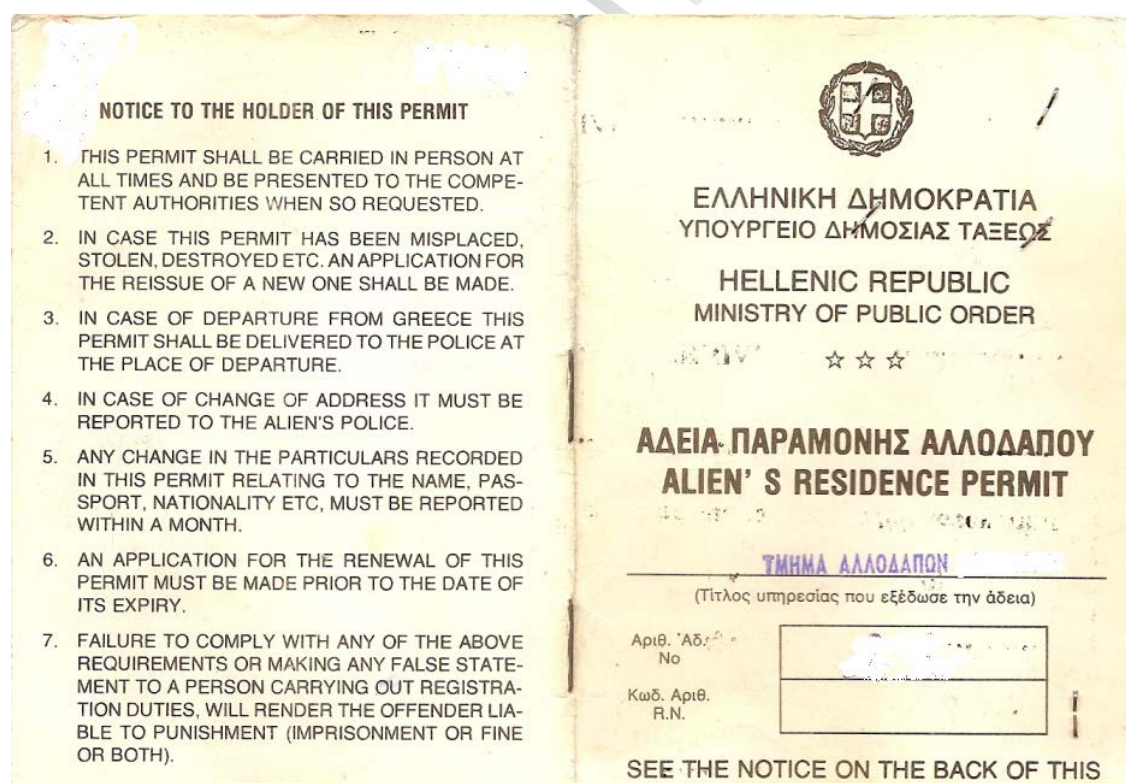
Η αύξηση ολοένα και περισσότερο του μεταναστευτικού πληθυσμού που εισέρεε στον Ελλαδικό χώρο και η ανάγκη ύπαρξης ενός οργανωμένου σχεδίου προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά και να ενταχθούν ομαλά στην ελληνική κοινωνία οι συνεχώς αυξανόμενοι αλλοδαποί στις αρχές της δεκαετίας του '90, έτεινε την απαίτηση δημιουργίας ενός νομοθετικού πλαισίου που θα κατέγραφε, βοηθούσε και νομιμοποιούσε τους παράνομους αλλοδαπούς εντάσσοντας τους στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο της χώρας.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 οι περισσότεροι αλλοδαποί εισέρεαν και διέμεναν στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως στην Αθήνα. Οι συνθήκες διαβίωσης τους είναι άθλιες, τα δικαιώματά τους περιορισμένα, ενώ οι ομάδες αυτές οδηγούνται στην οικονομική εξαθλίωση, τον ρατσισμό, την περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Πολλοί εξ' αυτών ζούνε σε προσωρινά καταλύματα, ενώ αναγκάζονται να δουλέψουν σε δύσκολες συνθήκες, σε εργασίες τις οποίες άλλοι απορρίπτουν, χωρίς ασφάλιση και με πενιχρό εισόδημα, γινόμενοι θύματα εκμετάλλευσης και εξαπάτησης, δεδομένου ότι πολλοί εργοδότες τους θεωρούσαν ως μία συμφέρουσα προσωρινή και οικονομική λύση για δραστηριότητες τις οποίες κανένας εργατής δεν θα δεχόταν να απασχοληθεί λόγω των συνθηκών ή του συρρικνωμένου μεροκάματου. Οι χώροι διαμονής τους στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι συνήθως ξενοδοχεία και καταλύματα υπερκαλυμμένα από αλλοδαπούς, ακατάλληλα για διαμονή, χωρίς τις στοιχειώδεις ανέσεις και υγιεινή, ενώ οι συνθήκες διαβίωσης τους και η επιβίωσή τους, ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες είναι πολλή δύσκολη. [26]

Η πρώτη οργανωμένη νομοθετική ρύθμιση για την είσοδο και την εργασία των αλλοδαπών στην Ελλάδα, σύμφωνα και με τις οδηγίες και κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έγινε με τον Νόμο 1975 του 1991. Ο νόμος αυτός περιλάμβανε μέτρα σχετικά με την είσοδο, παραμονή και εργασία των μεταναστών, προκειμένου να περιορίσει το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης και να καταγράψει τους ήδη υπάρχοντες αλλοδαπούς που διαβίωναν την περίοδο εκείνη στην ελληνική επικράτεια. Ο Νόμος 1975/1991 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τον Νόμο 2452/1996 και τον Νόμο 2713/1999. Φορείς και όργανα όπως το Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως, οι αστυνομικές αρχές και τα Τμήματα Αλλοδαπών, το Υπουργείο

Εξωτερικών και τα ελληνικά προξενία στο εξωτερικό, τα Υπουργεία Υγείας και Πρόνοιας, Εθνικής Άμυνας, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας και Θρησκευμάτων αλλά και ο ΟΑΕΔ και οι κατά τόπους Νομαρχίες, εμπλέκονταν στη διαδικασία καταγραφής και νομιμοποίησης των αλλοδαπών, δυσχεραίνοντας έτσι την ήδη περίπλοκη κατάσταση που επικρατούσε στις αρχές της δεκαετίας του '90 στο Ελληνικό Κράτος.

Έτσι ο κύριος λόγος που ο νόμος αυτός επικρίθηκε έντονα είναι ότι αντιμετώπισε το πρόβλημα αυτό ουσιαστικά βραχυχρόνια, με μία περίπλοκη και αργή διαδικασία, χωρίς να δημιουργούνται ουσιαστικές βάσεις στις οποίες θα στηριχθεί μία μεσοχρόνια και μακροχρόνια μεταναστευτική πολιτική, στοχεύοντας κυρίως στη μείωση της αριθμητικής δυσαναλογίας μεταξύ νόμιμων και παράνομων μεταναστών, δυσχεραίνοντας έτσι το ήδη ευαίσθητο κλίμα ανασφάλειας και κοινωνικών εντάσεων.[27]

Σύμφωνα με μελέτη του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ την περίοδο εκείνη από την μία πλευρά το ελληνικό κράτος επεδίωκε να καθορίσει τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και να θεσπίσει οδηγίες και τρόπους ένταξης των οικονομικών μεταναστών, σύμφωνα

με τις ειδικότητες και τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς εργασίας, χωρίς όμως να υπάρχουν αξιόπιστοι μηχανισμοί καταγραφής των αναγκών. Από την άλλη πλευρά στην εγχώρια αγορά εργασίας αυξήθηκε η ζήτηση για φτηνή και αδήλωτη εργατική δύναμη, δεδομένου ότι υπήρχε στον ελλαδικό χώρο ένας μεγάλος αριθμός αλλοδαπών, οικονομικών μεταναστών που είχαν ανάγκη για εργασία, οδηγώντας έτσι την φτηνή εργατική δύναμη σε «παράγοντα διατήρησης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων».[28]

Ουσιαστικά το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης των παράνομων αλλοδαπών πραγματοποιήθηκε με τα Προεδρικά Διατάγματα 358 και 359 του 1997, από την 1^η Ιανουαρίου του 1998. η διαδικασία καταγραφής και νομιμοποίησης των μεταναστών αποτελούνταν από δύο φάσεις: την αίτηση για προσωρινή κάρτα παραμονής (λευκή κάρτα) και στη συνέχεια την αίτηση για κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας (πράσινη κάρτα) από τις κατά τόπους υπηρεσίες του ΟΑΕΔ. Στην αρχική διαδικασία δικαίωμα είχαν όσοι αλλοδαποί διέμεναν στην Ελλάδα έως και μία μέρα πριν τη δημοσίευση του Προεδρικού Διατάγματος. Στην πρώτη αυτή φάση 371.641 αλλοδαποί κατέθεσαν αίτηση για την προσωρινή κάρτα παραμονής. Για τη δεύτερη φάση βασικές προϋποθέσεις ήταν οι αλλοδαποί να έχουν πληρώσει τις ασφαλιστικές και φορολογικές τους εισφορές για το χρονικό διάστημα από την έναρξη ισχύος της λευκής κάρτας έως την ημερομηνία αίτησης για την κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας. Στη δεύτερη φάση 212.860 αλλοδαποί συνέχισαν για υποβολή πράσινης κάρτας από τον ΟΑΕΔ.

Με τα προεδρικά διατάγματα 358 και 359 του 1997 πάνω από 200.000 παράνομοι αλλοδαποί, από τους 600.000 που ζούσαν την περίοδο εκείνη στη χώρα, εξασφάλισαν άδεια παραμονής. Η συμμετοχή 371.641 αλλοδαπών στο πρώτο στάδιο διαδικασίας απόκτησης άδειας παραμονής κατέστησε το ελληνικό πρόγραμμα νομιμοποίησης το μεγαλύτερο από όσα είχαν διεξαχθεί έως τότε στην Ευρώπη. Το Π. Δ. 358/1997 έδωσε τη δυνατότητα σε έναν μεγάλο αριθμό αλλοδαπών να καταθέσουν αιτήσεις στις κατά τόπους υπηρεσίες του ΟΑΕΔ και να υποβάλλουν αίτηση για λευκή κάρτα προσκομίζοντας έγγραφα όπως πιστοποιητικά υγείας και αντίγραφα ποινικού μητρώου. Στη συνέχεια με την προσκόμιση ουσιαστικά ενός μικρού αριθμού ενσήμων μπορούσαν να προχωρήσουν στην απόκτηση της πράσινης κάρτας.

Βέβαια εάν οι αλλοδαποί που ήταν κάτοχοι λευκών καρτών παραμονής του ΟΑΕΔ δεν κατέθεταν αίτηση για έκδοση της πράσινης κάρτας μέσα σε οριζόμενες συγκεκριμένες ημερομηνίες, κατέληγαν πάλι σε καθεστώς παρανομίας. Επιπλέον

εξαιτίας κυρίως της γραφειοκρατίας και της έλλειψης πληροφόρησης κυρίως των αλλοδαπών, όσο και των υπαλλήλων που εργάζονταν στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, ένας μεγάλος αριθμός παράνομων μεταναστών δεν νομιμοποιήθηκε ποτέ με τα εν λόγω διατάγματα, αλλά και ο αριθμός των συμμετεχόντων στη διαδικασία αυτή ελαττώθηκε στη δεύτερη φάση νομιμοποίησης, μειώνοντας τον αριθμό των μεταναστών που αιτήθηκαν για κάρτα παραμονής περιορισμένης χρονικής διάρκειας του ΟΑΕΔ σε 212.860 άτομα.

Με την παρούσα βεβαιώνεται ότι ο αναφερόμενος αλλοδαπός κατέθεσε αίτηση/δήλωση για την ανανέωση της με αριθμό.....
"Κάρτας Παραμονής Περιορισμένης Χρονικής Διάρκειας Αλλοδαπού"
(Πράσινης Κάρτας) του άρθρου 16 του Ν.2434/96, σύμφωνα με το Π.Δ.
359/97 (άρθρο 3).

Η παρούσα επέχει θέση άδειας παραμονής και εργασίας.

Ο αλλοδαπός οφείλει να φέρει ανελλιπώς την παρούσα κάρτα, εφόσον αυτή βρίσκεται σε ισχύ και να την παραδώσει στην Υπηρεσία του Ο.Α.Ε.Δ. με τη λήξη της ισχύος της ή όποτε αυτό ζητηθεί.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ

Η παρούσα ισχύει μέχρι

ισχύει μέχρι χορήγησης
παραμονής Πρόσκινης
Κάρτας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΚΑΡΤΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ
ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ

ΕΠΩΝΥΜΟ
ΟΝΟΜΑ
ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ
ΙΣΧΥΕΙ ΑΠΟ
ΜΕΧΡΙ

29/5/2001
29/5/2003

ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ

ΕΚΔΟΥΣΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΜΕΛΗ

ΛΟΙΠΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

4.2. Ο Νόμος 2910/2001

Το 2001 στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής πληθυσμού του 2001, ζούνε και εργάζονται 762.191 μετανάστες, από τους οποίους οι 415.552 είναι άνδρες και οι 346.639 είναι γυναίκες. Ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών που διαβιούν στη χώρα την περίοδο εκείνη είναι παράνομοι, σε οικονομική εξαθλίωση, κοινωνικά αποκλεισμένοι, χωρίς τις απαραίτητες γνώσεις της ελληνικής γλώσσας, ενώ συχνά πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης από εργοδότες που δεν τους πληρώνουν σύμφωνα με τα οριζόμενα των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και δεν τους καλύπτουν τις ασφαλιστικές τους εισφορές, με αποτέλεσμα να μην είναι ασφαλισμένοι και να δυσκολεύονται να καλύψουν τις βασικές ανάγκες για αυτούς και τις οικογένειές τους, πολλές εκ των οποίων την περίοδο αυτή έχουν μεταναστεύσει, ακολουθώντας το βασικό μέλος στην Ελλάδα.

Το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης, η ανάγκη για οικονομική και κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία καθώς και η ανάγκη θέσπισης μίας ρεαλιστικής και μακροχρόνιας μεταναστευτικής πολιτικής, είχαν σαν αποτέλεσμα να θεσπιστεί ο Νόμος 2910/2001, ο οποίος τροποποιήθηκε και

συμπληρώθηκε με τον Ν.3013/2002 (αρ.19-25), τον Ν.3068/2002 (αρ.15) και τον Ν.3074/2002 (αρ.11), τον Ν.3103/2003 (αρ.23), τον Ν.3146/2003 (αρ.8), τον Ν.3169/2003 (αρ.10), τον Ν.3242/2004 (αρ.25), τον Ν.3202/2003 (αρ.31-33) και τον Ν.3274/2004 (αρ.34), χωρίς να καταργεί τα προαναφερόμενα Προεδρικά Διατάγματα.

Σύμφωνα με τον νόμο αυτό την αρμοδιότητα για την έκδοση αδειών παραμονής δεν έχει πια το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης άλλα το Υπουργείο Εσωτερικών, ενώ η κατάθεση των αιτήσεων και των δικαιολογητικών από τις Υπηρεσίες του ΟΑΕΔ μεταβιβάζεται στους Δήμους και Κοινότητες στις οποίες διαμένει ο κάθε αλλοδαπός. Ο Ν.2910/2001 έδωσε μία δεύτερη ευκαιρία σε όλους τους παράνομους αλλοδαπούς που ζούσαν έως τότε στη χώρα να νομιμοποιηθούν, σε μία προσπάθεια του Κράτους να περιορίσει την παράνομη μετανάστευση, να καταγράψει τους ήδη υπάρχοντες αλλοδαπούς και να περιορίσει τη λαθρομετανάστευση με ενίσχυση της αστυνόμευσης των συνόρων και αυστηρότερο εσωτερικό έλεγχο.

Αναλυτικά οι βασικότερες καινοτομίες που καθιέρωσε ο Ν.2910/2001 συνοψίζονται στα ακόλουθα:[29]

- Ο σχεδιασμός και συντονισμός της μεταναστευτικής πολιτικής της χώρας αποτελεί πλέον αρμοδιότητα του ΥΠΕΣΔΔΑ, μέσω της Δ/νσης Αλλοδαπών και Μετανάστευσης που ιδρύθηκε στο Υπουργείο.
- Αρμόδιος για τη χορήγηση άδειας παραμονής αλλοδαπού ορίστηκε ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας.
- Προβλέφθηκε η νομιμοποίηση αλλοδαπών που παρέμεναν παράνομα στην Ελληνική Επικράτεια.
- Οι αλλοδαποί που επιθυμούν να εργαστούν στην Ελλάδα δεν έρχονται αυτόβουλα, αλλά σύμφωνα με τους κατευθύνσεις που δίνονται από Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας στις χώρες προέλευσής τους, τα οποία λειτουργούν στις Ελληνικές Προξενικές Αρχές.
- Συγκροτήθηκαν σε κάθε Περιφέρεια Επιτροπές Μετανάστευσης, με έργο να καλούν τους αλλοδαπούς σε προσωπική συνέντευξη και να γνωμοδοτούν για τη χορήγηση άδειας παραμονής.
- Περιλήφθηκαν διατάξεις σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα των αλλοδαπών και λήφθηκε μέριμνα για την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

- Τροποποιήθηκαν οι όροι οικογενειακής επανένωσης.
- Ρυθμίστηκαν ζητήματα απέλασης και ιδίως η δυνατότητα δημιουργίας ειδικών χώρων προσωρινής κράτησης αλλοδαπών.
- Περιλήφθηκαν διατάξεις, κατά τις οποίες πράξεις ρατσισμού και ξενοφοβίας διώκονται αυτεπάγγελτα.
- Τροποποιήθηκε η διαδικασία απόκτησης της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση.
- Οριοθετήθηκε η έννοια του μετανάστη από αυτή του πρόσφυγα.
- Καταχωρήθηκαν ίσα ασφαλιστικά δικαιώματα μεταξύ μεταναστών και αλλοδαπών.
- Καταχωρήθηκε η πρόσβαση των ανηλίκων αλλοδαπών στην ελληνική εκπαίδευση.
- Προβλέφθηκε δυνατότητα προσφυγής του αλλοδαπού κατά της απόφασης απέλασης, ενώ περιλήφθηκε και ρύθμιση για τα κωλύματα ή τις απαγορεύσεις απελάσεων
- Επιπλέον αποφασιστικές αρμοδιότητες σχεδιασμού και εκτέλεσης της μεταναστευτικής πολιτικής ανατέθηκαν και σε άλλα Υπουργεία, όπως στο Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (αρ. 3,4,50,33 παρ.1,38,44 επ., μη καταργούμενες διατάξεις Ν.1975/1991 και Π.Δ. 61/1999).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΤΜΗΜΑ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΑΔΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ

Με αριθμό Φ. ....

ΕΠΩΝΥΜΟ: ..... ΟΝΟΜΑ: .....

ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ: ..... ΜΗΤΡΩΝΥΜΟ: .....

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ: **ΑΛΒΑΝΙΚΗ** .....

Δ/ΝΣΗ ΔΙΑΜΟΝΗΣ: - .....

ΙΣΧΥΕΙ ΑΠΟ **7/9/2001** ..... ΜΕΧΡΙ **6/3/2002** .....

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΤΟΧΟΥ

Ο κάτοχος της παρούσας Άδειας Παραμονής υποχρεούται να δηλώνει ΑΜΕΣΩΣ στην δ/νση ή τμήμα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης:

1. Την απώλεια της Άδειας Παραμονής.
2. Την απώλεια ή αλλαγή του διαβατηρίου του.
3. Κάθε μεταβολή της διαμονής του.
4. Κάθε μεταβολή της ιθαγενείας του, τον γάμο του, την λύση του γάμου του, την γέννηση παιδιών.
5. Κάθε αλλαγή στην εργασία του.

Εάν δεν εγκριθεί ανανέωση του παρόντος, ο κάτοχος υποχρεούται
ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΕΙ ΑΜΕΣΩΣ το ελληνικό έδαφος, αλλιώς απελαύνεται.

.....
07 09 /2001
Με εντολή
Γ.Γ. Περιφέρειας
Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

.....
(υπογραφή - σφραγίδα)

Παρ' όλες τις προσπάθειες που πραγματοποιήθηκαν προκειμένου με τον εν λόγω νόμο να νομιμοποιηθούν και σταδιακά να ενταχθούν οι μετανάστες στην ελληνική κοινωνία, ο Ν.2910/2001 θεωρήθηκε από πολλούς ότι δεν αποτέλεσε μία οργανωμένη χρόνια μεταναστευτική πολιτική. Αυτό οφείλεται κυρίως λόγω των σοβαρών ελλείψεων της διοικητικής μηχανής, ενώ από πολλούς κρίθηκε ως αυστηρός, χωρίς να ανταποκρίνεται στις πραγματικές συνθήκες στις οποίες ζούσαν την περίοδο εκείνη οι αλλοδαποί, οι οποίοι δυσκολεύονταν να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις των διατάξεων του, προκειμένου να έχουν όλες τις προϋποθέσεις για να αποκτήσουν άδεια παραμονής και κυρίως να την ανανεώσουν για να διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα.

4.3 Μεταναστευτικοί νόμοι από το 2002 έως το 2004.

Οι μεταναστευτικοί νόμοι από το 2002 έως το 2004 τροποποίησαν και συμπλήρωσαν κυρίως τον νόμο 2910/2001 και οι βασικότερες ρυθμίσεις τους είναι οι εξής:

N. 3013/2002 [30]

- Στον αλλοδαπό σύζυγο ημεδαπού ή πολίτη χώρας Ε. Ε. Χορηγείται άδεια παραμονής διάρκειας τουλάχιστον πέντε ετών, χωρίς να απαιτείται άδεια εργασίας και ανανεώνεται αυτοδίκαια για χρονικό διάστημα τουλάχιστον πέντε ετών, ενώ η ίδια άδεια καλύπτει και τα κάτω των ε18 ετών άγαμα τέκνα του αλλοδαπού, εφόσον αυτός ασκεί γονική μέριμνα.
- Τα ίδια με τα παραπάνω ισχύουν και για τους αλλοδαπούς, γονείς ανήλικων ημεδαπών, ή γονείς ημεδαπών που απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια με προϋπόθεση την ιδιότητα τους ως ομογενών.
- Για τους αλλοδαπούς που είναι κάτοχοι αδειών παραμονής που υπερβαίνουν τη δεκαετία, παρέχεται άδεια παραμονής αόριστης διάρκειας
- Εφόσον ο αλλοδαπός εκ των εν γένει περιστάσεων κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, διατάσσεται η προσωρινή του κράτηση μέχρι την έκδοση εντός τριών ημερών απόφαση περί της απέλασής του. Μέχρι την έκδοση της η κράτηση συνεχίζεται έως την

εκτέλεση της απέλασης και δεν υπερβαίνει τους τρεις μήνες, ενώ ο αλλοδαπός πρέπει να πληροφορείται σε γλώσσα που κατανοεί, τους λόγους κράτησης του και μπορεί να υποβάλλει αντιρρήσεις κατά της απόφασης κράτησής του ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου στην περιφέρεια του οποίου κρατείται.

N.3103/2003(άρθρο 23)

Ο νόμος αυτός έδωσε το δικαίωμα παράτασης της ισχύς των αδειών παραμονής έως την 30-06-2003.

N.3146/2003 [31]

- Επιτρέπεται να χορηγείται άδεια παραμονής για έτος σε αλλοδαπό που διαθέτει πόρους για την κάλυψη των δαπανών διαβίωσης, η οποία μπορεί να ανανεώνεται για ίσο χρόνο, εφόσον έχει λάβει ειδική θεώρηση για τον σκοπό αυτό.
- Οι αιτήσεις για την έκδοση άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους εξετάζονται από τη Δ/ση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του Υπουργείου Εσωτερικών εφόσον οι αλλοδαποί δεν έχουν εισέλθει παράνομα στη χώρα ή για τουρισμό.
- Το πιστοποιητικό υγείας δεν απαιτείται για την ανανέωση των αδειών παραμονής.

N.3169/2003 [32]

Σύμφωνα με τον νόμο αυτό για τους αλλοδαπούς, των οποίων οι άδειες διαμονής έχουν παραταθεί σύμφωνα με τον Ν.3103/2003 .και οι άδειες εργασίας του λήγουν έως 30-06-2003, ως ελάχιστη προϋπόθεση ορίζονται οι εκατόν πενήντα ημέρες ασφαλιστικής κάλυψης για κάθε έτος ισχύος της προηγούμενης άδειας εργασίας τους.

N. 3242/2004 [33]

Σύμφωνα με άρθρο 25 του νόμου αυτού, οι άδειες διαμονής που παρατάθηκαν έως 30-06-2003 καθώς και οι άδειες διαμονής που έληξαν μετά την ανωτέρω ημερομηνία, παρατείνονται αυτοδίκαια έως 30-06-2004, χωρίς την ανάγκη έκδοσης σχετικής διαπιστωτικής πράξης.

N.3274/2004 [34]

- Για τους αλλοδαπούς που έχουν λάβει άδεια διαμονής για σπουδές μπορεί να γίνει αλλαγή κατεύθυνσης σπουδών μόνο μία φορά, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα υπάρξει υπέρβαση του χρόνου παραμονής που προβλέπονταν για τις αρχικές σπουδές.
- Ως μέλη οικογένειας Έλληνα ή πολίτη Ε. Ε. Νοούνται α) οι σύζυγοι, β) τα κάτω του 21^{ου} έτους τέκνα των συζύγων και γ) οι γονείς των συζύγων και τα τέκνα αυτών άνω του 21^{ου} έτους, εφόσον θα συντηρούνται από αυτούς.
- Σε τέκνα αλλοδαπών που δεν είχαν συμπληρώσει το 21^ο έτος κατά την έναρξη ισχύος του Ν.2910/2001 και τους είχε χορηγηθεί είτε προσωρινή εξάμηνη άδεια παραμονής, είτε ήταν εγγεγραμμένα ως προστατευόμενα μέλη στις άδειες παραμονής των γονέων, χορηγείται:
  - i. Αυτοτελή άδεια διαμονής εφόσον δεν έχουν συμπληρώσει το 21^ο έτος της ηλικίας τους
  - ii. Άδεια διαμονής για σπουδές εφόσον έχουν υπερβεί το 21^ο έτος της ηλικίας τους και σπουδάζουν
  - iii. Άδεια διαμονής για έναν από τους λόγους του Ν.2910/2001 εφόσον έχουν υπερβεί το 21^ο έτος της ηλικίας τους και πληρούν τις αντίστοιχες προϋποθέσεις (π.χ. για εργασία)

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ / HELLENIC REPUBLIC
 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ / REGION ..... ΑΤΤΙΚΗΣ
 Δ/νση / Τμήμα Αλλοδαπών & Μετανάστευσης .....
ΑΔΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ
ALIEN'S RESIDENCE PERMIT
 Αριθμός Αδείας .....

ΕΠΩΝΥΜΟ / SURNAME .....
 ΟΝΟΜΑ / GIVEN NAME .....
 ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΕΡΑ / FATHER'S NAME .....
 ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ / NATIONALITY **ΑΛΒΑΝΙΚΗ** .....
 ΗΜ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ / DATE OF BIRTH ..... ΕΚΔΟΘΗΚΕ / ISSUED **31.03.03** .....
 ΛΗΓΕΙ / EXPIRES **13 / 07 / 03** .....

4.4. Ο Νόμος 3386/2005

Στις 23-08-2005 (ΦΕΚ 212 Α΄) δημοσιεύθηκε ο Ν.3386/2005 « Είσοδος, διαμονής και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια». Με τον νόμο αυτό ρυθμίζονταν θέματα που αφορούσαν κυρίως στις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών, λειτουργικά θέματα για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή των διατάξεων, καθώς επίσης δίνονταν η δυνατότητα νόμιμης τακτοποίησης της διαμονής στην Ελλάδα όσων π.χ. είχαν λήξει οι άδειες διαμονής τους, ή όσων εισήλθαν πέραν των διατάξεων του προηγούμενου Ν.2910/2001 και μέχρι τη δημοσίευσή του παρέμεναν μη νόμιμα στην Ελλάδα, εφόσον βεβαίως πληρούσαν τις ειδικότερες προϋποθέσεις του νόμου αυτού.

Οι βασικοί άξονες πάνω στους οποίους κινείται ο Ν.3386/2005 είναι οι ακόλουθοι:[35]

- Ο συντονισμός και παρακολούθηση της μεταναστευτικής πολιτικής από Διπυργική Επιτροπή αποτελούμενη από τους Υπουργούς των συναρμόδιων με το θέμα Υπουργείων.
- Ο ορθολογικός προγραμματισμός της εισόδου των μεταναστών στην Ελληνική Επικράτεια, λαμβάνοντας υπ' όψη τα δεδομένα και τις ανάγκες της κοινωνικής και οικονομικής ζωής.

- Η αποφυγή περιστασιακών και ανεξέλεγκτων αλλαγών του καθεστώτος, με το οποίο εγκαθίσταται νομίμως ο υπήκοος τρίτης χώρας στην Ελλάδα.
- Η διασφάλιση των όρων εργασίας των αλλοδαπών που έρχονται στην Ελλάδα.
- Η καθιέρωση κινήτρων για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα.
- Η εισαγωγή ενός συγχρόνου καθεστώτος κοινωνικής ένταξης των μεταναστών.
- Η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των κανόνων της Ελληνικής έννομης τάξης, ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα παράνομης εισόδου και εξόδου στη χώρα.
- Η διασφάλιση πρόσφορων συνθηκών για την ακώλυτη άσκηση των κάθε είδους δικαιωμάτων των αλλοδαπών και κυρίως εκείνων που αφορούν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, την ελεύθερη συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας υπό καθεστώς κοινωνικής δικαιοσύνης και τον σεβασμό των πολιτισμικών και θρησκευτικών ιδιαιτεροτήτων τους.

Ειδικότερα, οι σημαντικότερες διαφοροποιήσεις και ρυθμίσεις σε σχέση με το υφιστάμενο, την περίοδο εκείνη, νομοθετικό πλαίσιο, ήταν οι ακόλουθες:

- i. Δημιουργία Διυπουργικού Οργάνου για τον συντονισμό της μεταναστευτικής πολιτικής
- ii. Ενοποίηση της άδειας διαμονής και εργασίας σε μία πράξη, η οποία εκδίδεται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας
- iii. Απλούστευση της διαδικασίας υποβολής της αίτησης για την χορήγηση άδειας διαμονής, για το συγκεκριμένο σκοπό που εισέρχεται ο αλλοδαπός στη χώρα
- iv. Δημιουργία δομής στο Δήμο για την παροχή πληροφόρησης στον αλλοδαπό προς αποφυγή ταλαιπωρίας των ιδίων, όσο και των Υπηρεσιών
- v. Βελτίωση του συστήματος μετάκλησης αλλοδαπών για εργασία στην Ελλάδα, με την ενεργοποίηση των Περιφερειακών Επιτροπών Μετανάστευσης, που θα καθορίζουν τις ανάγκες του εργατικού δυναμικού σε επίπεδο Περιφέρειας και αναλυτικά για κάθε νομό της χώρας, σε συνάρτηση με την προσφορά και ζήτηση της εργασίας ανά

κατηγορίες ειδικοτήτων και σε συνάρτηση με το υπάρχον αντίστοιχο ημεδαπό και αλλοδαπό εργατικό δυναμικό

- vi. Διαμόρφωση των χορηγούμενων τύπων αδειών διαμονής και μείωση των αντίστοιχων κατηγοριών. Επιπλέον πλήρης οριοθέτηση των περιπτώσεων στις οποίες χορηγείται άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ώστε να αποφευχθεί η κατάχρηση.
- vii. Πρόβλεψη βασικών αρχών για την απόκτηση του καθεστώτος επί μακρός διαμέροντος (5ετής διάρκειας άδειας διαμονής), υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελλάδα και καθορισμός κριτηρίων για τη χορήγησή του
- viii. Πρόβλεψη βασικών αρχών για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία, με την συνδρομή συγκεκριμένων κριτηρίων και εφαρμογή ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης για τον σκοπό αυτό
- ix. Καθιέρωση σαφών προϋποθέσεων για την διευκόλυνση της οικογενειακής επανένωσης
- x. Διευκόλυνση της άσκησης ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας και πραγματοποίησης μεγάλων επενδύσεων
- xi. Εντατικοποίηση των ελέγχων, προς την κατεύθυνση του περιορισμού της εισόδου και διαμονής παράνομων αλλοδαπών στην Ελλάδα
- xii. Εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας, με το ισχύον ευρωπαϊκό δίκαιο

Επιπλέον, με την τροποποίησης των οργανισμών των Περιφερειών, καθώς και της ηλεκτρονικής διασύνδεσης των εμπλεκόμενων φορέων, μέσω ενιαίου πληροφοριακού συστήματος, έγινε προσπάθεια προκειμένου να βελτιωθούν οι οργανωτικές δομές των υπηρεσιών που εμπλέκονται στα θέματα μετανάστευσης και πραγματοποιήθηκε on line μεταφορά της πληροφορίας, με στόχους την άμεση έκδοση των σχετικών πράξεων και την έγκυρη πληροφόρηση κάθε ενδιαφερόμενου.

Η εφαρμογή του Ν.3386/2005 διακρίθηκε σε δύο στάδια: στο στάδιο των μεταβατικών ρυθμίσεων, η ισχύς των οποίων άρχισε από τη δημοσίευση του νόμου, δηλαδή στις 23-08-2005 και το στάδιο που αφορούσε κυρίως ρυθμίσεις της εισόδου διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική επικράτεια, κοινωνική ένταξη κ.τ.λ., η ισχύς των οποίων ξεκίνησε την 1^η Ιανουαρίου του 2006.

Με τον νόμο 3386/2005 ξεκίνησε μία διαδικασία τακτοποίησης νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα όλων των υπηκόων τρίτων χωρών που διέμεναν ήδη μη νόμιμα, με το άρθρο 91 παρ. 10 του ανωτέρω νόμου. Έτσι όσοι αλλοδαποί ήταν κάτοχοι αδειών διαμονής η ισχύς των οποίων έληξε μετά την 30-06-2004 και δεν είχε υποβληθεί αίτημα για την ανανέωσή τους και κάτοχοι αδειών διαμονής των οποίων η ισχύς παρατάθηκε μέχρι την 30-06-2004 και δεν ανανεώθηκε, είχαν το δικαίωμα για δυνατότητα ανανέωσης των αδειών αυτών διαμονής για μία τελευταία φορά.

Επίσης ο νόμος 3386/2005 με τις διατάξεις της παραγράφου 11 του άρθρου 91 έδωσε τη δυνατότητα στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαβιούν στην Ελλάδα να νομιμοποιηθούν και να αποκτήσουν άδεια διαμονής. Δικαίωμα υποβολής αίτησης για τη χορήγηση της άδειας διαμονής είχαν οι υπήκοοι τρίτων χωρών και οι σύζυγοί τους που διέμεναν παράνομα στη χώρα μέχρι τη 31-12-2004, προσκομίζοντας κάποιο αποδεικτικό στοιχείο της διαμονής τους στην Ελλάδα έως την ανωτέρω ημερομηνία. Τα αποδεικτικά αυτά ήταν τα εξής:

- φωτοαντίγραφο όλων των σελίδων του διαβατηρίου με θεώρηση εισόδου οποιουδήποτε τύπου ή ημερομηνία εισόδου (για τις χώρες που απαλλάσσονται από την υποχρέωση χορήγησης θεώρησης εισόδου σύμφωνα με τον κανονισμό 539/01 του Συμβουλίου) ή
- βεβαίωση καταχώρησης αιτήματος ή βεβαίωση υποβολής δικαιολογητικών για χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ή ακριβές αντίγραφο απορριπτικής απόφασης επί του σχετικού αιτήματος ή
- βεβαίωση ασφαλιστικού φορέα για την καταβολή ενσήμων ή
- απορριπτική απόφαση επί αιτήματος παροχής ασύλου ή
- βεβαίωση απόδοσης αριθμού φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ)

Σύμφωνα με την εγκύκλιο 38/23-12-2005 ο Ν.3386/2005 θεσπίζει μία σειρά δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Δικαιώματα είναι η υποχρεωτική ασφάλιση, με τους ίδιους όρους όπως οι Έλληνες εργαζόμενοι, η υπαγωγή των αλλοδαπών στις ρυθμίσεις του ν.δ. 57/1973 για την κοινωνική προστασία (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα), ενώ αυτεπάγγελα διώκονται και τιμωρούνται οι πράξεις ρατσισμού και ξενοφοβίας που προβλέπονται και τιμωρούνται από τα άρθρα 1,2 και 3 του Ν.972/1979. Επιπλέον η ενημέρωση των αλλοδαπών κρατουμένων πραγματοποιείται σε γλώσσα προσβάσιμη από αυτούς σε όλα τα θέματα που τους αφορούν, ιδίως σε

σχέση με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, την επαφή με τα δικαστήρια και τους δικηγόρους. Η διοίκηση πρέπει να φροντίζει γενικότερα για την ενημέρωση των αλλοδαπών σε προσβάσιμη από αυτούς γλώσσα χωρίς όμως να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι υφίσταται επίσημη γλώσσα στην Ελλάδα και αυτή είναι η ελληνική. Επιπλέον οι ανήλικοι υπήκοοι τρίτων χωρών, που διαμένουν στην Ελλάδα, υπάγονται στην υποχρεωτική σχολική φοίτηση, όπως και οι ημεδαποί, ενώ για την εγγραφή τους στα δημόσια σχολεία απαιτούνται τα αντίστοιχα με τα προβλεπόμενα για τους ημεδαπούς δικαιολογητικά.

Μέσα στις υποχρεώσεις των αλλοδαπών είναι η δήλωση στις αρμόδιες υπηρεσίες Αλλοδαπών και Μετανάστευσης κάθε μεταβολή της διεύθυνσης κατοικίας τους, κάθε αλλαγή της αστικής και δημοτικής τους κατάστασης (αλλαγή ιθαγένειας, γέννηση τέκνου, απώλεια διαβατηρίου κ.τ.λ.) και κάθε αλλαγή στις εργασιακές τους σχέσεις, μέσα σε έναν μήνα αφότου συμβεί το αντίστοιχο γεγονός. Επίσης οι υπήκοοι τρίτων χωρών οφείλουν να αναχωρήσουν αμέσως και χωρίς ιδιαίτερη ειδοποίηση από την χώρα μόλις λήξει η άδεια διαμονής τους, εκτός εάν εν τω μεταξύ έχουν υποβάλλει αίτηση για την ανανέωση τους και τους έχει χορηγηθεί βεβαίωση κατάθεσης δικαιολογητικών. Επιπλέον κάθε αλλοδαπός στον οποίο δεν εγκρίθηκε η χορήγηση άδειας διαμονής ή η ανανέωσή της, καθώς και σε περιπτώσεις ανάκλησης της άδειας, υποχρεούνται να εγκαταλείψει αμέσως το ελληνικό έδαφος χωρίς άλλες διατυπώσεις.

Ο νόμος 3386/2005 περί εισόδου και διαμονής των αλλοδαπών βελτίωσε σημαντικά το θεσμικό πλαίσιο της μεταναστευτικής πολιτικής. Ωστόσο παρέμεναν πολλά προβλήματα για τα οποία ήταν επιτακτική η επίλυσή τους. Οι μεγάλες καθυστερήσεις εξέτασης των αιτημάτων χορήγησης αδειών διαμονής ήταν ένα από τα αυτά. Τα σημαντικότερα προβλήματα αφορούσαν τις κατηγορίες των αλλοδαπών οι οποίοι δεν μπορούσαν να νομιμοποιηθούν με τις διατάξεις του άρθρου 91 παρ. 11 του Ν.3386/2005 και να λάβουν αρχική άδεια διαμονής. Η ρύθμιση της αρχικής νομιμοποίησης απέβλεπε να καταστήσει ορισμένα δικαιολογητικά, αποδεικτικά μέσα της έναρξης της διαμονής του αλλοδαπού στην Ελλάδα πριν από την 31-12-2004. Το αίτημα του πολιτικού ασύλου ως δικαιολογητικό υπαγωγής στη διαδικασία νομιμοποίησης θα έδινε τη δυνατότητα υπαγωγής σε περισσότερους αλλοδαπούς να νομιμοποιηθούν εάν είχε προβλεφθεί ως κριτήριο ο χρόνος της κατάθεσης αυτού και όχι η απόρριψη αίτησης ασύλου.

Ο Νόμος 3386/2005 περί εισόδου και διαμονής των αλλοδαπών βελτίωσε ως ένα σημείο το ήδη υπάρχον θεσμικό πλαίσιο της μεταναστευτικής πολιτικής, όμως δεν κατάφερε τελικά να πραγματοποιήσει τους στόχους που είχε θέσει, τόσο για την ένταξη ενός μεγάλου αριθμού αλλοδαπών στη διαδικασία νομιμοποίησης, όσο και στον ορισμό μέτρων για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης και της εξομάλυνσης των διαδικασιών για την έκδοση και ανανέωση αδειών διαμονής. Οι προϋποθέσεις του κρίθηκαν αυστηρές, χωρίς ουσιαστικά να ανταποκρίνονται στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας και να βελτιώνουν τις συνθήκες διαβίωσης των αλλοδαπών, ενώ η διαδικασία έκδοσης αδειών διαμονής παρέμεινε χρονοβόρα και γραφειοκρατική, αφού ο νόμος έγινε αυστηρότερος. Αναφορικά με τα κριτήρια νομιμοποίησης των αλλοδαπών σύμφωνα με το άρθρο 91 παρ. 11 του Ν.3386/2005, εκείνα κρίθηκαν ως ανεπαρκή, δεδομένου ότι ένας μεγάλος αριθμός λαθρομεταναστών δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για νομιμοποίηση, εφόσον τα αποδεικτικά που περιλάμβανε ο νόμος ήταν αποκλειστικά και όχι ενδεικτικά. Έτσι από αυτά αποκλείστηκε ένας μεγάλος αριθμός ελληνικών δημόσιων εγγράφων που θα μπορούσαν να αποδεικνύουν την παραμονή των αλλοδαπών στη χώρα τις καταλυτικές ημερομηνίες. Για παράδειγμα το αίτημα για πολιτικό άσυλο, το οποίο κατείχε ένας μεγάλος αριθμός αλλοδαπών, δεν θεωρείται αποδεικτικό παρά μόνο η τελική απόφαση – απόρριψη αίτησης ασύλου, εξαιρώντας έτσι από τη διαδικασία νομιμοποίησης πολλούς αλλοδαπούς που δεν είχαν έως την 31-12-2004 λάβει απορριπτική απόφαση.

Τέλος εξαιτίας της απουσίας πληροφόρησης, και της ελλιπούς ενημέρωσης τόσο των αλλοδαπών όσο και των φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία αυτή, πολλοί αλλοδαποί δεν κατόρθωσαν να αιτηθούν και να παραλάβουν άδειες διαμονής, ενώ επιπλέον σύγχυση δημιουργήθηκε μεταξύ των δύο διαδικασιών νομιμοποίησης (άρθρο 91 παρ. 11 για τους παρανόμους, άρθρο 91 παρ. 10 για τους κατόχους αδειών διαμονής έκδοσης από 03-06-2001 έως τη δημοσίευση του νόμου, που παρατάθηκαν έως 02-05-2006), με αποτέλεσμα σε αρκετές περιπτώσεις να δοθούν εσφαλμένες οδηγίες και οι αλλοδαποί να μην κατορθώσουν να αποκτήσουν άδειες διαμονής. [36]

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Α [ ]
ΑΡΙΘΜΟΣ ΒΕΒΑΙΩΣΗΣ

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΑΙΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ

Βεβαιώνεται ότι ο κατωτέρω κατέθεσε αίτηση για έκδοση αδειας διαμονής

ΟΝΟΜΑ
 ΕΠΩΝΥΜΟ
 ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ
 ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ
 ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟΥ
 ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ
 ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ / /
 ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΔΕΙΑΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ   ΑΝΑΝΕΩΣΗ

Η σχετική αίτηση κατατέθηκε εμπρόθεσμα και με πλήρη δικαιολογητικά και η παρούσα βεβαίωση έχει τησασθεί ισχύ μέχρι της έκδοσης της απόφασης.

Πληροφορίες: _____
 Τηχ. Δ/νση: _____
 Τηλέφωνο: _____
 Φαξ: _____

ΟΝ ΕΠΙΣΤΑΣΙΟΤΗΤΗΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

4.5 Ο Νόμος 3536/2007

Με το ΦΕΚ 42/Α/23-02-2007 δημοσιεύθηκε ο Νόμος 3536/2007 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», οι διατάξεις του οποίου συμπληρώνουν και τροποποιούν διατάξεις του Νόμου 3386/2005. Ο νόμος αυτός είχε ως κατευθυντήριο άξονα την αποτροπή γραφειοκρατικών προβλημάτων που εμφανίστηκαν κατά την εφαρμογή του Νόμου 3386/2005 και τα οποία σχετιζόνταν κυρίως με τη μετάβαση από το προηγούμενο νομικό καθεστώς (Ν.2910/2001) στο νέο, δεδομένης της σημαντικής διαφοροποίησης σε αρκετά ζητήματα αφενός και της ενσωμάτωσης κοινοτικών οδηγιών στην εθνική νομοθεσία αφετέρου, με στόχο τη μέγιστη δυνατή απλούστευση των διαδικασιών και τη διευκόλυνση των υπηκόων τρίτων χωρών προς την κατεύθυνση επίλυσης προβλημάτων που δεν οφείλονταν σε υπαίτια συμπεριφορά τους και τελικά την ομαλότερη ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.[37]

Ειδικότερα οι σημαντικότερες τροποποιήσεις είναι οι εξής:[38]

- i. Στο άρθρο 4 αναφορικά με τις νέες προϋποθέσεις ανανέωσης άδειας διαμονής μετά το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 11 του Ν.3386/2005 προστίθεται ότι: «για την ανανέωση της άδειας διαμονής ο υπήκοος τρίτης χώρας οφείλει, μέσα σε χρονικό διάστημα δύο μηνών πριν από τη λήξη της άδειας διαμονής, να υποβάλλει σχετική αίτηση. Εκπρόθεσμες αιτήσεις για ανανέωση άδειας διαμονής, μπορούν να κατατεθούν μέχρι και ένα μήνα από τη λήξη της. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζεται η παρ. 3 του άρθρου 73 και ο υπήκοος τρίτης χώρας υπόκειται στην καταβολή προστίμου υπέρ του Δημοσίου ίσου με το ένα τρίτο του παραβόλου της περίπτωσης α' της παρ. 1 του άρθρου 62 του Ν.3386/2005. Μετά την πάροδο μηνός από τη λήξη της άδειας διαμονής δεν είναι δυνατή η κατάθεση σχετικής αίτησης».
- ii. Στο άρθρο 6 για τα θέματα εξαρτημένης εργασίας στην περίπτωση β' της παρ. 2 του άρθρου 15 του Ν.3386/2005 προστίθεται εδάφιο που έχει ως εξής: «ειδικά για την περίπτωση απασχόλησης ατόμων σε γεωργικές εργασίες, οικοδόμων, αποκλειστικών νοσοκόμων και προσωπικού εργαζομένου κατ' οίκον , με σχέση εξαρτημένης εργασίας σε περισσότερους του ενός μη σταθερούς εργοδότες, δεν απαιτείται προσκόμιση σύμβασης εργασίας».

Επιπλέον μετά το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παρ. 2 του άρθρου 15 του Ν.3386/2005 προστίθεται ότι: « εάν ο υπήκοος τρίτης χώρας έχει πραγματοποιήσει μικρότερο αριθμό ημερομισθίων, μπορεί να προβεί στην εξαγορά αριθμού ημερών ασφάλισης μέχρι ποσοστού 20% του απαιτούμενου, βάσει της ανωτέρω απόφασης, αριθμού. Σε περίπτωση ανανέωσης διετούς άδειας διαμονής, η προϋπόθεση αυτή πρέπει να συντρέχει αθροιστικά για το σύνολο της διετίας».

- iii. Στο άρθρο 11 αναφορικά με τις ρυθμίσεις αδειών διαμονής για εξαιρετικούς λόγους καθώς και τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, στο τέλος της παρ. 2 του άρθρου 44 του Ν.3386/2005 προστίθεται στο ακόλουθο εδάφιο: «προϋπόθεση για τη χορήγηση της ανωτέρω άδειας είναι η κατοχή διαβατηρίου με θεώρηση εισόδου (visa) στη χώρα, ανεξάρτητα από την ισχύ αυτής και η αποδεδειγμένη επίκληση του συγκεκριμένου λόγου που καθιστά αναγκαία τη διαμονής του υπηκόου τρίτης χώρας στην Ελληνική Επικράτεια. Στην επιτροπή παραπέμπονται προς παροχή γνώμης μόνο όσες από τις αιτήσεις πληρούν την προϋπόθεση αυτή».
- iv. Στο άρθρο 13, θέματα οικογενειακής συνένωσης, η παρ. 2 του άρθρου 56 του Ν.3386/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «2. Για τα ανήλικα τέκνα η αίτηση για χορήγηση ατομικής άδειας διαμονής υποβάλλεται από εκείνον που ασκεί τη γονική μέριμνα χωρίς να απαιτείται η καταβολή παραβόλου».
- v. Στο άρθρο 18, μεταβατικές διατάξεις η παρ. 2 του άρθρου 91 του Ν.3386/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «2. Υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος έχει άδεια διαμονής κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, εφόσον συμπληρώσει δεκαετή, συνεχή, νόμιμη διαμονή στη Χώρα δικαιούται να λάβει άδεια διαμονής αόριστης διάρκειας, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 10 του παρόντος. Η ανωτέρω άδεια διαμονής χορηγείται και στα ενήλικα, άνω του 21^{ου} έτους της ηλικίας τους, μέλη της οικογένειας του υπηκόου τρίτης χώρας, εφόσον πληρούν αυτοτελώς τις παραπάνω προϋποθέσεις. Η άδεια χορηγείται ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου και απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας και παρέχει πρόσβαση στην αγορά εργασίας».

Επιπλέον το τελευταίο εδάφιο της περίπτωσης η' της παραγράφου 11 του άρθρου 91 του Ν.3386/2005 καταργείται.

Με απόφαση του Γ.Γ. της αρμόδιας Περιφέρειας χορηγείται άδεια διαμονής σε υπηκόους τρίτων χωρών που διέμεναν μέχρι την 31-12-2004 και διαμένουν έκτοτε στην Ελλάδα και δεν συντρέχουν στο πρόσωπό τους λόγοι δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Η απόδειξη της διαμονής τους στην Ελλάδα γίνεται από:

- Βεβαίωση εγγραφής ή βεβαίωση εγγραφής τέκνου σε δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εφόσον το τέκνο ενεγράφη πριν από την 31-12-2004 και συνεχίζει να φοιτά μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος
- Ληξιαρχική πράξη γέννησης ή ληξιαρχική πράξη γεννήσεως του τέκνου στην Ελλάδα μέχρι την 31-12-2004, εφόσον ο ένας εκ των συζύγων διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα ή
- Ληξιαρχική πράξη γάμου που τελέστηκε στην Ελλάδα μέχρι την 31-12-2004, εφόσον ο ένας εκ των συζύγων είναι Έλληνας ή πολίτης άλλου κράτους-μέλους της Ε.Ε. ή υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα ή
- Απόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας που απορρίπτει αίτηση για χορήγηση ή ανανέωση άδειας διαμονής, με εξαίρεση τις απορριπτικές αποφάσεις για λόγους δημοσίου τάξης και ασφάλειας, εφόσον η σχετική αίτηση υποβλήθηκε μέχρι 31-12-2004 ή
- Απορριπτική απόφαση για χορήγηση Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς (Ε.Δ.Τ.Ο.), εφόσον η σχετική αίτηση υποβλήθηκε μέχρι 31-12-2004 ή Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς (Ε.Δ.Τ.Ο.) το οποίο έληξε μέχρι την ίδια ημερομηνία και δεν ανανεώθηκε.

Η ανωτέρω άδεια διαμονής επέχει και θέση εργασίας και έχει ετήσια ισχύ. Για τη χορήγηση της απαιτείται και βεβαίωση εξαγοράς τυχόν υπολειπόμενων εισφορών για ασφάλιση 150 ημερών από οποιοδήποτε ασφαλιστικό φορέα. Οι σχετικές αιτήσεις υποβάλλονται στους οικείους Δήμους έως 30-09-2007, ενώ στις ρυθμίσεις των ανωτέρω υπάγονταν, αυτοτελώς, οι σύζυγοι των ανωτέρω υπηκόων, καθώς και τα ανήλικα τεκνά αυτών, με μόνη προϋπόθεση ότι συμβιώνουν με τους γονείς τους ή τους συζύγους τους κατά περίπτωση.

Όπως και με τον Ν.3386/2005 έτσι και με τον Ν.3536/2007 ένας αριθμός αλλοδαπών που πληρούσε τις προϋποθέσεις νομιμοποιήθηκε, δεδομένου ότι τα

επιπλέον δικαιολογητικά που ορίζονται ως αποδεικτικά για τη διαμονή στη χώρα κάλυψαν έναν σημαντικό μέρος του πληθυσμού των μεταναστών που δεν είχαν συμπεριληφθεί στη προηγούμενη διαδικασία νομιμοποίησης. Όμως και οι διατάξεις του νόμου αυτού δεν αναγνώρισαν κάποια δικαιολογητικά όπως την αίτηση πολιτικού ασύλου, αποκλείοντας έτσι έναν σημαντικό αριθμό αλλοδαπών που δεν κατόρθωσαν ούτε και με το άρθρο 18, παρ.4 του Ν.3386/2005, να αποκτήσουν την πολυπόθητη άδεια διαμονής.[39]

4.6 Ο Νόμος 3731/2008

Ο Νόμος 3731/2008 «Αναδιοργάνωση της Δημοτικής Αστυνομίας και ρυθμίσεις λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών» δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 263/Α'/23-12-2008 και μεταξύ άλλων περιλαμβάνει και διατάξεις που αφορούν ρυθμίσεις και μεταβολές σε κάποια άρθρα των προηγούμενων νόμων που αφορούν τη μεταναστευτική πολιτική.

Αναλυτικά σύμφωνα με το άρθρο 39 του Ν.3731/2008, άδειες διαμονής δεκαετούς διάρκειας, η παρ. 2 του άρθρου 91 του Ν.3386/2005, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 18 παρ. 1 του Ν.3536/2007 αντικαθίσταται ως εξής: «Υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος έχει άδεια διαμονής κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, εφόσον συμπληρώσει δεκαετή συνεχή νόμιμη διαμονή στη Χώρα, δικαιούται να λάβει άδεια διαμονής διάρκειας δέκα (10) ετών, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 10 του παρόντος, η οποία παρέχει δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Η ανωτέρω άδεια διαμονής χορηγείται και στα ενήλικα, άνω του 21ου έτους της ηλικίας τους, μέλη της οικογένειας του υπηκόου τρίτης χώρας, εφόσον πληρούν αυτοτελώς τις παραπάνω προϋποθέσεις. Η άδεια χορηγείται ύστερα από αίτηση του υπηκόου τρίτης χώρας και απόφαση του οργάνου που χορήγησε την τελευταία άδεια διαμονής και μπορεί να ανανεώνεται κατόπιν αίτησης του ενδιαφερομένου, για ισόχρονο διάστημα, εφόσον αποδεικνύει συνεχή διαμονή στην Ελλάδα, η διακοπή της οποίας δεν υπερβαίνει τα δύο (2) συναπτά έτη και διαθέτει πλήρη κάλυψη ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης. Για την ανανέωση της άδειας διαμονής της παρούσας οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν υπόκεινται στην καταβολή παραβόλου».[40]

Επιπλέον όσον αφορά τις εκπρόθεσμες δηλώσεις μεταβολής στοιχείων σύμφωνα με το άρθρο 40,γ, το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 73 του Ν.3386/2005 αντικαθίσταται ως εξής: «Οι παραπάνω δηλώσεις γίνονται μέσα σε δύο μήνες αφότου συμβεί το αντίστοιχο γεγονός, πλην της περίπτωσης ανανέωσης του διαβατηρίου, η οποία μπορεί να γίνει μέχρι και την ημερομηνία υποβολής αίτησης ανανέωσης της άδειας διαμονής και της δήλωσης γέννησης τέκνου που τελεί υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της περίπτωσης β' της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου».

Τέλος αναφορικά με τις οικογενειακές συνενώσεις σύμφωνα με το άρθρο 40 παρ. 4 α και β «Σε περιπτώσεις τέλεσης γάμου μεταξύ υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν στη χώρα με άδεια διαμονής, στον ένα εκ των συζύγων και στα κατά το άρθρο 4 του π.δ. 131/2006 (ΦΕΚ 143 Α) μέλη της οικογένειάς τους, που διαμένουν ήδη νόμιμα στη χώρα, μπορεί να χορηγηθεί άδεια διαμονής για οικογενειακή επανένωση, κατά παρέκκλιση της παραγράφου 2 περίπτωση β' του άρθρου 5 του ανωτέρω προεδρικού διατάγματος. Η διαμονή των ανήλικων τέκνων που γεννιούνται στην Ελλάδα από νόμιμα διαμένοντες στη χώρα γονείς, καλύπτεται από την άδεια διαμονής του συντηρούντος μέχρις ότου υποβληθεί αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής τούτων. Αν η αίτηση για τη χορήγηση άδειας διαμονής στο ανήλικο τέκνο υποβληθεί μετά την πάροδο διετίας από τη γέννηση του επιβάλλεται το πρόστιμο που προβλέπεται από τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 87 του ν. 3386/2005, όπως ισχύει. Οι ρυθμίσεις της ανωτέρω παραγράφου εφαρμόζονται και για τα γεννηθέντα πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος, τέκνα, εφόσον η αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής υποβληθεί εντός διαστήματος δύο ετών από τη γέννησή τους».[41]

4.7 Ζητήματα Ιθαγένειας

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 217/10-11-2004 δημοσιεύθηκε ο Νόμος 3284/2004 «Περί Κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας». Σύμφωνα με τον νόμο αυτό υπάρχουν πέντε προϋποθέσεις με τις οποίες αποκτάται η ελληνική ιθαγένεια:[42]

- i. *Με τη γέννηση.* Το τέκνο Έλληνα ή Ελληνίδας αποκτά από τη γέννηση του την ελληνική ιθαγένεια. Επιπλέον την ελληνική ιθαγένεια αποκτά από τη γέννησή

του και όποιος γεννιέται σε ελληνικό έδαφος, εφόσον δεν αποκτά με τη γέννησή του αλλοδαπή ιθαγένεια ή είναι άγνωστης ιθαγένειας.

- ii. *Με αναγνώριση.* Αλλοδαπός που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του και αναγνωρίστηκε νόμιμα ως τέκνο Έλληνα, έτσι ώστε να εξομοιώνεται πλήρως με γνήσιο τέκνο του πατέρα του, γίνεται Έλληνας από την αναγνώριση, αν κατά τον χρόνο αυτό είναι ανήλικος.
  - iii. *Με υιοθεσία.* Αλλοδαπός που υιοθετήθηκε πριν την ενηλικίωσή του ως τέκνο Έλληνα ή Ελληνίδας, γίνεται Έλληνας από τον χρόνο της υιοθεσίας.
  - iv. *Με κατάταξη στις Ένοπλες Δυνάμεις.* Ομογενείς αλλοδαποί εισαγόμενοι στις στρατιωτικές σχολές αξιωματικών ή υπαξιωματικών των ένοπλων δυνάμεων ή κατατασσόμενοι στις ένοπλες δυνάμεις ως εθελοντές, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, αποκτούν αυτοδίκαια την ελληνική ιθαγένεια από την εισαγωγή τους στις σχολές ή από την κατάταξή τους.
  - v. *Με πολιτογράφηση.* Βασικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης αλλοδαπού που επιθυμεί να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με πολιτογράφηση είναι α) να είναι ενήλικος κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης πολιτογράφησης, β) να μην έχει καταδικαστεί τελεσίδικα, κατά την τελευταία δεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης, σε ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους ή, ανεξαρτήτου ποινής και χρόνου έκδοσης της καταδικαστικής απόφασης, για εγκλήματα προσβολών του πολιτεύματος, προδοσίας της χώρας, ανθρωποκτονίας από πρόθεση και επικίνδυνης σωματικής βλάβης, εγκλήματα σχετικά με την εμπορία και διακίνηση ναρκωτικών κτλ. και γ) να μην εκκρεμεί σε βάρος του απόφαση απέλασης.
- Για τον αλλοδαπό που είναι αλλογενής απαιτείται επιπλέον α) να διαμένει στη χώρα δέκα συνολικά έτη την τελευταία δεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης. Για τον ανιθαγενή αλλοδαπό ή για τον αλλοδαπό που έχει αναγνωριστεί ως πρόσφυγας αρκεί διαμονή στην Ελλάδα πέντε ετών μέσα στην τελευταία δωδεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης. Η χρονική προϋπόθεση της δεκαετούς διαμονής δεν απαιτείται για αυτόν που είναι σύζυγος Έλληνα ή Ελληνίδας, διαμένει επί τουλάχιστον μία τριετία στην Ελλάδα και έχει αποκτήσει τέκνο, καθώς και για εκείνον που έχει γεννηθεί και κατοικεί συνεχώς στην Ελλάδα και β) έχει επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και γενικά του ελληνικού πολιτισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ: ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται σε περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο». Στο ίδιο άρθρο προστέθηκε και το εξής: «καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της γενετικής του ταυτότητας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία κάθε προσώπου έναντι των βιοϊατρικών παρεμβάσεων». Από αυτό απορρέει ότι οποιοσδήποτε βρίσκεται στην Ελλάδα έχει το δικαίωμα της προστασίας της υγείας, ανεξαρτήτου ιθαγένειας και καταγωγής.

Η πραγματικότητα είναι ότι αναφορικά με την μετανάστευση και τις υπηρεσίες υγείας, όπως και κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης, τα πράγματα είναι αρκετά περίπλοκα. Από τη μία πλευρά θεωρείται ότι οι κοινωνικές παροχές είναι ένας από τους βασικούς λόγους έλξης των μεταναστών προς χώρες της Ευρώπης, και από την άλλη επικρατεί η αντίληψη ότι οι μετανάστες συμβάλλουν θετικά στην κοινωνική ασφάλιση, κυρίως σε περιπτώσεις κρατών που χαρακτηρίζονται από υπογεννητικότητα και γήρανση του πληθυσμού. Το βασικό πρόβλημα που παρουσιάζεται αναφορικά με το θέμα αυτό και είναι πολύ έντονο και στην Ελλάδα έγκειται στο ότι δεν μπορεί να εξευρεθεί μία αποτελεσματική πολιτική για την υγεία σε ένα μέρος του πληθυσμού με τόσο μεγάλη ποικιλία. Η ύπαρξη διαφορετικών κατηγοριών των μεταναστών (νόμιμοι και παράνομοι, οικονομικοί μετανάστες, πολιτικοί πρόσφυγες, παλιννοστούντες και ομογενείς), όπως και η ανομοιομορφία τους, π. χ. διαφορετική ηλικία, φύλο, θρησκεία, οικογενειακή κατάσταση, επαγγελματικά προσόντα, κοινωνικές και πολιτικές πεποιθήσεις, αιτίες και σκοπός μετανάστευσης, αποτελούν τροχοπέδη για την ανάπτυξη μίας αποτελεσματικής πολιτικής.

Σήμερα στην Ελλάδα εισέρχονται και διαβιούν διάφορες κατηγορίες μεταναστών. Σύμφωνα με το άρθρο 39 παρ. 1 του Νόμου 2910/2001, στο κεφάλαιο για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των αλλοδαπών αναφέρεται ότι «οι αλλοδαποί που διαμένουν νόμιμα στη Ελλάδα ασφαλιζονται στους οικείους ασφαλιστικούς οργανισμούς και απολαμβάνουν των ίδιων ασφαλιστικών δικαιωμάτων με τους ημεδαπούς». Επομένως όσοι διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα και εργάζονται με σχέση εξαρτημένης εργασίας, παροχής έργου ή ανεξάρτητης επιχειρηματικής

δραστηριότητας, έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να ασφαλίζονται στους διάφορους ασφαλιστικούς οργανισμούς ανάλογα με το καθεστώς της εργασίας τους, με τους όρους που ισχύουν και για τους Έλληνες πολίτες. Η ασφάλιση αυτή είναι και υποχρεωτική, δεδομένου ότι αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα δικαιολογητικά που πρέπει να έχουν όλοι οι αλλοδαποί που αιτούνται για την ανανέωση της άδειας διαμονής τους προκειμένου να παραμείνουν στη χώρα.

Επίσης, εκτός από την ιατροφαρμακευτική κάλυψη, τη νοσηλεία και την κάλυψη για εργατικό ατύχημα, αναφορικά με τους οικονομικούς μετανάστες, απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να χορηγηθεί άδεια διαμονής σε έναν αλλοδαπό αποτελεί, σύμφωνα με όλους τους νόμους που έχουν θεσπιστεί από το 2001 και ύστερα, η προσκόμιση πιστοποιητικού υγείας από δημόσιο νοσοκομείο, ή ιατρικό κέντρο, θεραπευτήριο και ιατρείο του Ι. Κ. Α, που θα αναφέρει ότι ο εν λόγω αλλοδαπός είναι υγιής και δεν πάσχει από κάποιο μεταδοτικό νόσημα, σύμφωνα με τα οριζόμενα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, που θα αποτελέσει κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.

Το θεωρημένο βιβλιάριο υγείας είναι απαραίτητο για κάθε αλλοδαπό προκειμένου να έχει νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από τον ασφαλιστικό φορέα που θα καλύψει την αντίστοιχη δαπάνη. Στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει βιβλιάριο υγείας ο αλλοδαπός υποχρεούται να πληρώσει ο ίδιος τη δαπάνη για ιατρούς, φάρμακα και νοσηλεία, εκτός των επειγόντων περιστατικών έως τη σταθεροποίηση της υγείας του ασθενούς. [43]

Αναφορικά με τους αλλοδαπούς (κοινοτικοί μετανάστες) που είναι υπήκοοι προερχόμενοι από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά τη μετακίνησή τους εντός της Ε. Ε. δεν λογίζονται ως μετανάστες, ενώ το ίδιο ισχύει και σε σχέση με την ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη. Για τους παλιννοστούντες ομογενείς, Πόντιους και Βορειοηπειρώτες, οι οποίοι ανήκουν στο έθνος ανεξάρτητα από το κράτος γέννησης τους, έχουν δικαίωμα δωρεάν ιατροφαρμακευτικής και νοσηλευτικής κάλυψης, τους χορηγούνται βοηθήματα επαναπατριsmού από το Υπουργείο Υγείας και έκτακτη οικονομική ενίσχυση από το Υπουργείο Εργασίας, ενώ οι ανασφάλιστοι υπερήλικες ασφαλίζονται στον Ο. Γ. Α. Σε περίπτωση που αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια, αποκτούν ταυτόχρονα τις ίδιες υποχρεώσεις και δικαιώματα αναφορικά με την κοινωνική ασφάλιση τους, όπως και οι Έλληνες πολίτες, ενώ αντίθετα στην περίπτωση που δεν αποδειχθεί η ελληνική ιθαγένεια τότε υπόκεινται στο καθεστώς των παράνομων αλλοδαπών.

Οι αλλοδαποί που βρίσκονται στην Ελλάδα προσωρινά, με ειδική θεώρηση εισόδου για τουρισμό, μπορούν να λάβουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μόνο εφόσον είναι κάτοχοι ισχυρού διαβατηρίου και θεώρησης εισόδου (εντός του διαστήματος ισχύς). Επιπλέον για την εισαγωγή τακτικών (μη επειγόντων) περιστατικών σε νοσηλευτικό ίδρυμα, απαραίτητη είναι η προκαταβολή από τους ιδίους, τους ασφαλιστικούς φορείς ή τις ασφαλιστικές εταιρείες του 50% του εκτιμώμενου κόστους περίθαλψης και νοσηλείας, ενώ για όλες τις περιπτώσεις τακτικού ή έκτακτου περιστατικού τηρείται κανονικά η διαδικασία είσπραξης νοσηλείων.

Αναφορικά με τους μη νόμιμους αλλοδαπούς που ζούνε στην Ελλάδα παράνομα, χωρίς ισχυρή θεώρηση εισόδου ή άδεια διαμονής, στερούνται ασφαλιστικών δικαιωμάτων, δεν γίνονται δεκτοί σε δημόσια νοσοκομεία, ιατρεία και θεραπευτήρια, με εξαίρεση τα επείγοντα περιστατικά για έκτακτη νοσηλεία. Τέλος οι αναγνωρισμένοι αλλοδαποί ως πολιτικοί πρόσφυγες, που είναι κάτοχοι του ειδικού δελτίου ταυτότητας πρόσφυγα ή το δελτίο αιτήσαντος ασύλου ή την άδεια διαμονής για ειδικούς-ανθρωπιστικούς λόγους, έχουν όλες τις παροχές που δικαιούνται οι Έλληνες πολίτες, αναφορικά με την ασφαλιστική τους κάλυψη και τους παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική κάλυψη και νοσηλεία σε όλα τα δημόσια νοσοκομεία, θεραπευτήρια και κέντρα υγείας της χώρας. [44]

Η έλλειψη νομιμοποιητικών εγγράφων σε ένα μεγάλο αριθμό μεταναστών που ζούνε στην Ελλάδα, περιορίζει σημαντικά τη δυνατότητα προσφυγής τους σε δημόσια νοσοκομεία, δεδομένου ότι δεν έχουν το δικαίωμα παροχής ασφαλιστικής κάλυψης και κατά συνέπεια νοσηλείας. Παρόλα αυτά σύμφωνα με στοιχεία των δημόσιων νοσοκομείων οι αλλοδαποί συχνά ξεπερνούν το 80% του συνόλου των πολιτών που καταφεύγουν στα επείγοντα περιστατικά. Όμως μόνο το 6,2% εξ' αυτών νοσηλεύονται, παρόλο που το 15%-20% των αναγκών για παροχές υγείας στα νοσοκομεία, αφορούν αλλοδαπούς.

Τα βασικότερα προβλήματα υγείας που παρουσιάζονται αφορούν κυρίως λοιμώδη νοσήματα (ηπατίτιδα Β, φυματίωση, AIDS), διαταραχές ψυχικής υγείας και εργατικά ατυχήματα.[45] Σύμφωνα με στοιχεία της επιθεώρησης εργασίας του Υπουργείου Απασχόλησης, ο αριθμός των μεταναστών που πεθαίνει σε εργατικά ατυχήματα αυξήθηκε από 20 το 2000 σε 39 το 2001 και σε 40 το 2002, ενώ το ΙΚΑ για το 2005 ανακοίνωσε ότι η συχνότητα των ατυχημάτων σε αλλοδαπούς

εργαζόμενους αντιστοιχεί σε 11 ατυχήματα ανά 1000 αλλοδαπούς εργαζομένους, υπηκόους τρίτων χωρών (εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης).[46]

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν.2955/2001 «Προμήθειες νοσοκομείων και λοιπών μονάδων υγείας των Πε. Σ. Υ. και άλλες διατάξεις, αναφορικά με τη μετανάστευση και τα λοιμώδη νοσήματα και το HIV» αναφέρεται ότι: *σε αλλοδαπούς οικονομικούς μετανάστες που έχουν μολυνθεί από τη λοιμώδη HIV ή άλλα λοιμώδη νοσήματα, εφόσον χρήζουν θεραπευτικής αγωγής και δεν μπορεί στη χώρα προέλευσης τους ή και επιστροφής τους να χορηγηθεί αποτελεσματική θεραπευτική αγωγή, χορηγείται δωρεάν νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Για το διάστημα που διαρκεί η θεραπευτική αγωγή, οι αλλοδαποί οικονομικοί μετανάστες δικαιούνται προσωρινής άδειας παραμονής και εργασίας.*[47] Το 11,9% του συνόλου των περιπτώσεων HIV για την περίοδο 1989-2003, σύμφωνα με το Κέντρο ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων, αφορούσε αλλοδαπούς. Από τους 749 φορείς οι 439 ήταν άνδρες και οι 303 ήταν γυναίκες, ενώ για 7 άτομα δεν καταγράφηκε το φύλο. Επιπλέον αναφορικά με την ηπατίτιδα, σε σύνολο 3480 ασθενών, το 18,6% αφορούσε Αλβανούς μετανάστες, ποσοστό που φτάνει το 56,6% στους ανήλικους. Γενικά παρατηρείται ότι ένα μικρό μόνο ποσοστό αλλοδαπών απευθύνεται στις υπηρεσίες υγείας σε ποσοστό 31,3% έναντι 45,4% των Ελλήνων, αποτελώντας μόνο το 7% των νοσηλευομένων, με το 42% εξ' αυτών να είναι γυναίκες μετανάστριες που νοσηλεύονταν για τοκετό.[48]

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες εισερχόμενοι στην Ελλάδα συχνά έχουν σαν αποτέλεσμα να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχολογία τους. Ο κοινωνικός αποκλεισμός, η άρνηση της επικοινωνίας και οι νέες κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές συνθήκες τις οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν, συχνά ωθούν τους αλλοδαπούς σε ακραίες συμπεριφορές, άρνηση, επιθετικότητα, άγχος και κατάθλιψη. Δεδομένου ότι οι μετανάστες χρησιμοποιούν σε μικρό βαθμό τις υπηρεσίες υγείας, δεν είναι εύκολο να υπολογιστεί ο αριθμός εξ' αυτών που πάσχουν από κάποια ψυχολογική νόσο. Σύμφωνα με τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα, από το 1997 έως το 1999 σε σύνολο 6.297 άτομα παρουσιάστηκαν 240 αιτήματα για ψυχολογική και ψυχιατρική υποστήριξη από αλλοδαπούς, ποσοστό δηλαδή 3,8% του συνόλου, με το μεγαλύτερο αριθμό εξ' αυτών να προέρχεται από τη Γεωργία με ποσοστό 37%, τη Ρωσία με 35%, την Αλβανία με 26% και το 2% από λοιπές χώρες. Οι κυριότερες διαγνώσεις αφορούν σωματόμορφες διαταραχές σε ποσοστό 45% επί

του συνόλου, διαταραχές διάθεσης σε ποσοστό 14%, αγχώδεις διαταραχές σε ποσοστό 29%, σχιζοφρένεια σε ποσοστό 7% και αλκοολισμό σε ποσοστό 2%.[49]

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει κάποιες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε αλλοδαπούς που διαβιούν στην Ελλάδα και δείχνει τα αποτελέσματα αναφορικά με τις ψυχικές νόσους που εμφανίζουν οι αλλοδαποί.[50]

Πίνακας 8: Έρευνες και στοιχεία σχετικά με την ψυχική υγεία των μεταναστών, παλινοστούντων και προσφύγων στην Ελλάδα.

Bilanakis, Madianos, Liakos	Psychiatric morbidity among repatriated Greek immigrants in a rural area.	European Archives of Psychiatry Clin. Neurosciences 245:36-44	1995	198 άτομα Παλινοστούντες Μετανάστες	Ψυχιατρική νοσηρότητα ενός μηνός: 43.4%. Δια βίου επιπολασμός της ψυχιατρικής νοσηρότητας: 49.4%. Αγχώδεις διαταραχές, δυσθυμία Θετική συσχέτιση με μέση ηλικία και παραμονή στη χώρα υποδοχής :54% ψυχοπαθολογία μικρής διάρκειας παραμονής 32% μακροχρόνιας παραμονής.
Μπουφίδης	Ματαιώση ονείρων, ψυχοσθένειες και μετανάστες. Ιατρικά θέματα.	Γιατροί Χωρίς Σύνορα. www.msfs.gr	1997 - 1999	240 Μετανάστες	Από σύνολο 6,297 περιστατικών, (το 3.8% των προσερχομένων). Από Γεωργία (37%), Ρωσία (35%), Αλβανία (26%), άλλες (2%). 45% σωματόμορφες διαταραχές, 29% αγχώδεις διαταραχές, 14% διαταραχές της διάθεσης, 7% σχιζοφρένεια , 2%αλκοολισμός 3% οικογενειακά προβλήματα .

Μαδιανός, Ζάρναρη, Κατουσέλλη, Κοτταρίδη, Πάππας, Τσακίρη, Φακόλας	Υγεία και ελληνική κοινωνία. Εμπειρική έρευνα.	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) Αθήνα	1988	Σύνολο ετερογενούς γενικού δείγματος	Αναφέρεται σε ποσοστό 0.9%, ο επαναπατρισμός του ιδιου του ατόμου ή συγγενούς του ως ψυχοπνευματικό γεγονός
Κολαίτις, Kotsopoulos, Tsiantis, Haritakis, Rigizou, Zacharaki, Riga, Augoustatou,	Posttraumatic stress reactions among children following the Athens earthquake of September 1999		2003	115 παιδιά και μια δεύτερη ελέγχου παιδιών μη- επηρεασμένων από τον σεισμό, από 48 παιδιά	Δεν υπήρξε διαφορά μεταξύ εκτεθειμένων στον σεισμό και μη, μητέρων. Υπήρξαν όμως σημαντικές διαφορές μεταξύ γηγενών και μεταναστριών
Bimbou , Kanari, Liakopoulou, Katerelos					μητέρων ως προς την κατάσταση άγχους και του συνολικού σκορ του τεστ στα οποία οι μετανάστριες μητέρες είχαν υψηλότερα ποσοστά. Παρατηρούνται και δυσκολίες κοινωνικής προσαρμογής ανεξάρτητες του σεισμού.
Anagnostopoul os, Vlassopoulou, Rotsika, Pehlivanidou, Legaki, Rogakou, Lazaratou	Psychopatholog y and Mental Health Service Utilization by Immigrants' Children and their Families.	Int. Migration 32(1):29-47	1994	35 Παιδιά μετανάστες και οι οικογένειές τους. 70 παιδιά γηγενών ως ομάδα ελέγχου	Δεν υπήρξε σημαντική διαφορά στην ψυχοπαθολογία των γονέων ή στη χρήση των υπηρεσιών αλλά μόνο στις συνολικές κοινωνικές συνθήκες, όπως χαμηλό οικονομικό επίπεδο, κακές συνθήκες διαμονής Συνήθως ανασφάλιστοι. 91% των μεταναστών σε αντίθεση με το 49% των γηγενών, έλαβε ψυχοκοινωνική διάγνωση
Papageorgiou, Frangou- Garunovic, Iordanidou, Yule, Smith, Vostanis.	War trauma and psychopatholog y in Bosnian refugee children.	European Child and Adolescent Psychiatry 9:84-90	2000	95 παιδιά προσωρινής μετανάστευσης, φιλοξενούμενα στην Ελλάδα	Αναφορές των παιδιών: καταθλιπτικά συμπτώματα στο 47% των παιδιών, άγχος στο 23%, 29% επίπτωση PTSD . Σε αντίθεση, οι δάσκαλοι και οι ανάδοχοι αναφέρουν για τα παιδιά μόνο 5,7% και 13,4% αντίστοιχα να παρουσιάζουν σημαντικά ψυχικά προβλήματα.

Σύμφωνα με τον κανονισμό του Ι. Κ. Α «ασφαλισμένος στο Ι. Κ. Α είναι οποιοδήποτε πρόσωπο παρέχει εξαρτημένη εργασία, ανεξάρτητα από την υπηκοότητά του ή την ιθαγένειά του». Οι αλλοδαποί που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα και εργάζονται είτε σε καθεστώς εξαρτημένης εργασίας είτε με απασχόληση σε πολλούς εργοδότες (π. χ. οικοδόμοι), μπορούν να ασφαλιζονται στο Ι. Κ. Α εφόσον εγγραφούν , πάρουν αριθμό μητρώου και δεν οφείλουν ασφαλιστικές εισφορές. Το Ι. Κ. Α είναι ο κυριότερος ασφαλιστικός φορέας που υπάγονται οι μετανάστες, με ποσοστό 61,41% των ασφαλισμένων και 19,07% του συνόλου των μεταναστών. Ακολουθεί η Πρόνοια με ποσοστό 32,38% των ασφαλισμένων και 10,05% επί του συνόλου ενώ τέλος στον Ο. Γ. Α. υπάγονται 3,48% των ασφαλισμένων και 1,08% επί του συνόλου των αλλοδαπών.[51]

Το παρακάτω σχήμα (σχήμα 13) παρουσιάζει την σύγκριση στην απασχόληση των Ελλήνων και αλλοδαπών σε 60 τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Ο μόνος τομέας στον οποίο υπερτερούν οι μετανάστες έναντι των Ελλήνων είναι στους οικιακούς βοηθούς, ενώ αρκετά υψηλά ποσοστά απασχόλησης για το 2003 παρουσιάζουν τα οικοδομοτεχνικά έργα, τα ξενοδοχεία-εστιατόρια, το χονδρικό και το λιανικό εμπόριο, οι κατασκευές και οι άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες.[52]

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα στοιχεία Ελλήνων και αλλοδαπών ασφαλισμένων στο Ι. Κ. Α για το 2005 σε κοινές επιχειρήσεις και οικοδομοτεχνικά έργα. Τόσο στον αριθμό ασφαλισμένων, όσο και στον αριθμό ασφαλισμένων με δικαίωμα περίθαλψης, υπερτερούν οι Έλληνες με 2.165.978 και 1.589.845 άτομα αντίστοιχα, ενώ οι αλλοδαποί αποτελούν ένα ποσοστό περίπου 14%, με 350.769 άτομα σε αριθμό ασφαλισμένων και 1.848.158 άτομα σε αριθμό άμεσα ασφαλισμένων με δικαίωμα περίθαλψης.[53]

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Ετήσια στοιχεία απασχόλησης (Έλληνες και αλλοδαποί), κοινές επιχειρήσεις και οικοδομοτεχνικά έργα, έτος 2005

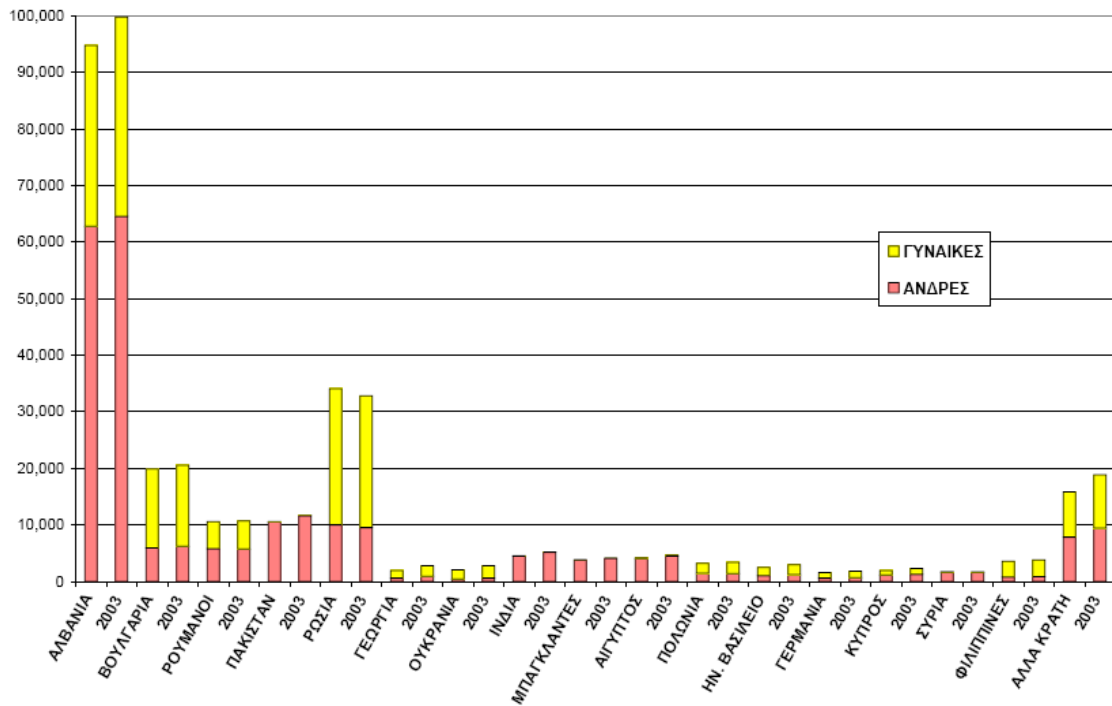
ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ / NATIONALITY	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ (ΑΝΤΡΕΣ & ΓΥΝΑΙΚΕΣ) INSURED INDIVIDUALS (MALES & FEMALES)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΜΕΣΑ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ ΜΕ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ INURED INDIVIDUALS WITH SICKNESS BENEFITS
ΕΛΛΑΔΑ - GREECE	2.165.978	1.589.845
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ-FOREIGNERS	350.769	258.313
ΣΥΝΟΛΟ - TOTAL	2.516.747	1.848.158

ΑΜΕΣΑ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ
INSURED INDIVIDUALS

ΑΜΕΣΑ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΙ ΜΕ ΔΙΚΑΙΩΜΑ
ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ
INSURED INDIVIDUALS WITH SICKNESS
BENEFITS

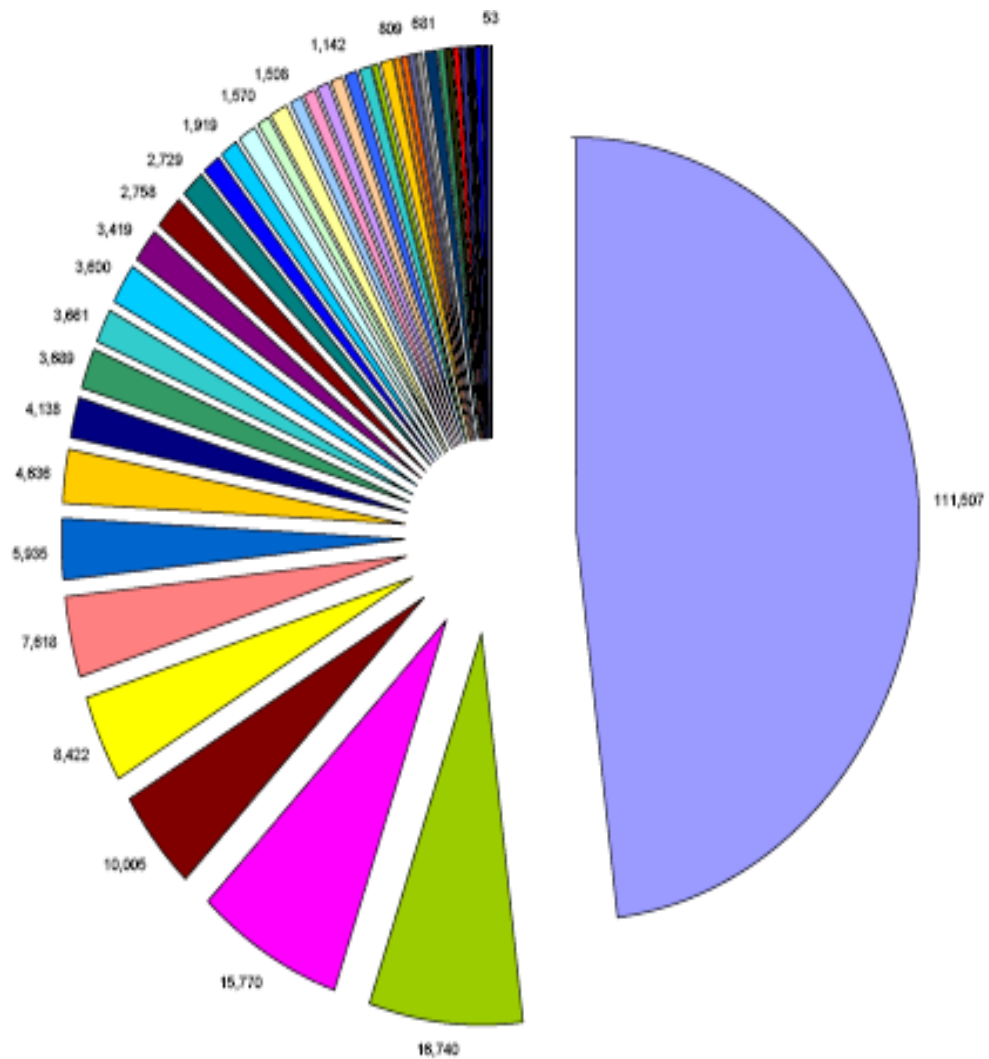
Το σχήμα 14 παρουσιάζει αλλοδαπούς ασφαλισμένους στο Ι. Κ. Α για κοινές επιχειρήσεις τα έτη 2002 και 2003, ανά εθνικότητα και φύλο. Και εδώ η Αλβανία αποτελεί την κυρίαρχη χώρα, με τη Ρωσία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία να ακολουθούν. Είναι φανερό από το παρακάτω σχήμα ότι οι ασφαλισμένοι στο Ι. Κ. Α για τις περισσότερες χώρες αυξήθηκαν το 2003, με εξαίρεση τη Ρωσία που παρουσίασε μικρή μείωση.

ΣΧΗΜΑ 14: Ασφαλισμένοι στο Ι. Κ. Α για κοινές επιχειρήσεις 2002 και 2003, ανά εθνικότητα και φύλο

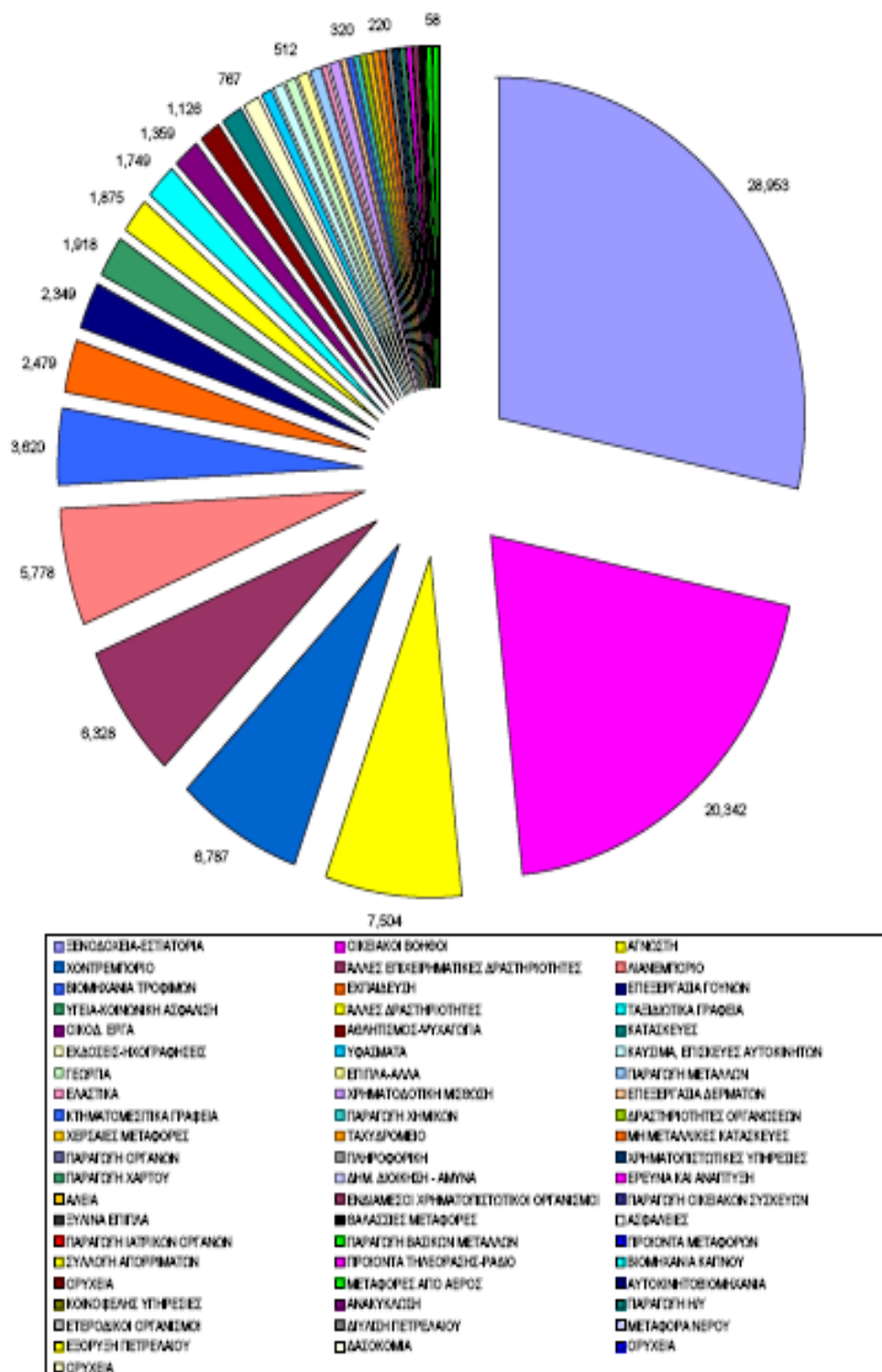
Τα σχήματα 15 και 16 δείχνουν τους αλλοδαπούς, άνδρες και γυναίκες, ασφαλισμένους στο Ι. Κ. Α ανά οικονομική δραστηριότητα για το έτος 2003. Για τους άνδρες ασφαλισμένους η κυριότερη δραστηριότητα για το 2003 είναι τα οικοδομικά έργα (111.507 άτομα), το λιανικό εμπόριο (18.742 άτομα), τα ξενοδοχεία-εστιατόρια (15.720 άτομα) και οι κατασκευές (10.005 άτομα). Στις γυναίκες αντίστοιχα για το 2003 η απασχόληση στα ξενοδοχεία-εστιατόρια είναι κυρίαρχη (28.963 άτομα), με τις οικιακές βοηθούς να ακολουθούν (20.342 άτομα), το χονδρικό εμπόριο (7.504 άτομα), το λιανικό εμπόριο (6.787 άτομα) και τη βιομηχανία τροφίμων (6328 άτομα).

ΣΧΗΜΑ 15: Αλλοδαποί άνδρες ασφαλισμένοι στο Ι. Κ. Α ανά οικονομική δραστηριότητα, 2003

ΟΙΚΟΔ. ΕΡΓΑ	ΝΑΥΠΛΟΥΣΙΑ	ΕΞΩΤΕΡΑ-ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	ΑΝΤΙΠΡΕΣΒΕΥΣΗ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕΤΑΛΛΩΝ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	ΚΑΥΣΙΑ, ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	ΑΓΥΝΩΣΤΗ
ΒΑΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΠΙΧΑΛΜΑ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΕΞΩΤΕΡΑ
ΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	ΑΓΕΛΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΡΥΚΤΩΝ
ΤΑΞΙΔΙΟΤΙΚΑ ΠΡΑΞΙΑ	ΕΛΑΣΤΙΚΑ	ΥΦΑΣΜΑΤΑ
ΧΕΙΡΙΑΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	ΟΙΚΟΔΟΜΟΙ ΒΟΗΘΟΙ	ΠΕΡΙΣΤΡΑΦΗ
ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΠΙΧΑΛΜΑΤΩΝ	ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΗΡΩΣΤΡΑΦΕΙΕΣ	ΑΝΗΛΙΘΙΟΣ-ΦΥΛΑΚΤΟΡΙΑ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΡΗΜΑΤΩΝ	ΑΓΕΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΕΞΩΤΕΡΑ	ΠΡΟΧΩΝΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	ΕΚΤΑΛΕΥΣΗ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ ΣΥΣΤΕΜΑΤΩΝ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΑΡΤΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΕΣΟΒΑ
ΟΡΥΧΕΙΑ	ΥΠΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΡΥΚΤΩΝ	ΚΤΗΜΑΤΟΜΕΣΤΙΚΑ ΠΡΑΞΙΑ
ΓΥΝΗΦΟΦΟΡΕΣ	ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΟΙΣΤΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΟΡΥΚΤΩΝ	ΔΗΜ. ΔΟΧΕΙΩΝ - ΑΜΥΝΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΧΑΛΑΣΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΟΙΣΤΟΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΡΟΧΩΝΤΑ ΤΗΛΕΦΩΝΩΝ-ΡΑΔΙΟ	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣ
ΔΑΣΟΧΟΜΑ	ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ	ΔΥΝΑΜΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΠΝΩΝ	ΟΡΥΧΕΙΑ	ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΝΕΡΟΥ
ΟΡΥΧΕΙΑ	ΕΣΦΥΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΗΥ
ΕΠΕΡΩΔΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ		

ΣΧΗΜΑ 16: Αλλοδαπές γυναίκες ασφαλισμένες στο Ι. Κ. Α ανά οικονομική δραστηριότητα, 2003

Τέλος στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 10) εμφανίζονται οι ασφαλισμένοι αλλοδαποί για το έτος 2004 στο Τ. Ε. Β. Ε. και τον Ο. Γ. Α. Είναι φανερό ότι ο Ο. Γ. Α υπερτερεί έναντι του Τ. Ε. Β. Ε. σε μεγάλο ποσοστό, κυρίως σε περιοχές στην επαρχία με αγροτική οικονομία, ενώ τελευταία παρατηρείται μικρή αύξηση ασφαλισμένων στον Ο. Γ. Α. Επιπλέον το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών (90%) που ασφαλίστηκε στον Ο. Α. Ε. Ε. (Τ. Ε. Β. Ε.) πραγματοποιήθηκε με την έναρξη ισχύος του Ν.2910/2001, όταν αρκετοί αλλοδαποί παρέλαβαν άδειες διαμονής για ανεξάρτητη επιχειρηματική δραστηριότητα.[54]

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Ασφαλισμένοι αλλοδαποί στο Τ. Ε. Β. Ε. και τον Ο. Γ. Α. για το 2004

	ΤΕΒΕ	ΟΓΑ
<i>Σύνολο</i>	13.725	41.817
<i>Άντρες</i>	-	34.257
<i>Γυναίκες</i>	-	7.560

Πηγή: ΙΜΕΠΟ, 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Όπως είναι φανερό στα ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής και στη χάραξη ενός οργανωμένου σχεδίου πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι είναι δύσκολο να υπάρξει ένας ενιαίος τρόπος ρύθμισης, δεδομένου ότι οι μετανάστες δεν αποτελούν μία ομοιογενή ομάδα. Έτσι υπάρχουν τεράστιες διαφορές ως προς την ηλικία, την εκπαίδευση, τα επαγγελματικά προσόντα, την εθνικότητα, τις θρησκευτικές και παραδοσιακές πεποιθήσεις, το φύλο και την οικογενειακή κατάσταση των μεταναστών που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής. Επιπλέον διάφορες κατηγορίες που προκύπτουν από το καθεστώς της εισόδου παραμονής και ιθαγένειας των αλλοδαπών στη χώρα συνεπάγονται και διαφορετική αντιμετώπιση και το κράτος και τους φορείς.

Από το 1991 με τον Νόμο 1975, που ξεκίνησε το πρώτο οργανωμένο σχέδιο και η χάραξη νομοθεσίας για τους αλλοδαπούς, έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να ενταχθούν ομαλά στην ελληνική κοινωνία και να θεσμοθετηθούν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους. Έτσι με τον νόμο 1975 και τα Προεδρικά Διατάγματα 358 και 359 του 1997, μέσω των αδειών παραμονής από τον ΟΑΕΔ, καθώς και με τους νόμους 2910/2001, 3386/2005 και 3536/2007 ένας σημαντικός αριθμός μεταναστών νομιμοποιήθηκαν και παρέλαβαν άδειες διαμονής. Επιπλέον από το 1990 έως σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές προσπάθειες για την ομαλή ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία, την κοινωνική ασφάλιση, την εκπαίδευση και την εργασία, μέσω των υπάρχοντων νόμων, σε μία προσπάθεια να αφομοιωθούν όσο το δυνατόν καλύτερα στην ελληνική πραγματικότητα.

Παρόλα αυτά αρκετά προβλήματα αναφορικά με τη μετανάστευση εξακολουθούν να υπάρχουν. Η τεράστια ανομοιογένεια των μεταναστών που διαβιούν στην Ελλάδα δυσκολεύει την πραγματοποίηση λύσεων των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν μετά την μαζική εισροή των μεταναστών τα έτη από το 1980 έως και σήμερα και εξακολουθεί να υφίσταται. Ένας μεγάλος αριθμός αλλοδαπών μεταναστών που ζει στην Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει παράνομα στη χώρα, να έχει ελάχιστα δικαιώματα και παροχές και να διαβιεί σε συνθήκες δύσκολες και πρωτόγονες για την ελληνική πραγματικότητα. Οι νόμοι για τη μετανάστευση δεν μπόρεσαν να καλύψουν ένα μεγάλο μέρος μεταναστών, κυρίως εκείνους που αιτήθηκαν για πολιτικό άσυλο, ενώ από πολλούς κρίθηκαν ως προσωρινοί χωρίς να

αντιμετωπίζουν μακροχρόνια τα προβλήματα που δημιουργούνται από το έντονο μεταναστευτικό φαινόμενο που πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια.

Οι μετανάστες στην Ελλάδα σήμερα αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο ρατσισμός, ενώ αναφορικά με την εργασία, ένας μεγάλος αριθμός αυτών παραμένουν άνεργοι ή ανασφάλιστοι, με μικρότερα ημερομίσθια αναφορικά με τους Έλληνες εργάτες, σε δύσκολες συνθήκες εργασίας. Επιπλέον υπάρχει ελλιπής ενημέρωση για τα δικαιώματά τους, αδυναμία επικοινωνίας λόγω γλώσσας, περιορισμένη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, ενώ παρατηρείται ότι συχνά γίνονται δέκτες εχθρικής αντιμετώπισης τόσο από τις κρατικές υπηρεσίες, όσο και από τα άτομα με τα οποία συναναστρέφονται και είναι εύκολα θύματα επιτήδειων στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν άδεια διαμονής.

Επιτακτική λοιπόν είναι η ανάγκη να καταγραφούν και να αναλυθούν οι παράγοντες εκείνοι που οδηγούν τους μετανάστες στον κοινωνικό αποκλεισμό και σε όλα τα προαναφερόμενα προβλήματα, ούτως ώστε να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για τον περιορισμό και την καταπολέμηση τους. Ήδη σε διεθνή επίπεδο πληθαίνουν οι προτάσεις κοινής πολιτικής αναφορικά με τη μετανάστευση, δεδομένου ότι η μετανάστευση και η κοινωνική ενσωμάτωση αποτελούν δύο από τις βασικότερες προκλήσεις των τελευταίων ετών. Έτσι απαραίτητη είναι η χάραξη μίας μεταναστευτικής πολιτικής που θα αξιοποιεί τις δυνατότητες που προσφέρουν οι αλλοδαποί για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, θα προάγει την εκπαίδευση και τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, προκειμένου να βελτιωθεί η ακαδημαϊκή επίδοση των μεταναστών. Επιπλέον πολύ σημαντική είναι η λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων.

Επίσης η ένταξη των μεταναστών σε σωματεία θα βοηθήσει σημαντικά στην ορθή και έγκυρη ενημέρωσή τους αναφορικά με τα δικαιώματά τους και την προστασία τους από την εκμετάλλευση στην εργασία, ενώ παράλληλα, απαραίτητη είναι και η ενίσχυση του ρόλου των κοινοτήτων των αλλοδαπών που θα αποτελέσουν τον ρόλο του διαμεσολαβητή για την ομαλή ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία, την προώθηση θεμάτων που τους αφορούν και τη σωστή πληροφόρησή τους για όλα εκείνα τα ζητήματα που τους απασχολούν.

Η «Έκθεση σχετικά με την απλούστευση των διαδικασιών παροχής υπηρεσιών προς αλλοδαπούς από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης: Έκδοση και Ανανέωση Αδειών Διαμονής» της Κεντρικής Επιτροπής Απλούστευσης Διαδικασιών (ΚΕΑΔ) του Υπουργείου Εσωτερικών παρουσιάζει κάποιες προτάσεις για την

εξομάλυνση των διαδικασιών για την έκδοση διαμονής για τους αλλοδαπούς υπηκόους τρίτων χωρών.

Οι σημαντικότερες προτάσεις της είναι οι εξής: [55]

- i. Αναφορικά με το θεσμικό πλαίσιο για την διαδικασία έκδοσης των αδειών διαμονής προτείνεται α) η θεώρηση εισόδου να επέχει θέση άδειας διαμονής, β) η ύπαρξη σύμβασης εργασίας να μην αποτελεί προϋπόθεση ανανέωσης της άδειας διαμονής για εξαρτημένη εργασία ή εργασία παροχής υπηρεσιών ή έργου, γ) η συγχώνευση των αδειών για εξαρτημένη εργασία και για παροχής υπηρεσιών ή έργου σε μία ενιαία άδεια και δ) η κωδικοποίηση της νομοθεσίας
- ii. Για τη δομή, στελέχωση και λειτουργία των εμπλεκόμενων υπηρεσιών προτείνεται ως άμεσο μέτρο η ανάθεση των υπηρεσιών υποδοχής στα ΚΕΠ σε συνδυασμό με τη στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών των Περιφερειών με το απαραίτητο μόνιμο προσωπικό. Μεσοπρόθεσμα σε χρονικό ορίζοντα 3-4 χρόνων, προτείνεται η δυνατότητα δημιουργίας ειδικού φορέα μετανάστευσης υπαγομένου στο Υπουργείο Εσωτερικών, με τοπικές υπηρεσίες
- iii. Ως βασικό πρόβλημα εντοπίστηκε το έλλειμμα πληροφόρησης προερχόμενο από την απουσία πληροφοριακού υλικού για τη διαδικασία και τα δικαιολογητικά που προβλέπονται για την έκδοση και ανανέωση των αδειών διαμονής όπως και τις δυσχέρειες επικοινωνίας των αλλοδαπών με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες. Προτάσεις του ΚΕΑΔ είναι η παραγωγή και διάθεση πληροφοριακού υλικού σε ελληνική και ξενόγλωσση μορφή για τις κυριότερες γλώσσες των μεταναστών, με εύληπτες οδηγίες για κάθε μία από τις κατηγορίες άδειας διαμονής, τη διάθεση όλου του σχετικού πληροφοριακού υλικού από το διαδύκτιο μέσω της προτεινόμενης ειδικής δικτυακής πύλης για τον τομέα της μετανάστευσης, την ενίσχυση των μεγαλύτερων υπηρεσιών με ξενόγλωσσο προσωπικό και την αντικατάσταση της κοινής αίτησης με αιτήσεις για κάθε άδεια διαμονής ή για ομοειδείς κατηγορίες άδειας και τη διάθεση της αίτησης σε ελληνική και ξενόγλωσση μορφή για τις κυριότερες γλώσσες των μεταναστών.

Είναι βασικό ότι τα σχέδια του κράτους για μία πετυχημένη μεταναστευτική πολιτική πρέπει να έχουν τόσο βραχυχρόνια, όσο και μακροχρόνια αποτελέσματα, ενώ καθοριστικός θα είναι ο ρόλος και η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη διαχείριση του φαινομένου της μετανάστευσης. Η ελεύθερη διακίνηση των πολιτών

στο εσωτερικό της Ε. Ε. , η ενιαία αγορά, η ασφάλεια των συνόρων, οι πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης των ήδη εγκατεστημένων και νόμιμων μεταναστών άλλα και εκείνων που εισέρχονται και εγκαθίστανται με νόμιμους όρους, το ζήτημα των πολιτικών προσφύγων και η οικογενειακή συνένωση, είναι μερικοί από τους παράγοντες που συντελούν και επιδρούν στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτικής για τη μετανάστευση.

Τέλος είναι φανερό από τα παραπάνω ότι στην Ελλάδα το φαινόμενο της μετανάστευσης θα συνεχίσει να υφίσταται και τα επόμενα χρόνια. Η Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής της θέσης και των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών, της θα συνεχίσει να αποτελεί πόλο έλξης των μεταναστών που εγκαθίστανται στην χώρα, προκειμένου να αποκτήσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης τόσο για αυτούς όσο και για τις οικογένειές τους. Στατιστικά ένα άτομο στα δέκα που ζει σήμερα στην Ελλάδα είναι αλλοδαπός, μετανάστης, με τον αριθμό αυτό να αυξάνεται τα επόμενα χρόνια, δεδομένου ότι αυξάνεται και ο αριθμός των μεταναστών δεύτερης γενιάς που ζει στη χώρα, όπως και εκείνων που επιθυμούν να φέρουν τις οικογένειές τους. Είναι καθήκον λοιπόν της πολιτείας και της κοινωνίας να εντάξει ομαλά τα άτομα αυτά στα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας, να τα αξιοποιήσει όσο καλύτερα μπορεί και τελικά να πραγματοποιήσει τα όνειρα και τους στόχους για τους οποίους οι άνθρωποι αυτοί έχουν μεταναστεύσει: για να βρουν ένα τόπο σε ευημερία που θα τους προσφέρει μία καλύτερη ζωή.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Χρήστος Μπάγκαβος-Δέσποινα Παπαδοπούλου: «Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική», Ι.Ν.Ε.- Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ ,σελ.12
2. Nancy L. Green: «Οι δρόμοι της μετανάστευσης. Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις», εκδόσεις Σαββάλας
3. Καρακίτσιος Ανδρέας- Ελένη Κρασαββίδου: «Αναπαραστάσεις του μετανάστη στο παιδικό μυθιστόρημα», σελ.5
4. «Έρευνα για τις μορφές κοινωνικής ένταξης των οικονομικών μεταναστών στην Περιφέρεια Αττικής 2003-2004» Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, Περιφέρεια Αττικής, σελ. 21
5. Γεώργιος Κατρούγκαλος, Ξενοφών Κοντιάδης, Μαριάννα Κωστούλα, Μαρία Μουσμμούτη, Θεόδωρος Παπαθεωδόρου, Ξένη Χαμόδρακα, «Νομικές, θεσμικές και διοικητικές διαστάσεις του καθεστώτος εισόδου και παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα, προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης. Μελέτη συμβατότητας του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου», Νοέμβριος 2004, ΚΕΣΔ σελ.13
6. Κ. Λέων «Διάρθρωση και Βασικά Μακροοικονομικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας, Τμήμα Α'», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Διεθνών, Οικονομικών Σχέσεων & Ανάπτυξης.
7. Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, Δίκαιο Ιθαγένειας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003 σελίδα 28
8. Γεώργιος Κατρούγκαλος, Ξενοφών Κοντιάδης, Μαριάννα Κωστούλα, Μαρία Μουσμμούτη, Θεόδωρος Παπαθεωδόρου, Ξένη Χαμόδρακα, «Νομικές,

θεσμικές και διοικητικές διαστάσεις του καθεστώτος εισόδου και παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα, προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης. Μελέτη συμβατότητας του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου», Νοέμβριος 2004, ΚΕΣΔ σελ. 14

9. Ν.3386/2005, ΦΕΚ 212/Τεύχος Α΄/23-08-2005, Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια, κεφ. Α, άρθρο 1 παρ. Ε
10. Ν.3386/2005, ΦΕΚ 212/Τεύχος Α΄/23-08-2005, Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια, κεφ. Α, άρθρο 1 παρ. Στ
11. Γεώργιος Κατρούγκαλος, Ξενοφών Κοντιάδης, Μαριάννα Κωστούλα, Μαρία Μουσμιάτη, Θεόδωρος Παπαθεωδόρου, Ξένη Χαμόδρακα, «Νομικές, θεσμικές και διοικητικές διαστάσεις του καθεστώτος εισόδου και παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα, προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης. Μελέτη συμβατότητας του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου», Νοέμβριος 2004, ΚΕΣΔ σελ 17 παρ.1
12. Βούλα Μυρίλου-Παπαδόδημα «Ελληνες και Μετανάστευση», www.alopeki.gr/arthra/arthra_paideia/ar9.doc
13. Λίνα Βεντούρα «Οι δρόμοι της μεγάλης φυγής των Ελλήνων» <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=114&artid=117495&dt=19/12/1999>
14. <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=12128&subid=2&tag=8334&pubid=2558937>
15. <http://mighealth.net/el/index.php>
16. Γεώργιος Κατρούγκαλος, Ξενοφών Κοντιάδης, Μαριάννα Κωστούλα, Μαρία Μουσμιάτη, Θεόδωρος Παπαθεωδόρου, Ξένη Χαμόδρακα, «Νομικές,

θεσμικές και διοικητικές διαστάσεις του καθεστώτος εισόδου και παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα, προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης. Μελέτη συμβατότητας του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου», Νοέμβριος 2004, ΚΕΣΔ σελ.31

17. Μιχάλης Χλέτσος, Χρήστος Κόλλιας, Κλεάνθης Συρακούλης, Σουζάννα Παλαιολόγου, Χριστοδούλη Θαλασσοχώρη, Βικτώρια Μπουρουβάλη, Αφροδίτη Πούλιου «Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα», Ιανουάριος 2005 σελ.3
18. Μιχάλης Χλέτσος, Χρήστος Κόλλιας, Κλεάνθης Συρακούλης, Σουζάννα Παλαιολόγου, Χριστοδούλη Θαλασσοχώρη, Βικτώρια Μπουρουβάλη, Αφροδίτη Πούλιου «Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα», Ιανουάριος 2005, σελ. 4
19. Μαρκούτσογλου Μαρία, Κάσσου Μάνθα, Μόσχοβος Αθανάσιος, Πτωχός Γιώργος: «Ασιάτες Μετανάστες στην Ελλάδα. Προέλευση, Παρόν και Προοπτικές.» Τμήμα Ασιατικών σπουδών, Ιανουάριος 2007
20. Μαρκούτσογλου Μαρία, Κάσσου Μάνθα, Μόσχοβος Αθανάσιος, Πτωχός Γιώργος: «Ασιάτες Μετανάστες στην Ελλάδα. Προέλευση, Παρόν και Προοπτικές.» Τμήμα Ασιατικών σπουδών, Ιανουάριος 2007, σελ. 36
21. «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Μελέτη για λογαριασμό του Ι.Μ.Ε.Π.Ο. από το Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης Ι.Α.Π.Α.Δ. Πάντειο Πανεπιστήμιο Αναθεωρημένη έκδοση, 15 Νοέμβριου 2004 σελ. 16
22. «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Μελέτη για λογαριασμό του Ι.Μ.Ε.Π.Ο. από το Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης Ι.Α.Π.Α.Δ. Πάντειο Πανεπιστήμιο Αναθεωρημένη έκδοση, 15 Νοέμβριου 2004, σελ.11-14

23. «Αναλυτική μελέτη για τις επιπτώσεις του μεταναστευτικού φαινομένου στην Κοινωνική Ασφάλιση», αναθέτουσα αρχή: Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Μάρτιος 2007, σελ.11-14
24. Μαρκούτσογλου Μαρία, Κάσσου Μάνθα, Μόσχοβος Αθανάσιος, Πτωχός Γιώργος: «Ασιάτες Μετανάστες στην Ελλάδα. Προέλευση, Παρόν και Προοπτικές.» Τμήμα Ασιατικών σπουδών, Ιανουάριος 2007, σελ. 39
25. «Έκθεση σχετικά με την απλούστευση των Διαδικασιών Παροχής Υπηρεσιών προς τους Αλλοδαπούς από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης: Έκδοση και Ανανέωση Αδειών Διαμονής», Κεντρική Επιτροπή Απλούστευσης Διαδικασιών (ΚΕΑΔ), 04-06-2008 , σελ. 10,11
26. Ιορδάνης Ψημμένος «Μετανάστευση από τα Βαλκάνια. Κοινωνικός αποκλεισμός στην Αθήνα». Εκδόσεις Παπαζήση
27. Γεώργιος Κατρούγκαλος, Ξενοφών Κοντιάδης, Μαριάννα Κωστούλα, Μαρία Μουσμμούτη, Θεόδωρος Παπαθεωδόρου, Ξένη Χαμόδρακα, «Νομικές, θεσμικές και διοικητικές διαστάσεις του καθεστώτος εισόδου και παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα, προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης. Μελέτη συμβατότητας του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου», Νοέμβριος 2004, ΚΕΣΔ σελ. 42
28. Π. Λινάρδος-Ρυλμόν, Α. Καψάλης «Μεταναστευτική Πολιτική και Δικαιώματα Μεταναστών», ΙΝΕ, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ
29. Ερμηνευτική Εγκύκλιο Ν.2910/2001, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2001
30. ΦΕΚ 102/01-05-2002, Ν.3013/02, μέρος 6^ο , άρθρα 19,20,21
31. ΦΕΚ Α125/23-05-2003 Ν.3146/03 άρθρο 8- Θέματα αλλοδαπών και πολιτογράφησης
32. ΦΕΚ 189/24-07-2003 Ν.3169/03, άρθρο 10

33. ΦΕΚ Α102/24-05-2004 Ν.3242/2004, άρθρο 25
34. ΦΕΚ 195/Α/19-10-2004 Ν.3274/2004, άρθρο 34
35. Εγκύκλιος αριθ. 26/01-09-2005, σελ. 1-3,8,17
36. http://www.synigoros.gr/reports/protaseis_23_10.pdf , σελ. 2 παρ. 2, σελ. 3 παρ.2, σελ. 4
37. Εγκύκλιος 30 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής (ν3536/2007)», σελ.1 παρ. 1
38. Ν.3536/2007-ΦΕΚ 42/Α/23-02-2007, «ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», σελ.3 άρθρο 4 παρ. 1. σελ.4 άρθρο 6 παρ. 1,2, σελ.7 άρθρο 11 παρ.1, σελ.8 άρθρο 13, σελ.12-13 άρθρο 18 παρ. 1,3,4 (έως β)
39. http://www.synigoros.gr/docs/sxedio_nomou_7_2_pdf, σελ. 2
40. ΦΕΚ 263/23-12-2008, Νόμος 3731, σελ. 4270, άρθρο 39 παρ.1,2
41. ΦΕΚ 263/23-12-2008, Νόμος 3731, σελ. 4270, άρθρο 40, παρ. 2γ, 3, παρ. 4α, β
42. ΦΕΚ 217/10-11-2004, Νόμος 3284, Κεφάλαιο Α «Κτήση Ελληνικής Ιθαγένειας», άρθρα 1 έως 5
43. Δρ Λάουρα Μαράτου-Αλιπράντη, Δρ Έρικ Γκαζόν «Μετανάστευση και υγεία – πρόνοια. Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης –προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 2005, σελ. 14

44. Δρ Λάουρα Μαράτου-Αλιπράντη, Δρ Έρικ Γκαζόν «Μετανάστευση και υγεία – πρόνοια. Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης –προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 2005, σελ. 15
45. www.tear.gr/forum/viewtopic.php?p=21794
46. http://mighealth.net/el/index.php/H_κατάσταση_της_υγειας_των_μεταναστών_και_μεινοτήτων
47. ΦΕΚ Α 256, Νόμος 2955/2001, άρθρο 11 παρ. Ε
48. http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,id=88948500
49. http://www.msf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=61&iteml d=42
50. Δημήτρης Δημητρίου-Παπαβασιλείου: «Η ψυχική υγεία και η επίδραση της μετανάστευσης στην ελληνική πραγματικότητα – κριτική ανασκόπηση». , σελ.50-51
51. Ελπίδα Γαϊτανίδου: « Η περίθαλψη του μετανάστη ασθενή στην Ελλάδα: Η περίπτωση των νοσοκομείων του ΕΣΥ», σελ.18
52. «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Μελέτη για λογαριασμό του Ι.Μ.Ε.Π.Ο. από το Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης Ι.Α.Π.Α.Δ. Πάντειο Πανεπιστήμιο Αναθεωρημένη έκδοση, 15 Νοέμβριου 2004 σελ. 18-19
53. «Αναλυτική Μελέτη για τις Επιπτώσεις του Μεταναστευτικού Φαινομένου στην Κοινωνική Ασφάλιση», Τμήμα Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Mentoring A.E., Μάρτιος 2007, σελ.24, σελ.74

54. «Αναλυτική Μελέτη για τις Επιπτώσεις του Μεταναστευτικού Φαινομένου στην Κοινωνική Ασφάλιση», Τμήμα Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Mentoring A.E., Μάρτιος 2007, σελ.27-28
55. «Έκθεση σχετικά με την απλούστευση των Διαδικασιών Παροχής Υπηρεσιών προς τους Αλλοδαπούς από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης: Έκδοση και Ανανέωση Αδειών Διαμονής», Κεντρική Επιτροπή Απλούστευσης Διαδικασιών (ΚΕΑΔ), 04-06-2008 , σελ. 57 α, β, σελ. 7-8 στ

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

- Γεώργιος Κατρούγκαλος, Ξενοφών Κοντιάδης, Μαριάννα Κωστούλα, Μαρία Μουσμιάτη, Θεόδωρος Παπαθεωδόρου, Ξένη Χαμόδρακα, «Νομικές, θεσμικές και διοικητικές διαστάσεις του καθεστώτος εισόδου και παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα, προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης. Μελέτη συμβατότητας του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου», Νοέμβριος 2004, ΚΕΣΔ
- Χρήστος Μπάγκαβος-Δέσποινα Παπαδοπούλου: «Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική», Ι.Ν.Ε.- Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ
- «Έρευνα για τις μορφές κοινωνικής ένταξης των οικονομικών μεταναστών στην Περιφέρεια Αττικής 2003-2004» Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, Περιφέρεια Αττικής
- Π. Λινάρδος-Ρυλμόν, Α. Καψάλης «Μεταναστευτική Πολιτική και Δικαιώματα Μεταναστών», ΙΝΕ, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ
- Nancy L. Green: «Οι δρόμοι της μετανάστευσης. Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις», εκδόσεις Σαββάλας
- Ιορδάνης Ψημμένος «Μετανάστευση από τα Βαλκάνια. Κοινωνικός αποκλεισμός στην Αθήνα». Εκδόσεις Παπαζήση
- Σάσκια Σάσεν: «Χωρίς έλεγχο; Η εθνική κυριαρχία, η μετανάστευση και η ιδιότητα του πολίτη την εποχή της παγκοσμιοποίησης», εκδόσεις Μεταίχμιο
- Μιχάλης Χλέτσος, Χρήστος Κόλλιας, Κλεάνθης Συρακούλης, Σουζάννα Παλαιολόγου, Χριστοδούλη Θαλασσοχώρη, Βικτώρια Μπουρουβάλη,

Αφροδίτη Πούλιου «Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα», Ιανουάριος 2005

- «Στατιστικά δεδομένα για τους μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Μελέτη για λογαριασμό του Ι.Μ.Ε.Π.Ο. από το Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης Ι.Α.Π.Α.Δ. Πάντειο Πανεπιστήμιο Αναθεωρημένη έκδοση, 15 Νοέμβριου 2004
- «Αναλυτική Μελέτη για τις Επιπτώσεις του Μεταναστευτικού Φαινομένου στην Κοινωνική Ασφάλιση», Τμήμα Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Mentoring A.E., Μάρτιος 2007
- Μαρκούτσογλου Μαρία, Κάσσου Μάνθα, Μόσχοβος Αθανάσιος, Πτωχός Γιώργος: «Ασιάτες Μετανάστες στην Ελλάδα. Προέλευση, Παρόν και Προοπτικές.» Τμήμα Ασιατικών σπουδών, Ιανουάριος 2007
- Δρ Λάουρα Μαράτου-Αλιπράντη, Δρ Έρικ Γκαζόν «Μετανάστευση και υγεία-πρόνοια. Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης-προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 2005
- Καρακίτσος Ανδρέας- Ελένη Κρασαββίδου: «Αναπαραστάσεις του μετανάστη στο παιδικό μυθιστόρημα»
- Βύρων Κοτζαμάνης, Μ. Αγοραστάκης, Α. Πηλείδης, Δ. Σταθάκης «Οι αλλοδαποί στην Ελλάδα. Χωρική Ανάλυση των δημογραφικών τους χαρακτηριστικών και της συμβολής τους στις πληθυσμιακές μεταβολές (1991-2001), Βόλος 2006
- «Έκθεση σχετικά με την απλούστευση των Διαδικασιών Παροχής Υπηρεσιών προς τους Αλλοδαπούς από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης: Έκδοση και Ανανέωση Αδειών Διαμονής», Κεντρική Επιτροπή Απλούστευσης Διαδικασιών (ΚΕΑΔ), 04-06-2008

- Κ. Λέων «Διάρθρωση και Βασικά Μακροοικονομικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας, Τμήμα Α'», Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Διεθνών, Οικονομικών Σχέσεων & Ανάπτυξης
- 1^η και 2^η εξαμηνιαία έκθεση: «Ενδυνάμωση Οικονομικών Μεταναστών και Προσφύγων Στην Αγορά Εργασίας», Acronym-Ακρόνυμο Μελετητική ΕΠΕ
- Δημήτρης Δημητρίου-Παπαβασιλείου: «Η ψυχική υγεία και η επίδραση της μετανάστευσης στην ελληνική πραγματικότητα – κριτική ανασκόπηση»
- Ελπίδα Γαϊτανίδου: « Η περίθαλψη του μετανάστη ασθενή στην Ελλάδα: Η περίπτωση των νοσοκομείων του ΕΣΥ»
- Ελένη Σκούρτου, Κων/νος Βρατσάλης, Χρήστος Γκόβαρης: «Μετανάστευση στην Ελλάδα και Εκπαίδευση: Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης – Προκλήσεις και προοπτικές βελτίωσης», πρόγραμμα 5, ΙΜΕΠΟ- συγγραφείς, Σεπτέμβριος 2004
- Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, «Δίκαιο Ιθαγένειας», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003
- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Νομοθετικό πρόγραμμα και πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2008», Βρυξέλλες 23-10-2007
- Μηνιαία στοιχεία απασχόλησης ΙΚΑ, Δεκέμβριος 2003

- <http://www.imepo.gr>
- <http://www.ypes.gr>
- <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/>
- <http://www.praksis.gr>
- <http://www.gcr.gr/>
- <http://mighealth.net>
- http://ec.europa.eu/ellada/news/hot_topics/immigration/index_el.htm
- www.fhw.gr/projects/migration/15-19/gr/V2/index.html, παροικιακός Ελληνισμός
- http://www.synigoros.gr/reports/protaseis_23_10.pdf
- http://www.synigoros.gr/docs/sxedio_nomou_7_2_pdf
- http://mighealth.net/el/index.php/Η_κατάσταση_της_υγείας_των_μεταναστών_και_μεινοτήτων
- www.tear.gr/forum/viewtopic.php?p=21794
- http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,id=88948500
- http://www.msf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=61&iteml d=42
- Βούλα Μυρίλου-Παπαδόδημα «Ελληνες και Μετανάστευση», www.alopeki.gr/arthra/arthra_paideia/ar9.doc

- Λίνα Βεντούρα «Οι δρόμοι της μεγάλης φυγής των Ελλήνων»
<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=114&artid=117495&dt=19/12/1999>
- <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=12128&subid=2&tag=8334&pubid=2558937>
- <http://www.ekka.org.gr/Guide.htm>
- <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw20/greece.htm>
- Ν.3386/2005, ΦΕΚ 212/Τεύχος Α'/23-08-2005, «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»
- Ν.3536/2007-ΦΕΚ 42/Α/23-02-2007, «ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης»
- ΦΕΚ 91/02-05-2001 Ν.2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις»
- ΦΕΚ 102/01-05-2002, Ν.3013/02
- ΦΕΚ Α125/23-05-2003 Ν.3146/03 άρθρο 8- Θέματα αλλοδαπών και πολιτογράφησης
- ΦΕΚ 189/24-07-2003 Ν.3169/03
- ΦΕΚ Α102/24-05-2004 Ν.3242/2004

- ΦΕΚ 195/Α/19-10-2004 Ν.3274/2004
- ΦΕΚ 263/23-12-2008, Νόμος 3731/2008
- ΦΕΚ Α 256, Νόμος 2955/2001
- ΦΕΚ 217/10-11-2004, Νόμος 3284/2004, Κεφάλαιο Α «Κτήση Ελληνικής Ιθαγένειας», άρθρα 1 έως 5
- Ερμηνευτική Εγκύκλιο Ν.2910/2001, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 2001
- Εγκύκλιος αριθ. 26/01-09-2005
- Εγκύκλιος 30 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής (ν3536/2007)»